

રાજમહેલનું રમખાણ

વેચનાર: કંચનલાલ શાંતિલાલ અધર્મ,
 શુક્રેશ્વર
 બ. નડીઆદ.
 ના. ગાંધી માર્ગ, રાજકોટ. ગુજરાત. ૩૬૦૦૦૧

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૫૭૦૭

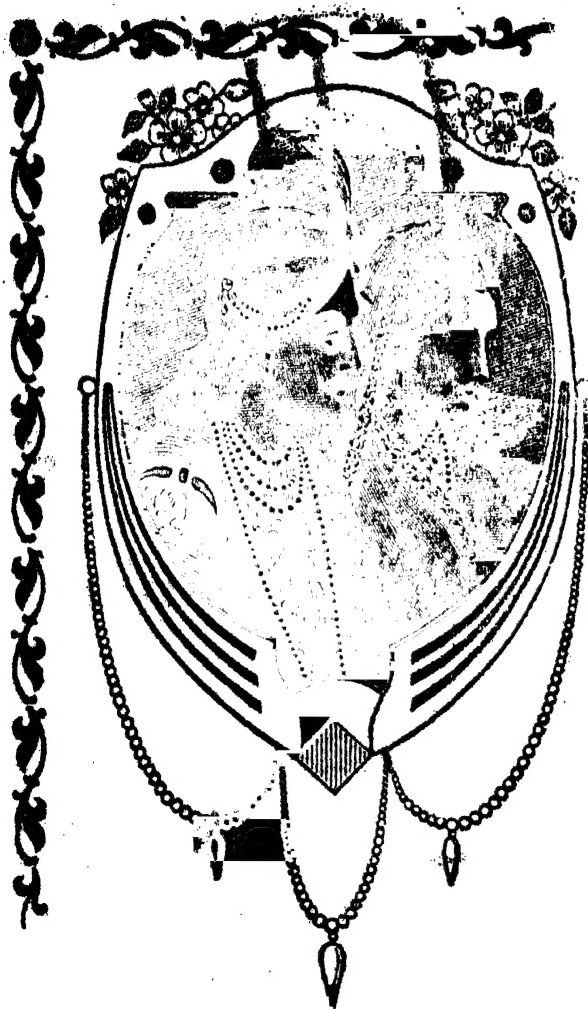
વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રાજ મહેલ નુ રચનાના

વિષય ૬ - : ૩

રાજમહેલનું રમખાણ

—: આ ને :—

પ્રેમ
મંદીર
દેવ

લેખક:—પટેલ હાસમભાઈ ઉમેશભાઈ (મનમોહ)
 મું ઉત્તરસંડા હાલ વડોદરા.

ની પાસેથી સર્વહક્ક ખરીદ કરી છપાવનાર અને વેચનાર.

બુકસેલર-કંચનલાલ શાન્તીલાલ પ્રધસં

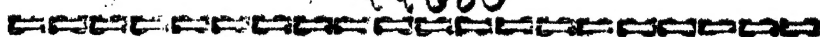
મું નડીઆદ.

સંવત ૧૯૮૭ આશ્વતી ૫ વ્રત ૨૦૦૦ સન ૧૯૩૧

—: સર્વહક્ક પ્રકાશકને સ્વાધીન છે :—

કીંમત આઠ આના

૧૫૭૦૭

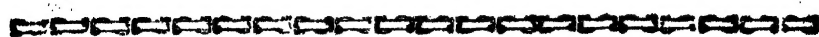
મળવાનું ઠેકાણું:—

આગરીઆ હાસમભાઈ ઇસાભાઈ

બુની મારકીટ, અકબરઅલી લેન-કરાંચી.

બુકસેલર-ત્રીભોવનદાસ જેઠાભાઈ

ગુલાલવાડી-મું મુંબઈ.

આ ચોપડી ઉમરેઠ ભટવાડી પોળને નાકે આવેલા રતીલાલ
બાળકૃષ્ણ ત્રિવેદીના સરસ્વતી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં બાઇલાલ ચુનીલાલ
જોષીએ છાપી, અને બુકસેલર કંચનલાલ શાન્તીલાલે નડીઆદ,
સ્વામીનારાયણના મંદીર પાસેથી પ્રગટ કરી.

૧૪૫૦૭

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

રાજમહેલનું રમખાણ

આ ને

પ્રેમનું તોફાન

પ્રકરણ ૧ લું.

પ્રેમ પત્રિકા

પત્રો લખું હું પ્રેમથી પણ કલમ આ શરમાય છે,
મળતો નથી ભોગી જમર, તેથી કળી કરમાય છે.

હાજાની ગ્રીષ્મ રતુના ઉકળાટમાં જ્યારે પૃથ્વી પરનાં
મનુષ્યો તાપની અસહ્ય વેદના સહન કરતાં પોતાનું કામ
કર્યે જતાં હતાં ત્યારે રત્નગદના રાજમહાલમના એક
દીવાનખાનામાં લગભગ વીસ વરસની યુવાન બાળીકા એક ટેબલ પાસે
પડેલી ખુરશી ઉપર બેસી ઉંડા વિચાર કરતી હોય તેમ જણાતી
હતી. તેના માથા ઉપર ઇલેક્ટ્રીક પંખાનો પવન સમસમાદ ચાલતો

૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

હતો, તેથી પાસે પડેલા ટેબલ પરનાં ચોપાનીયાં પંખાની હવામાં આનંદ માનનાં પોતાના કાગળ રૂપી પાંખો ઝૂકાવતાં હતાં. ટેબલ પર કેટલીક જાતનાં ઘોડવાઓ શીશીઓમાં પાણી ભરી મુઠવામાં આવ્યા હતા. સ્થાને કબાટમાં કેટલીક જાતનાં પુસ્તક જણાતાં હતાં. ભીંત ઉપર અનેક પ્રકારનાં પ્રેમી યુગલોના ફોટાઓ નજરે પડતા હતા. આ બાળાકા આટલો બધો વૈભવ હોવા છતાં આજે ઉદાસીન ચહેરે સ્થાને ટોંગેલા અરીસા સામે જોતી હતી, ને ધડીકમાં પાસે પડેલા ટેબલ પર કોઈ મનુષ્યના ફોટા તરફ નિહાળતી હતી. તે જ્યારે ફોટા તરફ જોતી ત્યારે તેના મુખ ઉપર દાસ્યની છાયા પ્રસરતી હતી. તેથી તેના ગુલાબી ગાલો પર ખાડા પડી તેના મુખની શોભામાં વધારો કરતા હતા. આ વખતે તેણે પહેરેલાં કપડાં ઉપરથી જોનારના મનને એમજ લાસ થયા વિના ન રહે કે આજે આ બાળાકાએ આનંદમાં આ વસ્ત્રો ધારણ કર્યાં હશે. તેણે શરીર પર એક રેશમી સાડી ધારણ કરી હતી, ને તેની અંદર સોનેરી છુટ્ટાઓ જણાતા હતા. તેણે પોતાના અધરને છુપાવવા માટે સાચા મોતીથી ભરેલું પોલકું પહેરેલું હતું. માથામાં પાંતી પાડી વચ્ચે સીંદુરની લાઇન કરી અંખોડો એવી તો કાળજીથી વાળેલો હતો કે જાણે ફણીધર સાથે આનંદમાં આવી પોતાના શરીરનું ગુંચળ વાળી બેઠેલો હોય તેમ જણાતો હતો. આંખમાં કાળજી આંજી રૂપમાં વધારો કર્યો હતો.

તે બાળાકા ધડીકમાં હાથમાં કાગળ લેતી ને ધડીકમાં લખવાનો ડોળ કરી કાગળ તથા કલમ બંને ટેબલ પર પછાડતી ને સ્થાને પડેલા મનમોહક ફોટામાં જોઈ જાણે કોઈ આવ્યું ન

હોય ! ને પોતાના મનની છાની વાત જાણી ગયું હોય તેમ શરમાતી આખર તેણીએ હાથમાં કાગળ અને કલમ લઈ પોતાના કામળ હસ્તથી કંઈ લખવા લાગી. લખતાં લખતાં તેણે સ્હામે પડેલા ફોટા તરફ નીહાળી ઉંડી હાથ મારી બોલી, કે હે વિશુ ! તારા દરબારમાં આટલો બધો અન્યાય હશે; એવું હું જાણતી ન હતી તે આજે અનુભવું છું હું જેને ચાહું છું તે પ્રેમી પાત્ર મને જરા પણ સંભારવું હશે કે નહીં ? તે બીયારાને ક્યાં ખબર છે કે મને ચહાનાર આ વિશ્વમાં કોઈ પ્રેમી પુતળી પેદા થઈ છે, અહા ! શું તેનું સૌંદર્ય ? રૂપમાં તો જાણે બીજો કામદેવ. જેનો ફોટો જોતાંજ આટલો મોહ ઉત્પન્ન થાય છે, તેને ભેટવાથી શું ન થાય ? માટે જો મારો સંબંધ આ પુરૂષ સાથે જોડાય તો કેવું સાઈ ? પણ અરે ! હુ ક્યાં બુલું છું એ મારા હાથમાં ક્યાં છે, એ તો પિતાજીની મરજી પણ ના ! ના ! મહારા પિતાજીને જણાવતાં પહેલાં મ્હારે જાણવું જોઈએ કે હું જેને ચાહું છું તે મ્હને ચાહે છે કે નહિ કદાચ પિતાજી હા કહે ને તેહ ના કહે તો મ્હારે શું કરવું માટે લાવ એક કાગળ લખી લખી જણાવું ને તેમની મરજી હશે તો હું પિતાજીને જણાવીશ એમ વિચાર કરી કાગળ લખવા બેઠી.

શ્રી

વિલાસનગર

શિરછત્ર નિર્ધરવરૂપ કુમારશ્રી,

જોગ ગામ રત્નગઢથી લખનાર રત્નગઢના મહારાજને રત્નસીંહની પુત્રી સૌન્દર્યવતિ.

બિ. આપનો ફોટો જ્યારથી મારા જોવામાં આવ્યો છે,

૬. રાજમહેલનું રમખાણ.

ત્યારથી મારા ઉપર જીદીજ અસર થઇ છે. હજુ હું અવિવાહિત છું. કારણ મારાં માતપીતા મારા લગ્નને માટે બહુ બહુ તપાસ કરવા છતાં પણ કોઇ લાયક ગુણવાન કુમાર નહીં મળવાથી તેઓ નિરાશ થયાં છે. પણ ત્યારથી આપના ફોટા રૂપી દર્શન થયાં છે ત્યારથી આપ મારા પ્રેમી રૂપી પીંજરમાં પુરાયા છો; ને હું આપને મનથી વરવા માટે ઇચ્છા રાખું છું, છતાં આપ કુમારશ્રીની ઇચ્છા જાણવા માટેજ આ પત્રિકા લખીને તરફી આપું છું તેથી આપની ભવિષ્યની ચનારી દાસી પ્રત્યે દયા દરશાવી આપનો હેવાલ જણાવી મને આનંદીત કરશો. આ સાથે મેં મારો ફોટો મોકલ્યો છે, તેના મોઝ્ય રીતે સત્કાર કરશો એવી આશા છે. એજ લી.

આપની કૃપાકાંક્ષીણી દાસી

સૌન્દર્યવતી

આ પ્રમાણે કાગળમાં લખી કાગળને એ ત્રણ વાર વાંચી ગયા બાદ પોતાનો ફોટો અંદર ખીડી તેને ટેબલ પર મુક્યો; ને ફરી એકવાર ફોટા સામું જોઇ હતી. આમ થોડીવાર ચાલ્યા પછી પોતાની દાસી તારાને હાક મારી, તારા હાક સાંભળતાં, જે બાજુના ખંડમાં રહ્યા બનાવતી હતી. તે રહાનો ખાલો લઇ આવી. તારાને આવેલી જોઇ તેણે કહ્યું. બેન તારા ! આજે માઈ એક કામ તારે કરવાનું છે; તે એજ કે આ કાગળ તારા હાથેજ ટપાલમાં જઇ નાખી આવ એમ કહી તારાને કાગળ આપ્યો. તારા ટાઇમ થવાથી કાગળ લઇ ઓફિસમાં ગઇ ને કાગળ નાખી પાછી આવી, પછી પેલે કપ લઇ પોતાના કામે ચાલી ગઇ. તેના ગયા પછી તે વીચાર

વમળોમાં ગોથાં ખાવા લાગી; કે કદાચ રાજકુમાર પરણવા ના કહેશે તો મારે શું કરવું? આમ વિચારોમાં ને વિચારોમાં તેની આંખ મીંચાવા લાગી; તેથી તે પાસે પડેલી આરામ ખુરસી પર પડી; પણ તેને વિચારો તેના તેજ આવતા હતા. અર્ધનિદ્રામાં પડ્યે પડ્યે તેણે એક દ્રશ્ય જોયું; કે પોતાની પાસે રાજકુમાર આવી બેઠા છે; છતાં શરમથી પોતે બોલી શકી નહિં. આથી રાજકુમારને ગુસ્સો આવવાથી હિડી ચાલતા થવા લાગ્યા. તેમને પકડવા માટે તે હિડી દોડી. પણ કંઈ કામસર પોતાની દાસી આવેલી હોવાથી તે તેને બેટી પડી. એટલામાં આંખ ઉઘડી ગઈ, તેથી દાસીને જોઈ શરમાઈ.

ખીજી બાળુએ સહવારમાં કનકસિંહ પોતાના રૂમમાં બેઠા હતા. તે અરસામાં સીપાઈ એક ખીડેલો કાગળ તેમના ટેબલ પર મુકીને ચાલતો થયો. ટેબલ પરનો કાગળ કુમારે ઝટ હાથમાં લીધો, ને તેને ફેડ્યો. કાગળ અને ફોટો કાઢી ટેબલ પર મુક્યા, ને પછી કાગળ હાથમાં લઈ વાંચવા લાગ્યો. જેણે સ્વપ્ને પણ નહિ ધારેલો તેવો કાગળ તથા ફોટો જોઈ કુમાર વિચારમાં પડ્યો, પણ શું હશે તે વાંચવા લાગ્યો. કાગળ વાંચી રહ્યા બાદ ફોટાને નીહાળી નીહાળી જોવા લાગ્યો. પોતાને લાયક જોઈ મળતી જાણી આનંદ પામ્યો. પણ શું કરે, માતપિતાની આગળ લગ્નની બાબતમાં પુત્ર અગર પુત્રીનું કંઈ ચાલતું નહિ હોવાથી વિચારમાં પડ્યો. અને તેણે હિમ્મતથી ઉત્તર આપવો યોગ્ય ધારી કાગળ લખવા વિચાર કર્યો. ત્યાં નોકરે ચ્હા તથા નાસ્તો ટેબલ પર મુક્યાં. પણ કુંવરે ચ્હા તથા નાસ્તો કરી કાગળ લખવાની શરૂઆત કરી, પણ પાછો ત્હેના મનમાં તર્ક આવ્યો, કે આ કુમારીએ મ્હારો ફોટો ક્યાંથી મેળવ્યો

૯. રાજમહેલનું રમખાણ.

હરો ! શું ત્હેણે કોઇ માણસ પાસેથી છુપી રીતે પકાવી મંગાવ્યો.
હરો ! ખરેખર ! ગમે તેમ હોય પણ ત્હેનો મારા ઉપર પુર્ણ ગ્રેમ
છે, એમ આ કાગળ ઉપરથી જણાય છે. તો મ્હારે તેને નીરાશ
નજ કરવી જોઇએ, એમ વિચાર કરી ફરીથી કાગળ લખવા
હાથમાં લીધો, ને રત્નસિંહની પુત્રી પર લખવા માંડ્યો.

શ્રી.

રત્નમંદ,

રાજકુલારી સૌન્દર્યવતી.

આપના તરફનો કાગળ આજેજ સહવારમાં મળતાં ખુશતુમા
પ્રભાતમાં આનંદોત્સવ પ્રગટ થયો. કાગળ વાંચી ઘણાજ આનંદથી
મેં કાગળ તથા ફોટાને વધારી લીધો છે. પણ લખતાં જરા
સંકોચાઉં છું કારણ હું હજી તમારી માફક અવીવાહીત નથી.
મારાં લગ્ન રૂપગઢના રાજ રૂપસીંહની પુત્રી કામલતા સાથે થયાં છે.
છતાં હું આપના મનની ઇચ્છા પુર્ણ કરીશ. હું આપને ત્યાં બે
ચાર દીવસમાં મહેમાનગીરી તરીકે આવનાર છું. તે વખતે સર્વ
વાતચીત થશે હાલ અહીંથીજ કાગળ સમાપ્ત કરું છું. એજ.

લી. તમારો.

કનકસીંહજી

કાગળ લખી રહ્યા પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો; કે જરૂર
મારે આ બાળાકાને નિરાશ તો નજ કરવી જોઇએ. જેના ફોટાથી
મનહરણ થાય છે, તો તેને મળવાથી કેટલો આનંદ થાય ? માટે
લાવ તેના પિતા ઉપર પણ આજે એક કાગળ લખું, એમ વિચારી
કાગળ લખવા માંડ્યો.

તેમાં તેણે લખ્યું હતું કે હું એ ચાર દિવસમાં આપને ત્યાં આપની મુલાકાત માટે આવનાર છું. આટલું લખી બંને કાગળ સીપાઇ સાથે ટપાલમાં રવાના કર્યાં. પછી પોતે વિચાર કરતો બેઠો હતો; ત્યાં કામલતા આવી પોતાના સ્વામીની મુખમુદ્રા જોતાં જ કામલતા સમજી ગઇ કે આજે એમના મન ઉપર કેઇ જુદા વિચારે વાસ કરેલો હોય તેમ દેખાય છે. પોતાની પ્રાણપ્યારી કામલતાને જોઇ પોતાના વિચારો તજી, મુખ પર હાસ્ય લાવી બોલવા માટે કુમાર જતો હતો; ત્યાં કામલતાએ કહ્યું. સ્વામીનય ! તમે તમારા વિચારો છુપાવવા ગમે તેમ હાસ્ય મુખપર લાવો, પણ આ આપની કામલતા સ્વયં સમજી શકે છે જો આપને જણાવતાં હરકત ન હોય તો આ દાર્શને કહી આભારી કરશે. પોતાના પર અત્યંત પ્રેમ કામલતાનો છે તે પોતે સારી રીતે જાણતો હોવાથી તેને વશ થઇ પોતાના વિચારો તેને જણાવ્યા સિવાય ચાલ્યું નહિ. તેણે રત્નગદનો કાગળ કામલતાને આપ્યો; તે લઇ પોતે વાચવા લાગી. કાગળ વાંચી મનમાં વિચારવા લાગી. તેને વિચારમાં પડેલી જોઇ કનકે પુછ્યું ત્રિયે ! શા વિચાર કરો છો ? આમ તે બોલતો હતો, ત્યાં નોકરે આવી બહાર તમારા મિત્રો રાહ જોઇ બેઠા છે એમ જણાવ્યું, એટલે કુંવર ઉઠી ત્યાં ગયા તો વાંચક તમે પણ મારી સાથે ચાલો ને આગળ શું થાય છે તે જોઇએ.

પ્રકરણ ૨ જી.

મહેમાનગીરી

પ્રેમ ચહે જો પ્રીતિ, તો ઉરમાં આનંદ લહે,
તરછાડતાં એ પ્રીતિ, એ દુઃખ સંસારે સહે.

જે માંગણીક પ્રજાતમાં સુર્યનારાયણ ભગવાન પોતાના
સોનેરી કીરણો જગત ઉપર પ્રસરાવી આપી રાત્રિ
નિંદ્રામાં પડેલાં મનુષ્યોને તથા પક્ષીઓને સચેન કરી
આનંદીત બનાવતાં હતાં આજે રત્નગઢના રાજમહા-

યમ પાણ આનંદ વ્યાપી રહેલો હતો. અત્યારે રાજમહેલના એક
ખંડમાં આપણી નાયીકા ખુરશી પર બેસી રહીને પ્યાલો હાથમાં
લઈ એક છુટડો પીતી, ને પાછો ટેબલ પર મુકી સામે પડેલા
ફાટા તરફ જોઈ આનંદ પામતી. ત્હેનો આનંદ આજે ઘણોજ
દેખાતો હતો, કારણ કે આજે તેણે લખેલા કાગળનો જવાબ
આવવાનો છે; એમ તે જાણતી હતી. એટલામાં દાસીએ આવી
કેટલાક કાગળ ટેબલ પર મુક્યા. કાગળોને કુમારી આમ તેમ ફેર-
વવા લાગી; તેટલામાં વિલાસનગરની મહોરવાળો કાગળ જોતાંજ તેને

ઝડપથી હાથમાં લીધો; ને ધણાજ સ્નેહથી છાતી સરસો ચોંપી બેત્રણ વાર ચુંબન કરી કાગળને ફેડયો, ને તે વાંચવા લાગી, કાગળમાંના સુવર્ણમય અક્ષરો જોઈ, તેના લખનારના વિચારો પર ચઢી; કે જેના નાળુક હસ્તથી આવા આક્ષરો લખાયા હશે, તે હસ્તકમળનો મને સ્પર્શ કરવાનો વખત મળે તો કેવું સાઈં ! એ રાજકુમાર સાથે મારો સંબંધ ક્યાંથી થાય ! કદાચ મારા પિતા મારો વિવાહ કોઈ બીજો દેકાણે કરશે તો; હું શરમ તજી તેમ કરવા ના કહીશ. આમ વિચાર કરતી કાગળ વાંચવા લાગી. કાગળ બે ત્રણ વાર વાંચી ગયા બાદ ઊંડા વિચારમાં પડી. કે હે દૈવ ! તારો આ શો અમત્કાર જે રાજકુમાર આવા રૂપવાન ને ગુણવાન હોય છે. તેમને તું મારા જેવી બાળીકા માટે કુંવારા રહેવા દેતુંજ નથી, પણ ખેર ! તે બે ચાર દિવસમાં મારે ત્યાં મહેમાનગીરી આવનાર છે; તે વખતે તેમને સમજાવીશ, આમ વિચાર કરતી એક ચોપાનીયું હાથમાં લઈ વાંચવા લાગી.

સારું બીજી બાબુએ કચેરીમાં રત્નસીંદને એક કાગળ મળ્યો. તે કાગળ સર્વે સભા સમક્ષ વાંચી સંભળાવ્યો. આથી સર્વને આનંદ થયો કે આપણે ત્યાં વિલાસનગરના રાજકુમાર મહેમાનગીરી આવનાર છે, તેથી આપણાં તેમજ આપણા શહેરનાં ધનલાભ્ય, કે તેવા કુમારનાં દર્શનનો લાભ મળે રાજ્યે શહેરમાં રોશની તથા મારી મહેમાનગત કરવા માટે જોઈતા ખર્ચનો ખંદોબસ્ત કરી કુમારનું માન સચવાય તેવો હુકમ અમલદારોને આપી દરબાર વિસરજન કરવામાં આવ્યો. સર્વે પોતપોતાના કામે આત્મા મુખા.

ખીજી બાળુએ વિલાસનગરમાં કનકસિંહે પોતાના પિતાને જણાવ્યું કે આવતી કાલે સ્થવારમાં હું રત્નગઢ જનાર છું; માટે આજે રજા લેવા માટે આપની પાસે આવ્યો છું. રાજાએ વિચાર્યું કે પુત્ર એકાએક રત્નગઢ જવા સારૂ શા માટે તૈયાર થયો દશે. પણ એકના એક પુત્રને હિમર લાયક થયેલો હોવા છતાં હજી પોતાની આજ્ઞા સોપતો નથી; તે તેની ત્યાં જવાની ઇચ્છા છે તો તેને ન રોકતાં રજા આપવી યોગ્ય ધારી જવાને માટે કહ્યું. પણ ત્યાં લાંબો વખત ન રોકાતાં સત્તર પાછા આવવા જણાવ્યું માન્ય કે નાનાં રાજ્યોમાં લાંબો વખત રહેવાથી પોતાની આખર દલકી પડી જાય છે એવું કુંવરને સમજાવ્યું. કુંવર રજા લઈ પોતાના જીવનમાં આવ્યો, ને પોતાના નોકરને સામાન તૈયાર કરવા હુકમ આપ્યો. પોતે પોતાના મનમાં રમી રહેલી પુતળીને આજે મળાશે, એવા આનંદમાં ઉત્તમ પ્રકારેના પોશાક પોતાને પહેરવા માટે કાઢ્યો. હુકમ પ્રમાણે નોકરોએ સામાન પેક કરી રેલેશન ઉપર પહોંચાડાવ્યો. પછી તેણે પોતાને સાથે પોતાના ફાટાવાળી વીંટી જે હીરાઓથી જડેલી હતી, તે પહેરી લીધી. પોતે આમ તૈયારી કરી રહ્યો હતો, ત્યાં તેની સ્ત્રી કામલતાએ જણવું; કે પોતાના સ્વામી સ્થવારમાં બહારગામ ફરવા જનાર છે; તો મને પણ સાથે લેતા જશે એવા ઉદ્દેશથી તે પોતાના સ્વામીના ખંડમાં આવી ને બોલી સ્વામીનાથ! આપ આમ અચાનક ક્યાં જવા માટે તૈયારી કરી રહ્યા છો તો તમે એકલા જ જશો! ને આપની અર્ધાંગનાને સાથે તેડી નહીં જાવ! પોતાની પ્રાણ પ્યારીને આવવાને આમક જોઈ તેને પણ સાથે આવવા કહ્યું, જેથી કામલતા પોતે પોતાની

સ્વામી સાથે જવાની હોવાથી ઉત્તમ પ્રકારનાં વસ્ત્રાલંકાર કાઢ્યાં ને પોતાની ઠાસીઓને સાથે આવવા કહ્યું પછી ખીજે દીવસે સ્થવારમાં નિયમ કર્યા પ્રમાણે સર્વે રેશન પર આવ્યાં. ત્યાં ઠરાવ પ્રમાણે ગાડી ઉભી હતી. તેમાં સર્વે બેઠા પછી ગાડી રત્નપુર જવા નીકળી.

આજે રત્નગઢમાં કુમાર તથા કામલતા આવવાનાં હોવાથી શહેરનાં તમામ માણસો કુમાર તથા રાણીને જોવા માટે પોતાનાં બાળબચ્ચાં સાથે સારાં સારાં ધરણીં તથા લુગડાં પહેરાવી પોતપોતાનાં ઓળખીતા વાળાઓને ત્યાં રસ્તાપરનાં મકાનો તરફ જતાં હતાં રસ્તામાં પોલીસના પેરાઓ રાખવામાં આવ્યા હતા, કારણ કે જતી આવતી ઘોડાગાડી તથા મોટરોની વચમાં કોઇ આવી ન જાય તે ખાસ સંભાળ રાખતા માણસોને જવા માટે એક રસ્તો રાખેલો હતો ત્યાં થઇ સર્વ કોઇ જતાં હતાં. આથી આ દેખાવ એવો તો સગમ દેખાતો હતો કે જોનારની આંખને લોકોનો ફેટલો આનંદ છે તે, સમજાય વિના રહે નહિ. રાજમહેલમાં પણ તોરણો તથા પનાકાઓથી આખો રસ્તો શોભાવ્યો હતો તેમજ રાજમહેલથી ટૂંક રેશન સુધી શહેરના મોટા વેપારીઓએ કુમારને માન આપવા પાનસેપારી માટે માંડવાઓ બાંધી પોતાના નામનાં બેડાં લટકાવ્યાં હતાં આજે આ શહેરનો દેખાવ જોનારની આંખને આનંદ આપતો હતો. ઠરાવેલા ટાઇમે રાજ રત્નસીંહ તથા રાણી સૌભાગ્યવંતી સર્વે રેશન પર જવા માટે રાજમહેલથી નીકળ્યાં તે રસ્તામાં સર્વ વ્યવસ્થા જોતાં જોતાં રેશન પર ગયાં. એટલામાં રેશનમાં વિલાસનગરથી નીકળેલી સ્પેશીયલ ટ્રેન રત્નગઢના રેશનમાં આવી પહોંચી, નોકરો સામાન બહાર કાઢી લઇ જતા હતા. ત્યારે રત્નસીંહ તથા રાણી

૧૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

સૌભાગ્યવતી બાં કનક તથા રાણી કામલતા હતાં ત્યાં ગયા તેમને સાથે તેડી નીચમ કરેલા મંડપમાં લઇ ગયા. મંડપમાં ગયા એટલે ઠરાવ મુજબ તોપો થવા લાગી. તોપોના અવાજ શહેરમાં લોકોના સંભળવામાં આવ્યા એટલે માણસોને જવા આવવાના રસ્તાઓ બંધ થયા. સ્વારી નીકળી હશે એમ જાણી જોનાર સર્વે જે તરફથી સ્વારી આવવાની હતી. તે તરફ પોતાનાં મુખ કરી સ્વારીની રાહ જોતા બેસી રહ્યા હતા. બેંડના અવાજ સાથે સ્વારી રોશનથી નીકળી સ્વારીની રચના જોઇ મન ખુશ થયા વિના રહે તેમ ન હતું પહેલા બેંડવાળાનાં માણસો ચાલતાં હતાં તેમની પાછળ ઘોડેસ્વાર ને તેમની પાછળ પાયદળ ને મધ્ય ભાગમાં હાથી ઉપર સોનાની અંબાડીમાં કનકસોંદ તથા કેશરીસોંદ હતા. તેમની પાછળ રાણી તથા કામલતા હતાં. લોકો “ કુમાર કનકસોંદનો જય ” ના શુભ શબ્દોથી વધાવતા હતા; કેટલાક સલામો ભરી આવકાર આપતા હતા. આમ નિહાળતાં નિહાળતાં સ્વારી રાજમહેલમાં આવી પહોંચી રાજમહેલમાં આવ્યા પછી રહ્યા તથા નાસ્તો ઠરાવ્યા પ્રમાણે આવ્યો. રાણી કામલતાને સૌંદર્યવતી પાસે મોકલી દેવામાં આવ્યાં બંને જણાં મળ્યાં. કેટલીક વાતચીત કર્યા બાદ તેઓ દરબારમાં જવા નીકળ્યાં ઠરાવ પ્રમાણે દરબાર ભરાયો હતો ત્યાં બંનેએ ઠરાવેલી જગ્યાએ બેઠક લીધી. કેટલીક જાતનાં ભાષણો થયા પછી સર્વેએ મળી હર્ષ નાદ કરી કુંવરને માન આપ્યું પછી દરબાર વિસર્જન કરવામાં આવ્યો. પછી સર્વ બોજનને માટે આમંત્રીત અમલદારો તથા પ્રજા વર્ગ સાથે બોજનશાળામાં ગયા. ત્યાં અનેક પ્રકારનાં શાક તથા બીજા ચીજો ખનાવવામાં આવી હતી. સર્વ સામગ્રી તદ્દપાર

થઈ. તે એવો તો સરસ દેખાવ આપતી હતી કે શ્રીકૃષ્ણ પ્રજ્ઞનો અનકોટ કરવામાં પણ આટલી વાનીઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હશે નહિ, જોજન થયા બાદ વિમાનની સ્થાનમાં ગયા, ત્યાં વિમાનની લીધા બાદ રાતે રોશની તથા આતશબાજી જોવાની હોવાથી સર્વે પોતાના કામ પર ગયા.

સાંજના સાત વાગતાં રાજમહેલમાંથી કનકસીંહ તથા કેસરીસીંહ અને રાણીવાસમાંથી સરવે રોશની જોવા માટે નીકળ્યાં રસ્તા ઉપર રોશનીના દીવાઓ એવી ખુબીથી ગોઠવવામાં આવ્યા હતા કે જ્યાં ત્યાં “કુમારશ્રી ધણું જીવો” ના શુભ અક્ષર જણતા હતા. આતશબાજી જોતાં જોતાં સ્વારી મધ્ય ભાગમાં આવી ત્યાં આતશબાજી વાજાએ દારૂના બનાવેલા ઝાડને સળગાવતાં તેની અંદરથી “કુમારશ્રીનો જય હો” એવા રંગ બેરંગી અક્ષરો દેખાવા લાગ્યા. તેમજ ગોબારાના ઉંચે આકાશમાં થતા આવજો, અને તેમાંથી નીકળતી રંગ બેરંગી સ્પીણગારીઓ જોઈ કુમારનું મન ખુશ થયું. તેમણે તેને બીજે દિવસે દરબારમાં ખોલાવી ચોગ્ય ધનામ આપી રાજી કર્યા પછી દરબાર વિસર્જન થયો. તો વાંચક હવે આપણે આગળ ચાલો ને જોઈએ કે કનકસીંહ જેને માટે આવ્યા છે તેનું શું થાય છે તે તપાસીયે.

હમેશાં—કુટક અને જથાબંધ પુસ્તકો સસ્તાં વેચનાર

ખુસેર—જહુલાલ નારણદાસ

મુ. નડીઆદ.

પ્રકરણ ૩ જી.

સ્નેહ મિલન

સ્નેહી મળ્યા છે આજ તેથી, મુખડું મલકાવતી;
મળવા ખરે? નીજ પ્રેમીને પુર પ્રેમ ઉર જલકાવતી.

આજે અરણ્યે સોનાની કુંચી વડે પૂર્વ તરફનો દરવાજો ઉઘડ્યો હતો. સહવાર થયું જાણી પક્ષિઓ પોતાના માળાઓ તથા પોતાનો ઉદર નિસ્વાદ માટે આમ નેમ ઉડતાં ફરતાં હતાં. ખેડુતો પોતાના ખેતરમાં કામ માફ થયા એમ જાણી પોતાના બળદોને દોડાવતા

લઘ જતા હતા. સહવારમાં છોકરાઓ પોતાનું લેશન બરાબર માફ રહે તે માટે ગોખતા હતા. ત્યારે રત્નગઢના મહાલયમાં એક બાળીકા પોતાના મનના માન્ય પંખીને મળવા સવારમાં નાહી ધોઈ પોતાના ખંડમાં આડીઅવળી પડેલી ચીજોને વ્યવસ્થાસર ગોઠવી સારું દેખાડવામાં મશગુલ થઈ રહી હતી. આ બાળીએ કુમાર ઉડી બહાર આવ્યો એટલે નોકરે સીંગાર તથા બાકસ તેમની સહામે રકાબીમાં ટેબલ પર મુકી, પછી બ્રાસ તથા પાઉદર ને પાણીનો ભોટો મુકી ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો, કુંવર દાતણપાણીથી નાહવાના રમ તરફ ગયા ત્યાં

નાચ્યા પછી પોતાનું નીત્ય કર્મ પરવારી દરબારમાં ગયા દરબારમાં ગયા પછી કેટલીક બહાર ગામેમાંથી આવેલી કળા કૌશલ્ય નાયકાઓએ પોતાના નાચ શરૂ કરી, તેમણે કુમારના મનને ખુશ કર્યું. બાદ તમાસા તથા પહેલવાનોની કુસ્તી થઇ. સર્વ થઇ રહ્યા બાદ કુંવરે સર્વને યોગ્ય ઇનામ આપી ખુશ કર્યા. બાદ અમલદારોને યોગ્ય રીતે શીરપાવ આપી તેમને ધટતા છડકાઓ આપી દરબાર વિસર્જન કર્યો. પછી કુંવર પોતાને મુકામે ગયા; બપોરના વખતે રાજમાતા મુલાકાતે આવવામાં હતાં, તે વખતસર આવ્યાં, એટલે કેટલીક વાતચીત કરી રાજમાતા ઉડી ચાલવા લાગ્યાં. જતાં જતાં તેમણે કુમારને જણાવ્યું કે બપોરની વખતે અમારી પુત્રી સૌંદર્યવતીની મુલાકાતે જશે. આ વાક્ય સાંભળી કુંવર સૌંદર્યવતીની ચાલાકીનો વિચાર કરવા લાગ્યો. કે કેવી ચતુર ચપળા કે જેણે પોતાની માતાના મુખથી આમંત્રણ મોકલાવી મેમાનની કીર્તિને કલંકિત ન કરતાં ઉલટી વધારવા આ યુક્તિ રચી. આવી રમણીઓ જે રાજમહાલયોમાં હશે તે મહાલયો ઈદ્રભવનથી પણ અધિક શોભતાં હશે. આમ વિચાર કરતાં કુંવર વિશ્રાન્તી માટે ગયા.

બપોરના બે વાગવાનો સમય થયો હતો. કુંવર હમણાં આવશે. એમ સમજી સૌંદર્યવતી પોતાના રૂપમાં અધિક વધારો કરવા માથામાં તેલ અત્તર નાખી સુગંધમય બનાવતી હતી. આખું શરીર આંજે તેણે હીરા, માણિક, મોતી વીગેરે દાગીનાઓથી દીપાવ્યું હતું. પોતાના પ્રીયજનને માટે ઉત્તમ પ્રકારનાં પુષ્પોનો હાર પોતાના હસ્તથી ગુંથી રાખી મુકેલો હતો. આમ સર્વ પ્રકારની તૈયારી કરી તે એક ખુરસી પર જેમ ચાતક વર્ષાદતી રાહ જુએ

૧૮. રાજમહેલનું રમખાણ.

તેમ બેઠી હતી એટલામાં દાસીએ આવી ખખર આપી કે, રાજકુમાર આ તરફ આવે છે. આ શુભ સંદેશ લાવનાર દાસીનાં આજે ધનભાગ્ય કે તેને કુમાર આવ્યાના સમાચાર આપવા આવવાની તક મળી આ સમાચાર લાવનાર દાસીને સૌંદર્યવતીએ એક હાર ધનામ આપ્યો. આથી ખુશ થતી દાસી પોતાના કામ પર ચાલી ગઇ અહાહા ? શું તેનો પ્રેમ.

કુમાર દરવાજા નજીક આવતાંજ કુમારીએ પોતાના હાથે ગુંથેલો હાર પેઢેરાવી ઘણા હર્ષથી વધાવ્યા, બંનેના નયને નયનો મળ્યાં. પ્રેમ બાણ છુટ્યાં, એટલે કામજ્વર ચઢે તેમાં શી નવાઈ ! કુંવર સૌંદર્યવતીને જોઈ વિસ્મય થયો ખરેખર ! જે નરને આવી નાર હશે તેના ભાગ્યને ધન્ય છે. જે રૂપ હું ફેટામાં જોતો હતો તેથી અધીક રૂપ અહીં નજરે નિહાળું છું. તે રૂપમાં અંધ બનવા લાગ્યો ને તેના મુખથી બોલાયું “ હે વિભૂ આ પુતળી ધરતા ખરેખર ! તારી આંખમાં પણ કામવિકાર ઉત્પન્ન થયો હશેજ. કુંવર પોતાનું જ્ઞાન ભુલવા લાગ્યો પોતે ક્યાં છે તે સમજી શક્યો નહિ. કુંવરીએ પુછ્યું કેમ છે રાજકુમાર ? ખુશીમાં તો ખરા ? આપના માત પિતા સર્વ ખુશીમાં હશે; કેમ નહિ વાર ? કાયદા સમ મીઠા સ્વરથી કુંવરી બોલી કુંવરના સામે નયન કટાક્ષ કર્યો ચતુર કુંવરે યોગ્ય ઉત્તર આપી નયન કટાક્ષને પ્રેમપાસમાં બાંધી સ્નેહ સરીતામાં વહેવડાવ્યો. બંનેના મન શુદ્ધ પ્રેમથી કામવિકાર બન્યાં. કુંવરીએ કુમારને પાસે બેસાડ્યો. દાસીને ચ્હા તથા નાસ્તો લાવવા હુકમ કર્યો. હુકમ પ્રમાણે સર્વ હાજર થયું. ટેબલ પર ચ્હાના ખાલા મુકાયા; ને કેટલાંક ફળ તથા અન્ય મેવો ટેબલ પર મુકી દાસી

ચાલી ગઇ. દાસીના ગયા પછી બંને જણ શાન્ત બેસી રહ્યાં, પણ કાંઈ ચલા પીતું નથી; એટલે કુમારીએ કહ્યું. કે રાજકુમાર! શું ચલા પીતાં પણ હજી શીખ્યા નથી. કે આમ બેસી રહ્યા છો. આ મર્મયુક્ત વાક્ય સાંભળી કુંવરે વિચાર્યું કે અહીં મારી કીંમત થશે. જ્યારે કુંવરી મારા પર આટલો સ્નેહ રાખે છે; તો મારે પણ સર્મ તજી જવાનું આપવો જોઈએ. એમ વિચાર કરી કુંવરે કહ્યું. રાજકુમારી! ચલા તે કંઈ એમ પીવાનું ચાહ હોય તો ચલા પીવાનું. તેમાં વળી અમે મહેમાન છીએ.

કુંવરીએ જણ્યું કે કુમાર સ્નેહ માગે છે; તેથી તેણે જણાવ્યું; કે અંતઃકરણમાં સ્નેહ હશે તો ચાહ આપજ આવશે. તે કંઈ છેટો નથી, તે તો આપજ ખોળતો આવશે. કહી કુંવરીએ નયનનો ચાળો કર્યો. કુંવર સમજ્યો કે હવે તેના મન ઉપર સ્નેહની અસર થઇ જણાય છે. બંનેએ ચલા તથા નાસ્તાને યોગ્ય ન્યાય આપી અન્ય વાતોમાં ગુંથાયાં. ત્યાં દાસીએ ખબર આપી કે રાજમાતા આ તરફ આવે છે. બંનેએ પોતાને છાજે એવી જગ્યાએ બેઠક લીધી. એટલામાં રાજમાતાએ પ્રવેશ કર્યો. કુંવરી પોતાની માતાને સામે જઈ તેડી લાવી. આ વખતે કુમારે પણ રાજમાતાને સાડ લગાડવા માટે પોતાની જગ્યાએથી ઉભા થઇ આવકાર આપ્યો. આવી સમ્યક્તા જોઇ રાજમાતા ખુશ થયાં, વિચારવા લાગ્યાં કે કુમાર કેટલા બધા વિનયશાળી જણાય છે, જે કે તે અમારા કરતાં મોટા રાજ્યના માલીકના પુત્ર હોવા છતાં; જેને જરાએ અભિમાન નથી. મારી પુત્રીનો સંબંધ ત્યાં થાય તો અમારાં ધન્ય-ભાગ્ય આમ વિચાર કરતા રાજમાતા આસન ઉપર બેઠાં, પછી

૨૦. રાજમહેલનું રમખાણ.

બોલ્યાં રાજકુમાર ! મહારા આવવાથી આપના કોઈ કાર્યમાં હરકત તો આવી નહીં હોય ? જો કે હું મહારા સ્વતંત્ર વિચારથી આવી નથી; પણ મહારી પુત્રીના પિતાના હુકમથી મારે અહીં આવવાની જરૂર પડી છે. કુંવરીએ પોતાની માતાના મુખથી પોતાનું નામ સાંભળી શરમાઈ નીચું જોયું. નીચું જોતી વખતે તે રાજકુમારને નયન કટાક્ષ કરવાનું ચુકી નહીં, આ સંધળુ ચતુર રાજમાતા પણમાં સમજી ગયાં કે બંનેનો સ્નેહ મળ્યો હોય તેમ જણાય છે. માટે લાવ જરા પૂછી તો જોઈ એમ વિચારી રાજમાતાએ પુછ્યું બેટા ! મહારા તથા ત્હારા પિતાના વિચારો તું જાણતી હોઈશ નહિ વાર ? અમોએ તને પુછવું ચોગ્ય ધારી આજે હું અહીં આવી છું. કારણ કે તારી ઉંમર થવા છતાં ત્હારા લક્ષ્મી અમો કંઈ તૈયારી કરી શક્યાં નથી છતાં આજે અમારો વિચાર જુદોજ છે કે આપણે ત્યાં આવેલા મહેમાન જો તારો સ્વીકાર કરે તો અમે ધણાંજ ખુશી છીએ તેમાં ત્હારો શો વિચાર છે તે અમને જણાવ કરણ કે ઉમરલાયક પુત્ર અગર પુત્રીને માઆપે પુછવુંજ જોઈએ માટે જો તારો વિચાર હોય તો અમો કુંવરના માતાપિતાને તારા માગુ મોકલીએ ને જો તારાં પુન્ય હોય ને તે કબુલ કરે તો અમારાં ધનભાગ્ય અમે માનીએ. માટે જે હોય તે વિના સંકોચે અમને જણાવ.

માતાના મુખથી આવાં વચન નીકળતાં સાંભળી કુમારીએ શરમાઈ નીચું જોઈ તીરછી નજરથી કુમાર તરફ જોઈ હસી. પછી ધીમેથી બોલી માતા ! તમો સ્ત્રીયોનું હૃદય સમજે છે, પુત્રીને એવી કોઈ જાતની છુટ આપવામાં આવતી નથી કે તે પોતાના

સુખનો માર્ગ શોધી લે. તેમ છતાં મારા માતાપિતા જે કરશે તે હંમેશાં મારા સુખનેજ જોશે. ને કદાચ મારા નશીબમાં દુખ સરળયુત હશે તો કોઇથી મિથ્યા થવાનું નથી પણ જે તમારી ધારણા સફળ થાય તો મને કોઇ જાતનું દુખ નથી અત્યારે હું આપને ખરું જણાવી શકતી નથી કારણ કે મારી સ્થિતિનું જ્ઞાન હું આજે ભુલી છું આપ મારા જન્મદાતા માતા છો એટલે મારે મારું દુખ જણાવવુંજ જોઇએ, કે રાવણને ત્યાં રામને જોઇ સીતાની થયેલી સ્થિતિ અત્યારે આ કુમારને જોવાથી થઇ છે. રાજમાતા સમન્થાં કે કુંવરીની ઇચ્છા કુમાર સાથે સંબંધ જોડવાની છે. આમ વિચાર કરતાં રાજમાતા રાજકુમાર તરફ જોઇ બોલ્યાં કુમારશ્રી તમે સમજી અને શાણા છો આપને વિશેષ કહેવાની જરૂર નથી કારણ કે તમોએ અમારી સઘળા વાત સાંભળી છે જે આપ અમારી માગણીને સ્વીકાર કરી હમોને જાગ્યશાળી બનાવો તો અમારા જાગ્યને અમો ધન્ય માનીએ આ સાંભળી કુંવરે વિચાર્યું કે માતાપિતાની આજ્ઞા સિવાય મારાથી હા કેવી રીતે કહી શકાય, જે કે પિતાજી કંઈ કહે નહીં પરંતુ મારે મારી સાથે આવેલી મારી હૃદયેશ્વરીને પુછવુંજ નાં ઇએ. માટે હાલ કંઈ જવાબ ન આપતાં તેમણે ટુંકમાં જવાબ આપવા વિચાર કર્યો, રાજમાતા આપના વિચારો હું બરાબર સમજી છું આપની ઇચ્છા હશે તેમ થશે આ સાંભળી રાણી ખુશી થતાં ઉડી ચાલવા લાગ્યાં.

તેમ ન ગયા પછી બાળુના ખંડમાં બેઠેલી કામલતા તેમના ખંડમાં આવી પ્રવેશ કરતાં કામલતાએ જણાવ્યું સ્વામીનાથ ? આજે આપ અહીં બહુ ધખત રોકાયા તેથી આપના દર્શનાન

૨૨. રાજમહેલનું રમખાણ.

બિલાષી આપની રાહ જોયા છતાં જ્યારે ન આવ્યા ત્યારે મારે આવવાની જરૂર પડી તે માફ કરી દાસીની સેવા સ્વીકારશો કુંવરે વિચાર્યું કે ચતુર કામલતાએ અમારી સઘળી વાત સાંભળી જણાય છે ને તેટલા માટેજ તે અત્યારે એકદમ આવી જણાય છે પણ ફીક છે આપણે તેને પુછી સર્વ જાણી લઇશું એમ વિચાર કરી તેને સહામે બેસવા કહ્યું પણ ખરી ક્ષત્રાણી પોતાનો ધર્મ સમજી ત્યાં ન બેસતાં નીચે બીજાવેલા ગાદી તકીયા પાસે બેઠી પછી કુંવરે જણાવ્યું પ્રીયે ? અમારી વાત જો કે તમારાથી અગ્નણ નથી તેમાં તમારો શો અભીપ્રાય છે તે જણાવશો કામલતાએ કહ્યું સ્વામીનાથ આપ સર્વ મુખત્યાર છો જો કે આપની ઇચ્છા હોય તો મારો ધર્મ છે કે તમેને વિધન ન કરતાં સદા સદાયજ કરવી જોઇએ આમ વાત ચાલતી હતી ત્યાં દરબારનો વખત થવાથી કુંવર ઉઠી ચાલતા થયા તો હવે આપણે વિદ્વાસનગરમાં શું થાય છે તે જોઇએ.

સુધારાને નામે સમાજમાં પેઢેલો ભયંકર

સડો દુર કરવા માટે

મુંબાઈની શેઠાણી

યાને

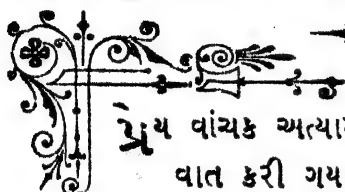
જૈરી કે બલા.

જરૂર વાંચો.

પ્રકરણ ૪ થું.

પ્રેમમાં વહેમ

અહાતાં હતાં હરદમ અમે, પણ પ્રેમમાં ખામી પડી,
બહુ બહુ ઉપાયો શોધતાં, ના વે'મની જુડી જડી.

પ્રેમ વાંચક અત્યાર સુધી આપણે રતનગદના રાજ્યની વાત કરી ગયા, તો હવે આપણે વિદ્યાસનગરના મહાલયમાં થું થાય છે તે તપાસીએ, વિદ્યાસનગરના મહારાજ સત્રાટ અશોક હતા. તેમને એક પુત્ર તથા પુત્રી હતાં પુત્રનું નામ કનકસીંહ હતું, ને પુત્રીનું નામ કપટકળા હતું કુંવરની ઉંમર ૨૨ વર્ષની ભરજીવાની હતી ત્યારે પુત્રીની ઉંમર પણ વીસ વર્ષની હતી. પોતાની પુત્રીનો વિવાહ અમરગદના ગજ અમરસીંહના પુત્ર બહાદુરસીંહ માથે કરેલો હતો બહાદુરસીંહને રાજ અશોક પોતાને ત્યા રાખતા હતા કારણ કે પોતાનો પ્રેમ પુત્રી પર વિશેષ હોવાથી તે પોતાના જમાઈને પોતાને ત્યાં રાખના ને ત્યાં તે રહેતા હતા કપટકળા જોકે રૂપમાં હોવા છતાં પોતાનું મોંદર્ય દી પ્રતીદીન કેમ વધારવું તેની કાળજી વિશેષ રાખતી હતી. પોતાની બીનકાળજીને લીધે તેના મગજ ઉપર જીદીજ અસર થઈ હતી પોતાના સ્વામીનામાં પોતાના કરતાં વિશેષ જ્ઞાન તથા ગુણ હોવા છતાં તે તેના મનથી ખુર્ખ સમજી ચંચુરૂપ સાથે ખ્યાર જોડવા માટે તે વિચારો કરતી

૨૪. રાજમહેલનું રમખાણ

હતી. તેણે ગુપ્ત રીતે પોતાના સરદાર કપટસીંહ સાથે પોતાનો પ્રેમ જોડ્યો હતો. કપટસીંહ જોકે ગુણમાં સારો હતો પણ દુનીયાની કહેવત પ્રમાણે તે કપટકળાના પ્રેમમાં ફસાયો હતો.

નારી નયન કટાક્ષથી, નયવે નર નાહાન,
જુલી જાન પોતાતણું, અને નર હેવાન.

મોટા મુનીવર છે લલચાયા, લલના તણા લટકા મહી,
ધારે ધ્રુજવે ધર્ણુ નારી, ત્યાં, તાકાત કોઇની છે નહિં.

એ પ્રમાણે કપટસિંહ સાથેના દિનપ્રતિદિન વધતા જતા પ્યારની કોઇને ખબર પડતી નહિ. પણ હમેશાં પાપનો ઘડો ફુટ્યા વિના રહેતો નથી. એ પ્રમાણે અનેના વધતા જતા પ્યારથી કપટ-સિંહ ઘણી વખત રાજકુમારીના મહેલમાં આવજવ કરતો હતો. તેમનાં આ આચરણોની ખબર કુમાર બહાદુરસીંહને મળી. પોતાની પત્ની આવી બદચરણી હોવાથી કુંવરને તેના પ્રત્યે તીરસ્કાર હોવાનો. ને જે સાધારણ પ્રેમ હતો તેમાં વેમનો વાસ થયો. બહાદુરસીંહ રાતદીવસ આ બનાવથી પોતાના મનમાં ચીંતા કરવા લાગ્યો. આથી તેનું શરીર શોશાવા લાગ્યું. આ તરફ કુંવર કનક-સિંહ સૌંદર્યવતી તથા કામલતાને લઈ પોતાના રાજ્યમાં પાછો આવ્યો. પોતાના પિતાને આ સમાચાર જણાવ્યા રજપુત રીવાજ પ્રમાણે રાજાએ કુંવરને આનંદ જણાવ્યો. આ પ્રેમી જોડાં હવે સુખે રહેવા લાગ્યાં. પણ રાજમહેલમાં એક માણસને દુઃખ થવા લાગ્યું પોતાની પત્ની સ્વછંદી થવાથી પોતે બીજાને વાત પણ કહી શકે નહિ; ને કોઇ વાત જાણે તો પોતાની આખર જાય તેથી તે પોતે કોઇને મળતો નહીં પણ એક દીવસ રાજા આશોક પોતાના જમાઈ

પોતાને મળના ન હોવાથી તેમને મળવા માટે ગયા રાજા જમાઇની સ્થિતી જોઇ વિચારમાં પડ્યા; કે જમાઇના શરીર ઉપર આટલો ફેરફાર શો ! તેથી રાજાએ પોતાની પાસે બોલાવી પુછ્યું; બહાદુર-સીંહજી આપની કાન્તિમાં આજકાલ ફેરફાર થતો જણાય છે; તેનું શું કારણ છે શું આપને કોઇ પ્રકારની ચીંતાએ ઘેર્યા છે કે આમ થવા પામ્યું જો તેમ હોય; તો મને જણાવો કે હું જાતેજ તેના બંદોબસ્ત કરું મેં આપને મારા પુત્ર કનકસીંહ સમ જણીને મારે ત્યાં રાખ્યા છે, છતાં આપને જે વાતથી ખામી જણાય તે તમે મને જણાવના નથી, ને આમ ચીંતામાં રહી શરીરને કષ્ટ આપે તે ખરેખર અમને શરમાવનાર છે. કુંવર પોતાના સસરાના મુખનાં વચન સાંભળી વિચારમાં પડ્યો: કે હે વિશુ ! જેના પિતા આવા દેવસમ તેની પુત્રી શું આવી વ્યભિચારણી દશે ખરેખર તેના આ આચરણો કુળનો નાશ કરવા માટેજ છે, આમ વિચાર બહાદુર-સીંહ કરતો હતો; ત્યાં રાજાએ કહ્યું કે શું તમને મારા પુત્ર તથા તેનાં માણસો તરફથી દમન કરવામાં આવે છે કે આપને અન્ય કોઇ દમન કરે છે. જે હોય તે સ્પષ્ટ કહો: કાગળ કે જે સડો અત્યારથી પેસે તે આગળ જતાં ધણુજ નુકશાન કરે છે. કુંવરના મન ઉપર જ્યારે રાજાએ અન્ય કોઇ દમન કરે છે એમ બોલ્યા, તે વખતે જુદીજ અસર થતી ખરેખર ? દેવ તુલ્ય રાજાન આપના છેલ્લા મર્મયુક્ત વાક્ય મને કરી ધા નમ લાગે છે પણ હું મારા હાથે મારી એજ ઉધાડી પાડી તમારી કીર્તિને કલંકીત કરવા કરતાં હું જાતેજ મરણને શરણ થવાનું વંચારે પસંદ કરું છું. આપને જણાવવાથી ઉલટોજ આપના જ્ઞાન્ત મનમાં કોવંતી

૨૬. રાજમહેલનું રમખાણ.

અમી પ્રસરશે. ને તે અમી કાણ જાણે કેટલા ભોગનો. બળીદાન લેશે તે હું સમજી શકતો નથી. માટે આપ એ વાત જાણવાની નાહક-હક ન કરો; ને સુખેથી રાજ્યતંત્ર ચલાવો. જેનું લાગ્યું તે ભોગવશે આ વાક્ય કુંવર મર્મયુક્ત બોલ્યા. ચતુર રાજ સમજી ગયા કે; જરૂર કુંવરને કોઈ જાનનું દુઃખ થી; કારણ કે તે મમજી છે. પણ જરૂર તેમને મારી પુત્રી નરદત્ત દુઃખ હોવું જોઈએ. તો મારે ને ખાનગી નપામ કરવી જોઈએ. આમ વિચાર કરી રાજ ઉડી ચાલતા થયા તેમણે આજે રાજમહેલમાં જઈ ભોજન પણ કર્યું નહીં, ને પોતાની પુત્રીની દાસી કુલટાને બોલાવ્યા માટે મોકલ્યું કુલટા જે નામ પ્રમાણે ગણ ધરાવતી હતી; તે આવી દાજર થઈ તેને જોઈ રાજ્યએ કહ્યું. કેમ કુલટા તું મારી પુત્રી કપટકળા પાસે રહે છે ખરી? દાસીએ માથું હલાવી હા કહી. રાજ્યએ પૂછ્યું; શું મારી પુત્રીનાં કંઈ અદચરણો તારા જાણવામાં આવ્યાં છે? દાસીએ જવાબ આપ્યો રાજન હું કંઈ જાણતી નથી એટલે રાજ્યએ કહ્યું કે તું એમજ કહે ને કે હું ત્યાં નોકરી કરતી નથી રાજના આ શબ્દો એદાસીના ઉપર જીદીજ અસર કરી પોતાની નોકરી તજી ઘેર એમવા વખત આવી જાણી ને બોલી રાજન જહુ બોલી તેની કામ ચાહું છું હવે એ મામ થયા, આપણો સ.....ર.....દા... ..ર.....ક.....પ.....ટ.....સી.....દ ત્યાં કુંવરીયા પાસે આવે છે. આટલું બોલી દાસી નીચું જોઈ ઉભી રહી.

રાજ આ સાંભળી પગથી માથા સુધી સળગવા લાગ્યા. અરે! હાય! મારી પુત્રી આવાં દુરાકર્મની કરનાર નીકળી આ સંબળનું કારણ માત્ર મારી ખીન કાળજી છે. હાય! પુત્રી તને શું કરે;

મારી તલવારના એકજ બાથી તારા બે ટુકડા કંઈ; પણ સ્ત્રીહત્યાના મહાન પાપથી ડરે છું. ઠીક છે હવે મારે તારા સુખનો ઉદ્ધવ અસ્ત કરી તારે માથે દુઃખનાં વાદળ વરસાવવાં પડશે. આમ વિચાર કરે છે ત્યાં રાણી સત્યવતી આવી ચઢ્યાં; તે રાજાને નિરાશ થયેલા જોઈ બોલ્યાં.

સ્વામીનાથ ! આજે આપ આમ ઉદાસ કેમ જણાવ છો ? શું રાજ્યપર એવી કોઈ આફત આવી છે ને કદાચ આવી હોય તો શું તે ઉદાસીનતાથી ટળવાની છે. આવાં બહાદુરીનાં વચન પોતાની રાણીના સુખથી સાંભળી રાજાએ કહ્યું રાણી ! રાજ્ય પર આવતી આફતથી કદી ખરે ક્ષત્રી ઉદાસ થાય એ સ્વપ્ને પણ બને ખરું ? રાજ્ય પર આવતી આફત એ તો ક્ષત્રિયોના ધર્મની કસોટી છે. પણ શું કંઈ લાચાર છું કે મને મારા ધરની આફત આજે આમ ઉદાસ બનાવી રહી છે, હે પ્રીયે ! તારો આ સ્વામી હજારો દુઃખનોત્તે સંહારવા તૈયાર છે. પણ તારી પવિત્ર કુખને લગ્નવનાર તારી પુત્રીને સંહારવા આજે નીરઉપાય છે. પુત્રીનું નામ સાંભળતાં રાણી ચમક્યાં; ને બોલ્યાં, નાથ ? એવો તે તેણે કયો ગુન્હો કર્યો છે; કે આપ આટલા બધા ગુસ્સે થયેલા જણાવ છો. શું તેણે આપના સામું બોલી આપનું અપમાન કર્યું. કદાચ અણ સમજમાં તેમ થયું હોય તો તેને બાળક જાણી માફી આપવી જોઈએ.

ઓ અણસમજ પુત્રીની સમજી માતા ! તારી પુત્રીએ મારી ઉજવણ કીર્તિને કલંકીત કરવાનું પગલું ભરી મારી ડોક સદાને માટે નીચી રહે તેવું કાર્ય આદર્યું છે. આવી પુત્રીનો જન્મ આપતા પહેલાં તેને મારી નાખી હોત તો મારે આજે આમ સરમાવા

૨૮. રાજમહેલનું રમખાણ.

વખત ન આવત તારી પુત્રીના પાપકર્મથી બહાદુરસીંહ આજે
 એ મામ થયાં સોસાયા કરે છે; ને હું એ નીરભાગી પુત્રીને પિતા
 એજ પાપથી ચિંતારૂપી ચિંતામાં સળગી રહ્યો છું. તેણે સુવર્ણ
 પાત્રને તજ હીંકરામાં આરોગવાનું ઉચીત ધારી ને પાપમાં પડી
 ચુકી છે. કહી રાજ ઘાઠ નિસાસો નાખી બોલ્યા. અરેરે પ્રભુ! આ
 જન્મદો મારા મુખથી કયાં બોલવા વખત આવી. રાણી આટલી વાત
 ઉપરથી મમજી ગયાં, ને તે પણ રાજની માફક શોક સાગરમાં
 ડૂબકાં ખાવા લાગ્યાં રાણીને પણ પગથી ને માથા સુધી ઝાળ ચઢી,
 પણ શું કરે. આમ બહીં વિચારોમ બેઠાં હતાં; ત્યાં કનકસીંહને
 ખબર થતાં પીતાની શોધ કરે. ત્યાં આવી ચઢ્યો. માતપીતાને
 વીચારમાગરમાં ડુબેલાં જોઈ કુંવર વિસ્મય થયો ને બોલ્યો. માતા
 અને પિતા! તમારા આ પુત્રના કયા અપરાધથી આમ બેસી રહી; મારી
 સાથે બોલતાં નથી શું મેં કંઈ એવું અનિષ્ટ કાર્ય કરી આપના
 નામને કલંકીત કરી શરમાવાનું કર્યું છે મને કહો કે એવો મારો
 કયો ગુન્હો છે તે જણાવો પુત્રને આવું બોલતો સાંભળી રાજએ
 કહ્યું. બેઠા તારા ગુન્હા માટે મારે કંઈ આમ કરવા વખત હોય
 નહિ પણ તારી બેન કે જેને હું અત્યંત પ્યારથી ચાહતો હતો; તેણે
 સુવર્ણ પાત્ર તજ હીંકરામાં આરોગવા માંડ્યું છે તેથી તારા બનેલી
 આજે એ મુશ્કેલી સોસાયા કરે છે આ સાંભળી કુંવર ક્રોધથી
 બોલ્યો, કે પિતાજી હું અત્યંતે ત્યાં જઈ છું કે એવો કોણ
 પાપાત્મા સીંહની બેડમાં હાથ ધાલી હાથની મલમતી ચાહે છે
 એમ બોલતો કપટકળાના ભુવન નેક ચાલ્યો. તો પ્રિય પાઠક
 તમે પણ અપમાદથી મરી પાછળ આવો; ને તપ સીમે કે કપટકળા
 તથા કપટસીંહે શું કરે છે.

પ્રકરણ ૫ મું

શ્રી ચરિત્ર

સંસારમાં શ્રી ચરિત્રને, સમજી શકે ના કેા કદા
ઉલટા ફમાઝ મોહમાં, વહોરી લીયે શીર આપદા.

પ્રિય વાંચક દવે આપણે રંગમહેલમાં પ્રેમ સાગરમાં કુબકાં
કરે છે; કપટકળાએ કપટસીંહને પોતાની વાત જણાયાના સર્વ સમાચાર
કહી જાણીતો કર્યા પછી તેનું શું કરવું તે વિચાર કરવા જણાવ્યું એ
ખીચારાં પ્રેમી જોડાને ક્યાં ખજર છે કે આપણા ઉપર દુઃખનું વાદળ તુટી
પડવાને થોડોજ વખત છે. આનંદથી પ્રેમાલપ કરતા રહ્યામા સ્થામી
પ્રેમની ધારા વરસાવા લાગ્યાં કપટકળા હાથથી કપટસીંહને આલી
ગન આપી. તેની ગોદમાં બરાબ પોતાના અધરોષ્ટનું પાન કરાવા
લાગી. આમ બનેનું પ્રેમ યુદ્ધ ચાલી રહ્યું હતું તેટલામાં બેનની
તપાસ કરવા નીકળેલો કનક કપટકળાના ખંડ તરફ આવતો જણાયો.
હાસીએ કપટકળાને ખજર આપી કે; કનકસીંહ આ તરફ આવે છે.
કનકનું નામ સામળતાંજ કપટસીંહના ખંધ હીલા પડી ગયા. તેણે

૩૦. રાજમહેલનું રમખાણ.

વિચારું કે જો કનકસીંહ અમારી સર્વ વાત જાણતો હશે તો આપણે અહીંથી બચવા મુશ્કેલ છીએ. કારણ કે કનક ખરેખરે બહાદુર લાવૈયો છે. તે મારા જેવા ચારને લંકાવી શકે તેટલી તાકાત ધરાવે છે. આમ વિચાર કરતો કપટસીંહ કપટકળા તરફ જોઈ બોલ્યો. હે રનેહ સરીતા ? હવે આ તારે શરણ આવેલું માછલું જરૂર તું જ જીવાડજો. જો તારાં મોજાંમાં તેને તાણી ફેંકી દઈશ તો તે જરૂર તરફડી મરણ પામશે. આ વાક્યો એક બહાદુર સરદારનાં મુખમાંથી નીકળતાં સાંભળી કપટકળા બોલી શું ? આજ તમારી વીરતા કે ? આમ કાયરતા અત્યારથી કરશો તો આ રાજ-દુષારીને શી રીતે રાજરાણી બનાવી શકશો. આ સાંભળી કપટસીંહની જતી રહેલી હીંમત આવી, અને બોલ્યો. પ્રીયે ! જો તું મને ત્હારો પ્રેમ ખરા અંતઃકરણથી આપતી હોઈ, તો આ કપટસીંહ કંઈ બાયલો નથી. તારા પ્રેમને માટે ગામને વેરન જગલ સમ બનાવવા આ કપટસીંહ બાહુમાં બળ ધરાવે છે પણ જો તમે સાચા પ્રેમથી ચાહતાં હો તો.

દોહરો

મળે જો પ્રેમ તારો તો; કરૂં કુરબાન આ કાયા;
બલેને પ્રાણ જાયે પણ; નથી કંઈ બાયલા જમા.
હજારો દુસ્મનો લણવા; ધરૂં શમશેર હું લાથે;
અરે ! આ કાળમુખા તુ; બમે છે મોત તું માથે.

છેલ્લી લીટી બોલતાં કનક દોડતો આવવા લાગ્યો. તેને અંદર આવતો જોઈ જો બહાદુર અત્યાર સુધી પોતાની બહાદુરી જણાવતો

હતો, તે જેમ સીંદને જેઠ શીયાળ નાસવા માટે માર્ગ શોધે તેમ કપટસીંદ કનકને જેઠ માર્ગ શોધવા લાગ્યો. પણ બહાદુર કનક કંઈ જેવો તેવો ન હતો કે કપટસીંદને એમ જવા દે. તેણે તરતજ તેના સામી પીસ્તોલ ધરી કહ્યું 'કપટસીંદ તથા કપટકળા તમોએ જે અહીંથી નાસવા માટે પગલું બચું છે, તો મારૂ આગમન જાણ્યા શીવાય તમો કનકની પીસ્તોલનો ભોગ થશો. સીંદને શીયાળ સમજી તે આશા તજી દેજો.

નાની એ કેશરી કૃત્રીમ, કે શીયાર છુટથી નાશે;
ખરો છે કેશરી બાળક; સુણીને સાદ સહિ ત્રાસે.
જરૂર જો આશ જીવવાની, ત્યજી દો નાસવા બારી.
નહી તો મોત વીણ મરશો, થશે દાલન નહી સારી.

ઓ કપટથી ભરેલા કપટસીંદ આમ આવ હું તમોને મારવા માટે આવ્યો નથી પણ તમોને મળવા માટે આવ્યો છું. આમ જ્યારે કનક કપટસીંદને કહેતો હતો. તે વખતે કપટકળાએ કનકને મારવા માટે પીસ્તોલ હાથમાં લીધી પણ ચતુર કનક જાણી ગયો, ને કપટકળા તરફ ધસી બેઠ્યો.

અરે ઓ કાળમુખી તું, મરવા શીંદને ચાહે;
જેઠને કૃત્ય આ તારૂં, હિંડે છે અંગમાં લાંચે.
નથી નાકાત એ તારી, હિંડી વહાર કરવાની;
ત્યજી દે આશ એ તારી, વિના મોતે તું મરવાની

આમ બોલતો કનક લુખ્યા કેશરીની માફક કપટકળા તરફ ધસ્યો, ને તેના કામળ હસ્તમાં મુઠિનો પ્રહાર કરી હાથમાંના

૩૨. રાજમહેશનું રમખાણ.

પીસ્તોલ નીચે પાડી. પીસ્તોલ નીચે પડતાં ઘોડો પડ્યો, તેથી ફેર
થયો, અવાજ ખાલી ગયો, પછી કપટસીંહને પાસે બેસાડ્યો. એટલે
કપટકળા બોલી બાધ ! આપની બહાદુરીનાં વખાણ સાંભળતી
હતી. પણ તે સધળું પરાક્રમ આજે મારી નજરે જોવાથી મનમાં
ધણી ખુશી થાઉં છું કે જે બેનનો બાધ આવો બહાદુર હોય તેવી
બેનને સદાને માટે સુખનીજ છાયા રહે. આમ સારાં લગાડવાનાં
વાક્યો સાંભળી કનક બોલ્યો બેન હું પણ મારા બાગ્યને ધન્ય માનું
છું કે જે બાધની બેન આવી વખતને અનુસરી બહાદુરીનું કામ
કરે તેના બાધને સદાને માટે સંતોષ ન હોય, પણ ઉલટી ઉપાધી
રહે, બેન ? ? તારા આ કૃત્યોથી હું ધણોજ દીગગીર છું કે માતા-
પિતાના કુળને કલંકીત કરવાનું પગલું ભરી માતાપિતાને મોતના
મુખમાં નાખી પોતે મુખ અને સાયબીમાં મહાલે બાધ આ સર્વ
કેને કહે છે શું હું તારી નજરમાં વ્યભીચારીણી જણાઉં છું
તેમ સમજવામાં તું ભુલ પામ્ય છે જરૂર બાધ તને કોઈ દુશ્મને
બોટા વહેમમાં નાખી આપણા આનંદને ખેદાન મેદાન કરવાનો
નસ્તો કર્યો છે. આ બીચારા બલા સરદાર કે જે આપણા સુખને
માટે પોતાના પ્રાણની આહુતી આપે છે તેમને મેં આજે અગત્યના
કામ માટે બોલાવ્યા હતા ત્યાં આપ આવી ચઢ્યા, ને આટલું
વહેમનું કારણ બન્યું બાધ આપના અંતઃકરણના ડાઘને ભુંસી
નાખો ને આ તમારી બેન તમારા સોગન ખામને કહે છે કે હું
કોઈ જાતના પ્રપંચમાં છું નહિ, ને કોઈ બદમાસે આ તર્ક ઉઠાવી
આપને અહીં મોકલ્યા છે મને જણાવશો કે તે કોણ છે.

કરં શીરછેદ પાપીનો, લલાબ્યાં આપણે બેને,
જરૂર શીક્ષા કરીશ તેની, પછાડું પાતાળે તેને.
હાખોરો હો કરતાં, જરી ના દેખતા કોઇ,
હજારો દાખલા એવા, કે બાધએ બેનને ખોઇ.

આ શબ્દો સાંભળી કનક પાછો કોઇની જ્વાળાથી સળગી
ઉઠ્યો ને બોલ્યો શું તું શીક્ષા કરશે ?

નથી તાકાત તારામાં, જરાયે દુસ્મનો હણવા,
ઉભો છું સામને તારી, ગણું હું તુજને તણવા,
જોયું છે આંખથી મારી, મુણ્યું છે માતથી સર્વે,
છતાં એ કુતરી કામી, પુલાયે શું અરે ગર્વે.

અસ ! હવે મારી ચોક્કસ ખાતરી થઇ તું ખરેખર મુન્હેમાર
છે, માટે તમે જરૂર હુંક સમયમાં મોતના મુખમાં હોમાશો. અત્યારે
હું જે માતાપીતા ત્હારા કૃત્યને લીધે મોતના મુખમાં પડવા તૈયાર
થયાં છે, તેમને મારે બચાવવા જવુંજ જોઇએ ને તને ચેતાવું છું કે

ચેતી તું ચપળા ચાલજે, બામે છે મોત શીર ઉપર,
જરૂર સમજી રહેજે તું, રહી છે કોપી એ કુદરત.
નહીં ફોવા તમે બંને, તમારી ધારણા ખોટી,
કરં શું ફેર હું તુજને, ખરે તું બેન છે છોટી.

એટલું બોલી કનક ચાલ્યો ગયો. એટલામાં બહાદુર કંઈ
કારણસર કપટકળાના ખંડ તરફ આવ્યો તો તેણે કપટસીંહને તેના
ખંડમાં બેઠેલો જોયો કપટસીંહને જોતાંજ બહાદુરસીંહનો મીઠાજ
હાથથીગયા, ને કપટસીંહને કહવા લાગ્યો.

૭૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

અરે ? ઓ નીચ કુતરા તું, સુવર્ણ પાત્રને ધારે,
ઉડીને ચાલ તું અહીંથી, અચવું હોમ જે તારે.
ખખર નહતી મને પડતી, ઉછેર્યો સાપને હાથે,
ખરેખર દુધ પીને તું, ચઢી બેઠો હવે માથે.

અરે ! ઓ મોતના મુખમાં પડેલા કપટસીંહ તારી આયુષ્ય
દોરી ખુટી છે, ને આ સ્થામે જણાતી કલટાતી ચક્ષુ પુટી છે.
કહી કોધથી કપટને લાત મારી કપટકળાને પકડી બોલી ઉઠ્યો.

નારી ઓ કાળા નાગણી શું વિષ જ્વાળા છે ભરી,
સમજી હવે જા ઉર મહીં કે મોત વીણ જાશે મરી.
રમતાં તને સ્ત્રી ચરીત્રા, શીખવ્યાં હતાં કોણે કલાં,
શા માટે ના કંઈ બોલતાં, શું પ્રેમમાં અંધા બન્યાં

અમ ? ઓ કાળમુખી ! જા તારું મુખ છુપાવ તું એમ ન
સહમજીશ કે તારા માતાપીતાના રાજમહેલમાં રહી આ બહાદુરસીંહ
બહાદુરી તજી નીચ નારી બનશે. મને તારા કૃત્યોની ખબર પડી
હતી. પણ હું શોધતો હતો તે આજે મળી આવ્યો. કહી કપટસીંહના
સ્થામુ લાલ નેત્રે જોયું કપટસીંહે વિચાર્યું કે આ બહાદુરને તો
હું પહોંચીશ કારણ કે તે કનક જેટલો બહાદુર નથી કહી પીસ્તોલ
ઉપાડી. બહાદુરસીંહે જાણ્યું કે જરૂર કપટસીંહ ખુન કરી મારા
બ્રાણ હણી નાસી છૂટશે, પણ કુદરત જેને રાખે છે તેને કોણ મારે
છે. હાથમાં પીસ્તોલ લઈ કપટ ઉભો થયો તે અરસામાં માતાપીતા
પાસે ગયેલો કનક દોડતો પોતાની બહેનને તથા બહાદુરસીંહને પોતાના
પીતા પાસે લઈ જવા માટે આવતો હતો. આ વખતે પહેરેગીરોએ

ખબર ન આપી તેથી તે દોડતો ત્યાં આવી પહોંચ્યો. કપટસિંહ પીસ્તોલ લઇ પાછો ખસતાં જોડ્યો.

મુજ માર્ગમાં કંટક સમા, શત્રુ મરણને શરણુ થા,
પીસ્તોલના આ બારથી, સ્વર્ગ મહી આપ્યો તું જા.
છે કોઇ ના તારું અહીં તુજ લાશ અહીંયા રખાશે,
તો પાપીઆ તું પણ અહીંથી ભેશ જીવતો ના જશે.

આમ છેલ્લી લાઇન બોલતો કનક પીસ્તોલ લઇ આવતો હતો તેને આવતો જોઇ કપટસિંહ હિમતધરી તેની સામે પીસ્તોલ લઇ ઉભો રહ્યો અને બોલ્યો.

બસ રહે હવે તું ત્યાં ઉભો નહી તો પુરો તુઝને કરીશ,
મુઝ વેરની આ આગમાં વીણુ મોતથી તું તો મરીશ.

આ સાંભળી કનક કોધથી બોલ્યો.

ઓ પાપીઆ તું શું બકે શું મારવાને ચ્દાય છે,
સમજ ઓ અંધ કામી કાગડા તું અન માર ખાય છે.
તાકાત તારી છે નહિ કે તું મને મારી જશે,
વિચારું તુજ સ્નેહને નહી તો હાલ યુરા અહીં થશે.

એમ કહી કેશરીકનક કુદી પડ્યો. બીજી બાજુ ઉભેલી કપટકળા પીસ્તોલ ઉઠાવી ફેર કરવા જતી હતી. તે કનકસિંહ જોઇ જવાથી હજારો દુસ્મનોને હંફાવનાર કનક બોલી ઉઠ્યો.

બેસી રહે ત્યાં કાગડી ઉમેદ મન ના લાવતી,
શીયાળ બનશે સિંહ નહી તેમ પીસ્તોલ ના લંબાવતી.

૩૬. રાજમહેલનું રમખાણ.

ઉભો રહ્યો છે કેસરી શું શીયાળવાં મારી જશે,
ત્યારે સમજજો કુતરી કે પૃથ્વી જરૂર પ્રત્યય થશે.

આમ બોલતો કનક કપટકળા તરફ ધસ્યો ને હાથમાંની
પીસ્તોલ પડાવી નાખી, આ સમયનો લાભ લઈ કપટસીંહ લાગ
બેઠા છટકી ગયો. બાદ કનકસીંહ કપટી કપટકળાને લઈ પીનાજી
પાસે આવ્યો પણ તેમની પાછળ કપટકળાએ પાબેલો પોપટ પણ
ગ્રુમ રસેથી આવ્યો ત્યારે કુમારી તેના પિતા પાસે બેઠી હતી તે
વખતે પોપટ પણ તે ખંડના ગોખલામાં બેઠો હતો તો પ્રિય
વાંચક તમે પણ ચુપકીથી ચાલો ને તપાસો કે તે શા માટે હુપા
રસે ગયો છે તે તમોને ત્યાં જણાશે.

ગમ્મત સાથે જ્ઞાન આપનાર જાદુઈ ચમત્કારો અને
બેઢી ભરમો જાણવા માટે

જાદુઈ માછલી

અને

પથરનો પાદશાહ

તુરત મંગાવો

તમામ બુકસેલરો વેચે છે

પ્રકરણ ૬ હું.

પાળેલો પોપટ

ત્રેમી છે પંખી જાતમાં, પોપટ બહુ ઉપદારી છે;
આય છે જેનું લુણ ત્યાં ઉપદારી ને વફાદારી છે.

પ્રિય વાંચક ! તમને યાદ હશે, કે કપટકળાની પીસ્તોલ
પાડવા કનકસીંદ તેના તરફ
ગયો, તે સમયનો લાલ લઘ કપટસીંદ નાસી છુટ્યો હતો. સાર
બાદ કનકે કપટકળાને લઘ ચાલવા માંડ્યું. તે જે દેકાણે પોતાનાં
માતપિતા બેઠાં હતાં, ત્યાં આવી કનકે કહ્યું પિતાજી ! તમોએ મને
જે તમારી પુત્રી ને મારી બેનને બોલાવવા માટે મોકલ્યો હતો, તે
મારી બેન આ આવી. રાજાએ કહ્યું બેટા તારા કરતાં હું તેને વિશેષ
ચાહતો હતો. પણ તેણે મને આજે દુનીયામાં ઉંચી ઠેક કરવા વખત
ન રહેવા દીધી; તેમ છતાં હું અચારે તેને બોલાવત; પણ તારી સામે
થવાની ઉદ્ધતાબલરી વર્તાઈુંક સાંભળી, હું તેનું મુખ પણ જોવા
છાજતો નથી. પણ શું કહે. આ તારી માતાના આગ્રહથીજ મેં
તેને બોલાવા માટે મોકલી હતી. હવે તારી માતા તેને પુછી પોતાની
ખાત્રી કરે, એટલે એ કાળમુખીને અહીંથી દુર કર. અત્યાર સુધી

૩૮. રાજમહેલનું રમખાણ.

શાન્ત બેઠેલાં રાજમાતા બોલ્યાં બેટા કપટકળા ! તને આ રસ્તો ક્યાંથી સુઝ્યો, તને ખબર છે કે તું એક ક્ષત્રાણી માતાની પુત્રી છે. તને આવી અનિતી ન શોભે. પણ તેં આજે તેને પેટ જન્મ લાઇ તેની કુંખને વગોવવાનું પગલું ભર્યું છે. આવા માતાના કારી બા સમ શબ્દ સાંભળી, કપટકળાએ પોતાની પ્રપંચી જાળ બીછાવવા માંડી. માતા ! માતા ! મ્હારી જન્મદાત્રી માતા ! મેં એક પણ એવું પગલું ભર્યું નથી કે આપને શરમાવાનું થાય. હું પોતે પણ સમજી શકતી નથી, કે મારા કયા અપરાધના ગુન્હાથી આ શબ્દો સાંભળાવવામાં આવે છે. મારા જાણવામાં આવ્યું છે કે, હું કપટ-સીંહ સાથે સ્નેહ રાખું છું એમ આપને કોઇએ સમજાવ્યું છે, તે ખરેખર આપણા સ્નેહને તોડવા માટેજ છે કપટસીંહને હું કોઇ વખત મારા કામના માટે બોલાવતી હતી. તેથી તે ત્યાં આવતા જતા હતા. તેથી કદાચ નવાં બાબીએ આ તકેટ ઊઠાવી આપને વહાલાં થવા આમ બોલું સમજાવ્યું હશે. તેમનાં પગલા મહેલમાં આવ્યાં કે તે જાણ્યાં. આમ બોલતી તે કેટલાક અધટીત શબ્દો તેને કહેવા લાગી; ને તેણે પોતાનું કૃત્ય છુપાવવા સૌન્દર્યવતી પર આજી અઢાવી જેમ બોલાય તેમ બોલવા માંડ્યું.

આ શબ્દો જે અત્યાર સુધી રાજા તથા કુંવર કનકસીંહ સાંભળતા હતા તેમના પેટમાં ખરેખર કોષનેા અગ્ની સળગી ઉઠ્યો. કનક શું કરે પણ રાજાએ કહ્યું બસ કર ઓ છોકરી ? નાના મોંથી મોટી વાત કરી પોતાનું કૃત્ય છુપાવવા સામાના શીર પર દોષ મુકી ઉઝટી પાપની જાગીદાર થાય છે ? માટે જે હોય તે રીતસર જવાબ આપી તારે રસ્તે ચાલી જા. રાજાએ અત્યંત કોષ

કરી કહ્યું એટલે રડતાં રડતાં માતાના બોળામાં માથું મુકી બોલી માતા ! મારા પિતા મને આમ કાળની દ્રષ્ટિથી જુએ છે; એટલે મને બીક લાગે છે, પણ માતા ? હું તારા તથા મારા પિતાના ને ભાઈના સોગન ખાઈને કહું છું કે હું બીલકુલ પાપકર્મમાં નથી. આવા શબ્દો સાંભળી જે તેમની સાથે સંતાઈ આવેલો પોપટ ગેબી અવાજ આપી બોલ્યો, કે હે કુમારીકા ? તમે તમારાં કૃત્ય છુપાવવા નાહક માતાપિતા તથા ભાઈના સોગન ન ખાઓ. હું હંમેશાં તમારી પાસે રહું છું ને તમારી સર્વ વાત મારા જાણવામાં છે. આ સાંભળી કુંવરીએ પોપટને કહ્યું.

ફટરે મુલા પોપટા ને, તારો ઉઠ્યો દન,
શાને ખોડું બોલીયો, કાલે કાઢીશ વન.
પાંખો તોડું તાયરી, ને મરડી નાખીશ ડોક,
કાલે હુકમ ફેરવું, કે શીકાર કરે તુજ લોક.

આવાં વાક્ય સાંભળી પોપટ બોલ્યો:—

શાને મુજને શ્રાપતી, ને કાઢીશ ના તું વન,
આ હું અહીં નથી બોલતો, પણ બોલે રાજન અન્ન.
ગુન્હો છે જો તમ તણો, શાને દો છો છેહ,
માતપિતા કારણ અમે, ગ્રન્થળીએ આ દેહ.

એટલું બોલી પોપટ રાજની સહામે પેઠક લીધી, ને રાજની આંખમથી ચોધાર આંસુની ધારા ચાલતી જોઈ બોલ્યો, પિતાશ્રી આપ આમ નાહક શોક ન કરો, જે થવાનું હોય તે થયા વિના

૪૦. રાજમહેલનું રમખાણ.

રહેતુંજ નથી. તમારી શીખામણ હવે કુમારીને લાગવાની નથી, કુંવરીઆ કરતાં તમારી નાની પુત્રી કે જે તમારી કુમારીની પુત્રી થાય છે તે મહા ગુણવાન છે, તેની સંભાળ રાખજો ને હવે હું ત્યાં ન જતાં કનકસીંહ પાસે રહીશ કહી તે કનક પાસે ઉડી ગયો, રાજમાતાએ કપટકળાને અનેક અપમાનના શબ્દો કહ્યા ને જણાવ્યું કે જા તારૂં શામ મુખ મને ન બતાવીશ. કહી સર્વે ચાલ્યાં એટલે અપમાનનો બદલો લેવાનો વિચાર કરતી તે પોતાના ખંડમાં ગઇ, તો હવે તે વેરનો બદલો કેવો લે છે તે તપાસીયે.

હીરા માણેકનાં આડો અને માયાવી
રાક્ષસનો ભેદ જાણુવા સારૂ

જાપાની જાદુગર

—: યાને :—

 ઊડતો મહેલ

કેકત બાર આનાની નજીવી કીંમતથી કોઇ
પણ પુરુષોદરની કુલાનેથી મળી શકશે.

પ્રકરણ ૭ મું

રાજમહેલમાં રમખાણ

મેઝાનાણા વરમારમાં, ગોઝાળા થતા સહેલમાં;
રમખાણ થતાં અવનવાં દેખાય છે રંગમહેલમાં.

પ્રિય વાંચકો આપણે ગયા પ્રકરણમાં જણાવી ગયા છીએ કે કપટકળા માતાપીતા પાસેથી અપમાન પામી પોતાના ભુવનમાં અવી તેણે અપમાનનો બદલો લેવા વિચાર કર્યો. આ અપમાનની સાથે આખા યોવન બાગને બાળી ભસ્મીભુત કરી નાખ્યો. આ વખતે તેના મુખ ઉપર ક્રોધની છાયા પૂર્ણ પ્રગ્લી હતી તેણે પોતાના પ્રિય કપટમોઢને બોલાવી પોતાના ખંડમાં છુપાવી રાખ્યો હતો. જ્યારે સર્વે સુન્ય-કાર થયું તે વખતે કપટમોઢને બોલાવી અપમાનનો બદલો લેવાનો વિચાર કર્યો. આ બાળીકાને હવે પોતે પોતાના માર્ગમાં નડતા કંટકોને સાફ કરી પોતે એકલી રાજ્ય કરવાની તીવ્ર ઇચ્છા થઈ તેથી તેણે પોતાના માતાપીતાનું ખુન કરવાનું યોગ્ય ધારી કપટ-મોઢની સલાહ લેવા માટે અત્યારે તેને બોલાવ્યો હતો. આ તરફ પોતે ખુન કરવાની કોશીલ કરવામાં લાગી હતી, ત્યારે બહારસીંહ

૪૨. રાજમહેલનું રમખાણ.

પોતે પોતાની પત્નીનાં દુષ્કૃત્યોથી કંટાળી જંગલમાં ચાલ્યો ગયો હતો. કપટકળાએ પોતાના માતાપીતાના ખુનની તૈયારીઓ કરી રાખી પોતાની માતાને મળવા ગઇ. માતા ! હવેથી આવાં કૃત્ય થવા નહિ દઉં. એમ ખોટું સમજાવી બાળી રાજમાતાને દગ્ગી સાંજ પડતાં પોતે પાછી આવી પોતાના ખંડમાં ગઇ, ત્યાં કપટસીંહ તેની રાહ જોઇ ત્યાં આગળ બેઠેલો હતો. કપટકળાએ આવી સઘળું પુછી જોયું તો સઘળું તૈયાર છે, એમ કપટસીંહ જણાવ્યું આજે રાતના માતાપીતાના ખુન માટે કપટકળા તૈયાર થઇ રાતના પોતે અંધકાર પીછોડો ઓઢી પોતાના પીતાના શયનગૃહમાં ગઇ. ત્યાં આ વખતે રાજ અશોક પોતે ગાઢ નીદ્રામાં હતા, તેમની છાતીમાં ખંજર મારી તેમના પ્રાણ પરલોક સ્વાધીનમાં કરી દીધા. બાદ પોતાની માતાના શયનગૃહમાં ગઇ રાજમાતા પણ આ વખતે નીદ્રામાં પડ્યાં હતાં. આ ખુની બળીકા અત્યારે પુર્ણ ક્રોધની જ્વાળાથી સળગી રહી હતી તે માતાના શયનગૃહમાં આવી. પોતાની માતાને પણ પીતાની સાથે પહોંચાડવા વિચાર કર્યો પણ તેના મનમાં વિચાર આવ્યો, કે મારે મારી નિર્દોષ માતાને શા માટે મરવી જોઇએ જે માતાએ મને નવ માસ ઉદરમાં રાખી અત્યંત મંકટ વેડી મને ઉછેરી તેના ઉપકારના બદલામાં આ કૃત્ય હું કરું, મારાથી તે બનજે નહિ એમ વિચારી ખંજર નાખી દીધું. તે પોતાના ખંડમાં ગઇ ત્યાં કપટસીંહ બેઠો હતો તેને ધળી વાત કરી રાજના શયને દુઃ અગ્નિમાં લઇ જવા માટે નક્કી કરેલા માણસો રાજમહેલના પાછલા દરવાજે ઉભા હતા, ત્યાં ઉતારી આપ્યું માણસો શયને લઇ ચાલતા થયા, પછી કપટ-

કળાને અમળની કે રાજમાતાનું ખૂન કરવામાં ન આવે તે જરૂર આપણું સવારે શું થશે. કારણ કે ગદાકાલના પનાવ ઉપરથી આપણા ઉપર સર્વે વેમાશે ને આપણા ઉપર ચારે બાજુથી દેખાશે એ સારું માટે તમારે રાજ્યગણી થવું હોય ને મારે પ્રેમ મેળાવવું હોય ને આ કાર્ય તમારે કરવું પડશે. આમ ખોટી લલચ આપા ને ઉશ્કેરી માતાનું ખૂન કરવા મોકલી પાછી ફરીથી જ્યાં માતા સુતી હતી તે ખંડમાં આવી ને તેના પલંગ પાસે ગઇ. તેના માથા તરફ જઇ તેણે ખજરને ઉઠાવ્યું ને માતાની છાતીમાં ભોંકવા ધારે ધીરે નીચે ઉતારવા માંડ્યું. પણ માતાનો વાતસલ્ય પ્રેમ તેના અંતઃકરણમાં ઉલરાઇ આવ્યો. પાછું તેણે ખજર મુકી દઇ વિચાર કરવા માડ્યો. પણ તેના મનમાં રાજ્યની તીવ્ર ઇચ્છાએ પાછા કોધને જાગૃત કર્યો ને ખજર પહેલાંની માફક ઉઠાવ્યું. જે માતાના શરીરમાંથી વહેતી દુધની ધારાએ પીને જે આવડી મોટી થવા પામી હતી તે માતાના હૃદયમાં ખજર ભોંકાયું પવિત્ર રાજમાતાનો પ્રાણ આ લોકની યાત્રા પુર્ણ કરી ચાલ્યો ગયો. પછી પોતે પોતાના ખંડમાં આવી ને કપટસીંહને સઘળી વાત કહી. કપટસીંહે તેને જણાવ્યું કે આ બાબતની સવારમાં ખજર પડતા તપાન થતા ને વંખતે ખાસ કાળજી રાખવાની છે કારણ કે જ્યારે કાકસીંહ આ વાત જાણશે ત્યારે તે જુખ્ય વાઘની મજાક આપા મહેલમાં રમખાણ જગવશે. રાજદુલારી રજુ તમા નિષ્કટક થયા નથી.

આ તરફ જંગલમાં રાજના શબને મૂકવા જનાર પાંખમાં શબને ધોર અરણ્યમાં મુકી; દાગીના પૂજારી લઇ વહાંચી લીધા, પછી તેઓ રાજમહેલમાં કપટકળાની પાસે ઇનામની આરાધના

૪૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

આવ્યા. કારણ કે તેઓ જાણતા હતા કે સવારમાં આ વાતની ખબર થતાં આપણને કંઈ મળશે નહિ, માટેજ તે આવ્યા હતા, તેમને યોગ્ય ધનામ આપ્યું, ને વધુ ગાદીએ બેઠા પછી રાજ કરીશ કહી રાજ કર્યાં. તેમના ગયા પછી કપટકળાએ કપટસીંહને કહ્યું વહાલા હવે તારો પ્રેમ સદાને માટે કાયમ રહે તેવી ગોઠવણ કરવા આપણે ક્યો રસ્તો કરીશું. કપટસીંહે જણાવ્યું રાજદુશારી! તમે જો રાજ્યની લગામ હાથ પર ઘસ લો તોજ આપણો પ્રેમ કાયમ રહે. કદાચ જો આપણા આ કૃત્યની ખબર કનકને પડતાંજ તે મારા ઉપર વેમાશે. ને કદાચ તેથી આપણે સંકટમાં આવી પડીયે. માટે હવે આપણે અચ્છન્નો ખરો ઉપયોગ કરવાનો છે. આ સાંભળી કપટકળા બોલી.

કિરાડુ પળ મહી એવા, હજારો વીર યોદ્ધાઓ,
સુત્રાડુ રણ મહીં સર્વે, કરોડો વીર જોદ્ધાઓ.
બલેને બાધ એ થાએ, છતાં દુશ્મન ગણું મારે;
કઈં સંહાર હું તેનો, પછીથી પ્રેમ ચક્ર તારો.

વહાલા કપટસીંહ એવા અનેક યોદ્ધાઓને હું સંહારવા તૈયાર છું જો તમે મને ખરા અંતઃકરણથી મદદ કરતા હો તો હું કનક જવાને પળમાં જમીનદોસ્ત કરી નાખું. કપટસીંહે કપટકળાને જણાવ્યું કે રાજદુશારી! તમે તેમ સમજવામાં લુલ્લ ખાઓ છો કારણ કે કનકને હણવા તે શુ તમે છોકરાંના બેલ સમજો છો પોતાની બોડમાં સુતેલા કેશરીનું પુછ તાણી; પછી શિયાળ ખચવાની આશા રાખે તે વ્યર્થ છે જો તે દિવસે હું નાસી છુટયો ન હોત તો મારું શું થાત તે કહી શકતો નથી. માટે તે આસ તજ દો.

જગાડ્યો કેશરી આજે, સુતેલો સોડ તાણીને
પછી અચવા તણી આશા, શું રાખો શીયાળ જાણીને
કનક એ એકલો ખસ છે હજારો દુશ્મનો હણવા
નથી તાકાત કાઢની, કે જાયે મોત વીણુ મરવા

માટે રાજદુલારી તમે તમારા લાખને મળી જવ અને
આપણી મોહજાળમાં ફસાવી તેનો ઘાટ કરીએ પછી તમારી મરજી
કહી કપટસીંહે હિંદી ચાલવા માંડ્યું કારણ કે સ્વવાર થવાને વાર
ન હતી. કપટકળા તેને દરવાજા સુધી વળાવી આવી ને તે પોતાના
ખંડમાં પદ્મંગ પર પડી પણ તેને નીંદ્રા દેવીએ પોતાના શરણમાં
જરા લીધી નહિ. ક્યાંથી લે. જે પાપી મનુષ્યો આવાં પાપ કરી
નીરાંત માટે સતી જેવી નીંદ્રા દેવીના શરણમાં જવા આશા રાખે
તેને ક્યાંથી પોતાના શરણમાં લે તેવા પાપાત્માને પોતાના શરણમાં
લઇ પોતાના નામને કલંકીત કરે નહિ તે પદ્મંગમાં આજોટયા
કરતી હતી પણ તેને શાન્તી વળી નહી; તેથી તે પોતાના ખંડમાં
આંટા મારવા લાગી સવાર થવાને થોડો વખત હતો. રાજમહેલમાં
નોકરો પોતાનાં કામ કરવા મચી રહ્યા હતા. કપટકળાએ એક
નોકરને બોલાવ્યો, ને તેણે રાજદુર્ગ ઉપર કાળો વાવટો ચઢાવવા
કહ્યું નોકર વાવટો ચઢાવવા ગયો તે ચઢાવી પોતાના કામ પર ગયો
તો આપણે પણ હવે આગળ જોઇએ કે દુર્ગ પર ચઢેલો વાવટો
પ્રભાત કેવું દેખાડે છે.

પ્રકરણ ૮ મુ

શોકમય પ્રભાત

પ્રભાત ઉગી ખુશનુમા, પણ શોક સઘળે વ્યાપતો;
દુર્ગ પરનો વાવટો, નીશાની શોકની આપતો.

પ્રિય પાઠકગણ ! હવે આપણે આગળ ચાલીએ કે સવાર થતામાં શું થાય છે. સુર્યનારાયણનાં લાલ કીરણો પૃથ્વી પર પડવા માંડ્યાં રાજમહેલમાં સઘળાં પોતપોતનું કામ કર્યે જતાં હતાં. પણ હજી કુમાર કનકસીંહ જાગૃત થયા ન હતા પાપાત્મા પુતળી કપટકળા સહવારમાં ઊઠી પોતાના બાઇના ખંડ તરફ ગઇ આ વખતે કનકસીંહ ગાઢ નીંદ્રામાં હતો, તેને જગાડ્યો પોતાના ખંડમાં આમ અચાનક આવી ઉઠાડનાર આ કોણ હશે ! એમ જાણી તે બેઠો થયો તો પોતાની બેનને પોતાના ખંડમાં આવેલી જોઇ વિચાર્યું કે જરૂર માતાપીતાની શીખામણ લાગી હોય તેમ જણાય છે. પણ મારા ખંડમાં અચાનક કેમ આવી હશે તે જાણવા માટે પુછ્યું એટલે કપટકળાએ કહ્યું બાઇ તમેને ખબર નહિ હશે. કે કોઇ પાપાત્માએ માતાનું ખુન કર્યું ને પીતાનો પત્તો નથી. તપાસ કરતાં જણાયું કે પીતા રાતના બહાર ગયા છે આ શબ્દ સાંભળતાં કુમાર ગભરાએલો ઉઠ્યો ને માતાના શયનગૃહમાં

મયો. ત્યાં માતાને કોઇ દરમિયાને છાતીમાં ખંજર મારી મારી નાખ્યાં હતાં. પછી પિતાના શયનગૃહ તરફ ગયો તો પિતાનો પત્તો હતો નહિ. કુંવરે વિચાર્યું કે પિતાજી કોઇના માર્યાં ચાલ્યા ગયા હશે એથી તેણે રાજમહેલમાં સઘળે ઠેકાણે પેરા મુકી દીધા સઘળા ભાયાનમંડળને ખબર કરી આખા શહેરમાં આ શોકમય સમાચાર કહેવા એક માણસને કાળે લુગડે ને કાળેધોડે જવા હુકમ કર્યો. રાજમહેલમાં આ ધમાલ ચાલી રહી હતી. ત્યારે શહેરમાં લોકો રાજદુર્ગ ઉપર કાળો વાવટો ફરતો જોઇ ત્યાં આવવા લાગ્યા. બીજાકો દાનની આશાએ ત્યાં આવ્યા હતા તે પણ કાળો વાવટો જોઇ ત્યાંજ ઉભા રહ્યા. આખા શહેરમાં વાત ફેલાઇ કે રાજમહેલમાં આજે શોકમય નિશાની જણાય છે ને તેટલા માર્ગે દુર્ગ ઉપર કાળો વાવટો ચઢાવ્યો છે. આથી રાજ્યના અમલદાર વર્ગ કાળો પોશાક પહેરી દરબારમાં જવા માટે આવવા લાગ્યા. દરવાજા પર આવતાં ખબર મળી કે કોઇને અંદર જવા માટે હુકમ નથી માટે હાલ અહીંજ બેસો એટલે અમલદારો અદાર ગોઠવેલી ખુરસીઓ પર બેઠા એટલે પ્રજાજન આવી પુછવા લાગ્યા કે શું બનાવ બન્યા છે. પણ કોઇ જણતું ન હોવાથી ચોક્કસ જવાબ મળ્યો નહિ આમ કેટલોક વખત ચાલ્યા બાદ એક આદમી કાળા ઘોડા ઉપર કાળાં લુગડાં પહેરી આવતો જણાયો દરવાજા નજીક આવતાં તે બેસ્યો કે રાજમહેલમાં કોઇએ રાજમાતાનું મૃત્યુ કર્યું છે, અને રાજ અશોકજીને પત્તો નથી આ શોકમય સમાચાર લોકોના કાન પર પડવાથી લોકોનાં ટોળેટોળાં ત્યાં આવવા લાગ્યાં. બન્યું આ ધમાલ ચાલતી હતી તે વખતે કનક તથા દીવાન ચતુરસીહ બંને પીતાની શોધ માટે

૪૮. રાજમહેલનું રમખાણ.

રાજમહેલના પાછળને દરવાજેથી જંગલમાં ચાલ્યા ગયા, કપટકળાએ સર્વે માણસોને અંદર આવવાનો હુકમ કર્યો એટલે સર્વ પ્રજાજન દરબારમાં ભરાયું. પછી કપટકળાએ ઊભા થઇ શોક દર્શાવ્યો કે રાજમાતાનું કોઇ હરામખોરે રાત્રે ખુન કર્યું તેમજ રાજા પણ મહેલમાંથી ચાલ્યા ગયા છે, રહવાર થનામાં કનકસીંહ તથા દીવાન ચોરની માફક નાસી છુટ્યા છે. હવે રાજ્ય ઉપર કાલ કોઇ દેખરેખ રાખવા માટે નીમવો જોઇએ કાલ આપણે રાજમાતાના શયને અમીદાદ દઇ આવીએ એમ કહી સર્વ પ્રજાજન રાજમાતાના શયને અમીદાદ દેવા માટે ચાલ્યું સર્વના મનમાં અત્યારે લાગણી જણાતી હતી માત્ર કપટકળા તથા કપટસીંહના મન અદરથી હરખાતા હતાં રાજમાતાના શયને ઘણા દુઃખદખાથી ડાંગર તથા પૈસાનો વરસાદ વરસાવનાં કાઢવામાં આવ્યું ગરીબ લોકો પૈસા મળવાની ઉમેદમાં એકે એકના ઉપર તરાપ મારી એક મેકાન કચડી નાખતા હતા. આમ કરતા સર્વ શમશાન ભુમીમાં આવ્યા ત્યારે ત્યાં ચંદનના કાણની ચીતા ખડકેલી હતી તેમાં શયને મુકવામાં આવ્યું ને વિધીસર અગ્નીદાદ કરવામાં આવ્યો સર્વ કાર્યથી પન્વારી સર્વ શહેર તરફ આવવા લાગ્યા એ કલાક બાદ દરબાર ભરાવાનો હોવાથી સર્વે પોત પોતાને ઘેર ગયા, ને વખતસર લાજર થયા, સર્વે દરબાર ભરાયો એટલે કપટકળાએ કહ્યું સર્વે બાયાત મંડળ તથા અમલદારો તથા પ્રજા વર્ગ જે કે રાજગાદી સુતી રહે નહિ માટે ખરા હકદાર ન મળી આવે ત્યાં સુધી હું રાજ્યની લગામ હાથમાં લઉં છું ને હું બાપ તથા પીતાનો પતો મેળવવા જંગલમાં જાઉં છું મારા આવતા સુધી મને આશા છે કે રાજગાદીને અમલદાર તથા બાયાત મંડળ

વફાદાર રહી પોતાની ફરજ અદા કરશે એવી મારી પૂર્ણ ખાતરી છે. પણ તેણે એક રથ તૈયાર કરવા કહ્યું. રથ તૈયાર થઇ ત્યાં આવ્યો એટલે કપટકળા પોતાના રથના ઢાંકનાર સત્યસીંહને લઇ દાસીઓ સાથે જંગલમાં ગઈ.

આ તરફ પિતાની શોધ માટે નીકળેલો કનક તથા દિવાન બંને જંગલમાં સર્વે રથજો તથા જાડીઓ તપાસતા ફરતા હતા, પણ તેમને કોઇ ઠેકાણે પત્તો જણાયો નહિ. એટલામાં કંઈ છોટે જાડીમાં ખડખડાટ થતો સાંભળાયો. કોઇ પાપીઓ હશે એમ ધારી તેમને જોવા બંને જાડીમાં ભરાયા. એટલામાં એક રથ તેમની પાસે થઇ ત્યાંથી જતો જણાયો. રથમાં કોણુ હશે, તે કનક જાણતો ન હતો. પણ રથ કપટકળાનો છે એમ તે રથ ઉપરથી જાણી શક્યો, તે કેમ જંગલમાં આવી હશે; શું પિતાની શોધ માટે નીકળી હશે ! જેઠું તો ખરો કે તે કેમ આવી છે. રથ ચાલતાં ચાલતાં થોભ્યો. કારણ કે રસ્તામાં કંઈ પડ્યું હતું, તે જોવા સત્યસીંહ નીચે ઉતર્યો ને તેણે જોયું તો પવીત્ર રાજ અશોકની લાશ અહીં પડેલી જોઇ રથ થોભાવ્યો. લાશને ઝોળખી સત્યસીંહ બોલ્યો. બેન ! બેન ! જલ્દી આવો અહીં તમારા પિતાનું કોઇ હરામખોર ખુન કરી નાશી ગયેલ છે; ને તેમનું શબ અહીં પડેલું છે. આ સાંભળી કપટકળા સમજી ગઇ કે હરામખોરો અહીં મુકી આત્મા ગયા હશે. માટે તેણે સત્યસીંહને કહ્યું તું તારે રથને આગળ ચલાવ, આ સાંભળી સત્યસીંહ જે ખરો નિમકહલાલ નોકર તે આવા હુકમને માન આપી શબ ઉપર રથ ચલાવે ? તેણે કહ્યું કુંવરી ! તમે આ શું બોલો છો ! તમારા પિતાના શબ ઉપર

૫૦. રાજમહેલતું રમખાણ.

તમેજ રથ ચલાવવા હુકમ કરો છો. તમારા પિતાએ તમારું શું બગાડ્યું છે; તે વિચાર કરો ? તેને વચમાં અટકાવી કપટકળા બોલી તેમણે મારું બગાડ્યું હશે; ત્યારેજ આમ જંગલમાં રાજ રખડતું હશે. માટે હુકમને માન આપી તું તારે રથને ચલાવ.

હુકમ ચઢાવી શીર પર, બસ રથને આગળ કરો,
નહી તો અરે ઓ સત્યસીંહ, વણુમોતથી આપે મારો.
માતા હણી પીતા હણ્યા, વળી કંથને સંતાપતી,
મમ માર્ગના કંટક કનકને, આવી ચઢી હું બોળતી.

આ વાક્ય સાંભળી સત્યસીંહ સમજી ગયો કે ખરેખર
પાપી કૃત્યની કરનાર આ પાપણીજ છે.

બસ કર હવે તું બાળકી, તુજ જીભ બહુ લંબાય છે;
તુજ હસ્તથી આ શું બને, તુજ કુળ નાશજ થાય છે.
શાને લીધે તું કૃત્ય આ કુડાં કરી રહી માલતી;
શું દુષ્કર્મ તમને છે અહીં, કે પાપ પંથ તું જાલતી.

ઓ રાજકુમારી ! તમે આ વિચારો તજ દો ને પોતાના
કુળના નાશનું પગલું ન ભરો. તમારા ભાષ છે તે શું તમેને
કંટકરૂપ સમજાય છે. કે તેમને હણવા ચાહો છો. તે એક ક્ષત્રી
કેશરી બાળક છે. જો આ વાત તેઓ જાણશે તો જરૂર તમારી
માઠી દશા કરશે, કપટકળા જે અત્યાર સુધી સાંભળી રહી હતી તે
બોલી. ઓ સત્યસીંહ ! તારે તે જોવાનું નથી; કારણ કે તું મારો
નોકર છે, એટલે તારે શીખામણ દેવાની નથી; પણ મારી આજ્ઞા
ઉઠાવવાની છે. માટે મારા હુકમને માન આપી રથને આગળ કર;

નહિ તો તું પણ પીતાના શબ્દની સાથે મર ? બોલ શો છે જવાબ
કહી પીરતોલ કાઢી બોલી,

આગા ઉઠાવી માથરી, આધિન થા તું પલકમાં,
લોપીશ તેને તું કદી તો, નામ રહે નહિ ખલકમાં.
મમ કોધની જવાળા મહી, લાખો જણા ભોગ આપશે,
તુજ સરખા સેંકડો, કંઈ કાળના કાળાઆ થશે.

આ શબ્દો સત્યસીંહ ન સાંભળી શકવાથી બોલ્યા કુંવરી
હવે માફ કરો તમારાં વચન આ સત્યસીંહ વધુ વખત સહન કરી
શકશે નહિ કારણ કે મારા શરીરની નસેનસમાં મારા અનદાતાના
અનનુ રૂધીર વહે છે. જેના અન વડે હું આટલો મોટો થયો તેના
ઉપકારના બદલામાં તેના શબ ઉપર રથ ચલાવું, હું કંઈ તમારા
જેટલો પાપાત્મા નથી. શું કરું મારા માલીકની આ દશા કરનારને
હું જડમૂળથી ઊખાડી ફેંકી દઉં પણ લાચાર છું કે તું એક સ્ત્રી
છે ખરો ક્ષત્રી કે શરણાંગતને મારી પોતાની તલવાર કલંકીત
કરશે નહિ. માટે તમે ચાલતાં થાવ હું હવે તમારા રાજ્યમાં
આવવા માગતો નથી. કારણ કે જેણે પોતાના માતાપિતાને છેદ
દીધો તે બીજને શું નહિ દે ! આ સાંભળી કપટકળા પગથી તે
માથા સુધી રોમરોમ ક્રોધ વ્યાપો ને તે રથથી બહાર નીકળી બોલી

મુખથી બકે શું બાયલા, જે કાળ તારો થાય છે,
તુજને મુકી અહીં રખડતો, આ કપટકળા વહી જાય છે.
સંભાળ તારા રામને ના સાંચ કોઈ કરશે વળી,
ઉદ્ધત થઈ આવજો વહો, વીણ મોતથી જાયે મરી.

પર. રાજમહેલનું રમખાણ

બસ કર ઓ પાપી પીશાચણી ? તારા આ દમામથી કંઈ સત્યસીંહ ડરી જાય તેમ નથી.

સંહાર તારો હું કરું, તારાત તારી છે નહિ,
પણ હું ડરું છું પાપથી, બેલી ન તારું છે અહીં.
ગર્વે થકી ઓ છાકટી શાને વધુ મુખથી વહે,
છે કાળનો તું કાળાયો મારીશ પળમાં હું તને.

બસ કર ? ઓ પાપીઆ, જા આ મારી પીસ્તોલના એકજ બારથી તારા માલીકની પાસે પહોંચી જા. કહી ફેર કરે છે સત્યસીંહને માથામાં વાગવાથી હે રામ ! કહી પૃથ્વી પર પડે છે. એટલે કપટકળા રથને આગળ હાંકવા જાય છે એટલામાં પાસેની ઝાડીમાં છુપાએલો કનક આ જોઈ ન શકવાથી બહાર નીકળ્યો ને બોલ્યો.

થંભાવ રથને, કાગડી આગળ વધી ક્યાં જાય છે
આવા અનર્થો તુજથી, અહીં રાજ્યમાં બહુ થાય છે
તું શોધતી મુજને હતી, તો કાળ તારો આ રહ્યો,
સાંભળ્યું છે સર્વ મેં જે સત્યસીંહને તેં કહ્યો.

આ અવાજ સાંભળી રથથી હેઠે ઉતરી પીસ્તોલ લઈ કનક સીંહ સ્થાને ધરી બોલી,

પાપી અરે ! મારા વળી, તું શીઃ આગળ આવતો,
થંભાવ તારા ચણને ના પાય તું લંબાવતો.
તુજને હજીશ પળ એકમાં તુજ નાર રવડતી થશે,
કપટકળાના આ કોપથી તુજ પ્રાણ પળમાંહી જશે.

કનકસીંહે સામે જવાળ આપ્યો:—

પાપી ખર છે કોણ તે મુજથી હવે સમજાય છે
માથે ભમે છે મોત તારું તે શું તને દેખાય છે
ખુનો કરી ખુની થઇ શું સુખને તું ચહાય છે,
બદ્ધો હવે આપું તને જો પ્રાણ તારા જાય છે
ઓ મોતને ચાહનારી હવે તારા મોતને હાથે કરી ન
ખોલાવ અત્યાર સુધી શાન્ત ઉભેલી કપટકળા ખોલી બસ કર!
ઓ કાળના કોળીયા ત્હારુંજ મોત તારે માથે ભમે છે જો તું
પણ હમણું ત્હારા પિતાના શબની સાથે રવડશે. જો તારે બચવું
હોય તો ગુમાની તજી શર્ણુ થા.

મુઠ્ઠી ગુમાની તાયરી, ચર્ણુ આવી ૫૩ મને
તો સર્વ સુખને સાયબી, સોંપીશ સઘળા હું તને
હું ના કૃતદ્ની હું વળી, મુજને દયા તુજ આવતી
તેથી અરે તુજ ઉપરે, પીસ્તોલ ના લંબાવતી
આ શબ્દો સહન કોણ કરે! ખરો ક્ષત્રી બાળક આવા
શબ્દો સાંભળી ખોલી ઉઠ્યો. શું તું કનકને હથીયાર વગરનો
સમજી આમ ખોલે છે. શું કેશરી તારા શરણમાં આવશે? આ
કનક તારા-નારીના શરણમાં આવી ક્ષત્રાણીના દુધને લજવશે?
એમ સમજવામાં તું ભુલ ખાય છે.

શું કેશરી ઘેરાય તેથી, શીયાળવાં ફાવી જશે
પણ કેશરીની હાકથી, વિખુટાં સર્વે થઇ જશે
છે બાળ ક્ષત્રીને ખરો શું તમ થકી લારી ગયો
તું છે ખુની ઓ કુતરી, પણ ના ખુની હું તો થયો

૫૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

માટે જ ચાલી જ, ને હવે તારા આ બાઇને કંદી પણ બોલાવીશ નહીં, કપટકળા બોલી શું તું મારો બાઇ ? કેણ બાઇ કેાની સગાઇ. જ આજથી તું મારો બાઇ નહીં ને હું તારી બેન નહીં. મારો બાઇ તે આમ મારી રહ્યો થાય માટે હવે તારી બેન મને સમજાશ નહિ. ને તારાથી થાય તે કરજે ને જો તારે બચવું હોય તો અહીંથી ચાલ્યો જ. એમ કહી રથ પર બેસવા ચાલી. આવી ઉદ્ધતાઇ ભરી વર્તાણુંક ક્ષત્રીકુમાર કનક સહન ન કરવાથી તેના તરફ ધસ્યો ને તેને પકડી; પણ લાચાર બાળુની ઝાડીમાં કપટકળાની પાછળ આવેલો કપટસીંહ આવી પહોંચ્યો. ને કનક-સીંહને ફાંસો નાખી તેને પકડી લીધો. આમ અચાનક પોતે પકડાવાથી પાછળ ફરી જોયું તો કપટસીંહને જોયો કપટસીંહને જોતાંજ કનક બોલી ઉઠ્યો.

કપટથી કેશરી પકડી, કુલાયે શું અરે ? અંધા થઇને ક્ષત્રી બાળક તું, કરે શું નીચ આ ધંધા ખરો જો હોય બહાદુર તો, મુકી છુટો ઉભો રહે તું પછીથી જોઉં છું તુજને કે જીવતો કેમ મરે છે તું

કપટસીંહ બોલ્યો બસ કર તે જોવાશે. સીપાઇઓ લઇ ચાલો દરબારમાં એમ કહી પોતે કપટકળા તરફ ફર્યો ને તેમને સાથે લઇ મહેલ તરફ ચાલવા માંડ્યું. દીવાન પણ પાછળથી બીજે રસ્તે શહેરમાં દાખલ થવા નીકળ્યો. તો આપણે હવે જંગલમાંથી ચાલો અને રાજમહેલમાં જઇ જોઇએ કે કનકનું શું થાય છે.

પ્રકરણ ૯ મું.

ન્યાય

જે ન્યાય આજે સંત્યનો, શું સત્ય તે સૌ જાણશે
કંદરત તણા એ કાયદો, સતધર્મી મુખને માણસે.

આજે રહવારમાં આનંદોત્સવને બદલે શોક પ્રસરેલો હતો. રાજકુમારી જંગલમાં પીતાની શોધ માટે ગયેલી હોવાથી દરબારમાં સર્વે લોક સવારસાંજ આવળ કરતા હતા. આજે સર્વ સભા માણસોથી ભરાઈ રહેલી હતી. તે અરસામાં કપટકળા તથા કપટસીંહ બંને જણા ત્યાં દરબારમાં આવ્યાં તેમને આવતાં જોઈ પ્રજા તથા અમલદારોએ યોગ્ય માન આપ્યું તેમનો યોગ્ય સત્કાર કરી કપટકળાએ રાજ્યાસન પર આસન લીધું. આ વર્તણૂંકથી કેટલાક બાબતો તેમજ અમલદારોના મનમાં તો આવ્યું પણ શું કરે, કોઈ બાબત કંઈ બોલે નહિ ને જો અમલદાર બોલે તો તે ગુનેગાર ગણાય. માટે કોઈ બોલ્યું નહિ. કેટલાક સમય પછી કપટકળા બોલી, મારા સભાજનો ! આજે હું ઘણા પરીશ્રમથી એક ગુનેગારને પકડી લાવવા ફતેહમંદ નીવડી છું, જોકે તે અમારામાંનો છે. પણ તેની ઉદ્ધતાઈ ભરી વર્તણૂંકથી તેને હાલ કેદખાનામાં રાખવામાં આવ્યો છે, તેની અને મારી આજે જંગલમાં મુલાકાત

થનાં તે મારા ઉપર બ્રૂખ્યા વાધની માફક તુટી પડ્યો, પણ સમય સાધી કપટસીંહ આવી પહોંચ્યા, ને તેને પકડી લીધો, કપટસીંહના આવતા પહેલાં તેણે મારા રથના હાંકનાર સત્યસીંહને દાર કયો હતો. આવાં કામો કરનાર ખીજે કોઇ નહી, પણ મારો ભાઇ કનકસીંહ છે ને તેને ચોગ્ય ન્યાય આપવા માટે આજનો દરબાર ભરવામાં આવ્યો છે. માટે હું તેને અહીં બોલાવું છું. આ સાંભળી સભામાં બેઠેલા સર્વ કોઇને નવાઇ લાગી, કે જે રાજકુમાર પોતાના પીતાની હયાતીમાં પોતે કેટલો ધર્મી હતો તે શું આમ અધર્મી બને એ બનેજ નહિ આ કોઇનું તર્ક દર્શો. જોઇએ કે શું થાય છે એમ વિચાર કરી કનકસીંહને દરબારમાં લાવવાની આજ્ઞા કરી.

કનકસીંહ પોતે બંધીવાન સ્થિતિમાં દરબારમાં જવાનું હોવાથી શરમાવા લાગ્યો પણ તેને ખબર હતી કે રાજ્યના અમલદારો ઘણા ન્યાયી અને બાહોશ છે એટલે તેણે તેવી સ્થિતિમાં આવવા બંધીવાનને લઇ જનાર સીપાઇ સાથે ચાલવા માંડ્યું પોતે નીચે મસ્તકે દરબારમાં પ્રવેશ કર્યો અમલદારો સમજી ગયા કે જરૂર ખીન ગુનેગારને આ કપટસીંહે કપટથી પકડ્યો છે. નહિ તો આમ નીચી ડોકથી ક્ષત્રિનો બાળક આવત નહિ. કદાચ ન્યાય માગશે તો સર્વેને ધર્મ સંકટ આવી પડશે. આમ કેટલાક વિચાર કરતા હતા એટલામાં કપટકળા બોલી સભાજનો ? જુઓ આ રાજદ્રોહી કે જે પોતાના કૃત્યોથી સભાને મુખ પણ ખતાવી શકતો નથી. આવા રાજ્યદ્રોહીને શી શીક્ષા કરે ! જે તેને ધગધગના અમીકુંડમાં નાંખી તેના પાપી બોળાઆને ભસ્મીભુત કરવામાં આવે તો પણ થોડુંજ છે. આમ હક ઉપરાંત કપટકળાને બોલતી અટકાવી કનકસીંહ કહ્યું

મારા સભાજનો ? તથા ન્યાયી અમલદારો તથા બાયાતો હું
આપને માત્ર એટલું જ જણાવું છું કે હું પાપી છું કે નહિ તે હું
તથા દીવાન તથા કપટકળાની દાસીઓ ને પ્રભુ સિવાય કોઈ
જાણતું નથી. હું મારી શી બીના છે તે કહેવા માંગતો નથી કારણ
કે જે અમલદારો મારા પવિત્ર પીતાની હયાતીમાં પોતાના પિતાને
પણ ગુનેહગાર ઠરાવી ગુનાની શીક્ષા કરતા હતા, તેજ અમલદારો
આજે આમ આ સામે જણાતી કપટી કપટકળાના તેજમાં અંનન્ય
પોતાના ન્યાયને પણ ત્યજ દેશે ? મહારી ખરી બીના હું આપને
જણાવું છું કે જ્યારે હું સવારમાં ઉઠ્યો તે વખતે આ ખબર
પડવાથી મેં તપાસ કરીને બાયાતોને બોલાવી હું તથા દીવાન
બંને પિતાની બોળ માટે ચાલ્યા ગયા હતા ત્યાં આ પાપી પુત-
ળાનો બેટો થયો ને તેણે જંગલમાં પડેલા પિતાના રાખ ઉપર
રથ ચલાવવા સત્યસીંહને કહ્યું પણ બીચારો બહો સરદાર તેમ ન
કરવા આનાકાની કરવા લાગ્યો; ત્યાં તેને પીસ્તોલથી ઠાર કર્યો ને
હું ત્યાં જઈ ચઢ્યો તો આ કપટી કપટસીંહે ફાંસો નાખી પકડ્યો,
આ સર્વે જે બન્યું તે મેં સત્ય કહ્યું. જે આપને મારા ઉપર
વિશ્વાસ હોય તો તેની નપામ કરશે.

આ સઘળું સાંભળી કપટકળા બોલી સાણસામાં સપડાયેલો
સાપ છુટવાની ખારી શોધી રહ્યો છે. પણ તેમાં કંઈ વળતાર નથી
તારા કૃત્યનો બદલો જરૂર હું તને આપ્યા વિના રહેનાર નથી. જે
કે તું મારો બાઈ છે છતાં ન્યાયની રીતે તો રાખ્યો ગુનેહગાર
હોવાથી તને મારે ન્યાયની રીતે શીક્ષા કરવી પડશે જે તેમ ન કરે
તો પ્રજામાં અસંતોષ ફેલાય. તારાં આવાં એકે કૃત્ય નથી કે તને

૫૮ રાજમહેલનું રમખાણ.

હું મુક્ત કર, છતાં જો તું મારા વેમને દુર કરી શકતો હોય તો તને ખીજી શિક્ષા ન કરતાં દેશનિકાલ કરી શકું. શું આ શબ્દો કનકસીંહ સાંખી શકે ! તે બોલ્યો, ઓ પોતાના મનથી માની બેઠેલી રાજધિરાજની પદ્મી પ્રાપ્ત કરનાર તારા શબ્દો બંધ કર ? તારે જે કરવું હોય તે કર પણ મને હવે એક શબ્દ ન સંભળાવીશ મહામાં બેઠેલા ખીજા ક્ષત્રીયોની આંખમાં પણ પાણી આવ્યું પણ સર્વે જોતાજ રહ્યા કનકસીંહે કપટકળાને કહ્યું ઓ અપમાની આગમાં સળગાવનારી સેતાન કાગડી મુજને કપટથી પકડી લાવી આમ કુલાય છે જો તમે હીંમતથી પકડી લાવ્યા હોય તો મને છુટો કરો પછી બતાવું કે પાપી કોણ છે હું જાનેજ છુટો થવા શક્તિમાન છું પણ રાજ્યગાદી સમક્ષ ઉભો છું મારા પાપ કે તારા પાપ સમણાંજ બતાવું ઇશ્વર જાણે છે. તારા પાપનો ઘડો ભરાયો છે ને તે હવે કુટવાની તૈયારીમાં છે.

પાપ તારાં પુણ્ય થઇ પણ મહી પ્રગટ થશે
તુજ રોક ને આ ગર્વ સર્વે ધુળ માંહી મળી જશે
મુક્ત મુજને કર પછી જોઉં છું તમ શૌર્યને
કે કોણ બાંદુર છે ખરો કે કોણ લેછે વેરને

મને એક વખત મુક્ત કર પછી તારી જીભ લાંબાવ એક સીંદને પીંજરામાં પુરી શીયાળવાં મલકાય છે તેથી શું કેસરી શરણ થશે, ના ના ! ઓ પ્રેમી પાખંડી પુતળાઓ એક વખત કનકને છુટો કરીને પછી ખુની કોણ છે તે બતાવું કપટકળા આ સાંભળી બોલી.

ખુની ખરો છે તુંજ કે, જંગલ મહી કરતો કરે.
બસ બોલતો થા બંધ નહિ તો મોત વીણ આજે મરે,
સાંખી રહી છું સર્વ આ. મુજ ભાવભાવ આણી અરે,
નહી તો કરે પણ મહી પુરો ના વાર મુજને છે ખરે.

આ શબ્દો સાંભળી સર્વ સભાજનો વિસ્મય થયા પછી
કપટકળાએ હુકમ કર્યો. કે સીપાઇઓ! એ ઉદ્ધતને તેની ઉદ્ધતાઇ
માટે જીવતો બાળી મુકો.

બાળી મુકો એ જીવતો, બદલો ખરો આજે લઉં,
કૃત્યો કરે તે ભોગવે, ત્યાં દોષ કેને હું દઉં.

માટે સીપાઇઓ? ચલાવો સળગતાં ખોળામાં લાવી આ
પાપાત્માને બાળી મુકી વેરનો બદલો પુરો કરો. હુકમ પ્રમાણે સી-
પાઇઓ ખોળામાં લઇ ઉભા રહ્યા. ત્યાં કનકની સ્ત્રી સૌન્દર્યવતી
તથા કામલતા આવી પહોંચ્યાં. ને બોલ્યાં. નણુંદ! નણુંદ! તમારા
ભાઇના એવા કયા અપરાધની શીક્ષા થાય છે, પ્રથમ અમેને
બાળો ને પછીથી તમારા ભાઇને ગમે તે કરો. એક રાજદરબારમાં
વસતી ક્ષત્રાણીઓને આમ દરબારમાં આવેલી જોષ ક્ષત્રીયોનાં મન
ઉશ્કેરાયાં. પણ શું કરે? કપટસીંહ આ વખતે સૌન્દર્યવતીનું રૂપ
જોષ મોહાધિ બન્યો. ને તેને પોતાની જાળમાં ફસાવી પ્રેમ પાત્ર
બનાવા માટે વિચાર કરવા લાગ્યો, પણ કનક બચે તો તે કાર્ય
થાય એમ સમજી તેણે કરેલા હુકમ સામે વિરોધ બતાવ્યો. ને કહ્યું
કે તેને છોડી મુકો.

હુકમ કરે છું આજ હું, બંધન ચકી મુકતી કરો.
અમલ થશે ના તે તણો, તો મોત વીણ સર્વે મરો.

૬૦. રાજમહેલનું રમખાણ.

હોયે બહે ગુન્હેગાર એ પણ રાજનો કુંવર ખરો,
બંધન થયો છે કેસરી, તમને ગણે એ વ્યંઢો.

સીપાઇઓ ઝટ મુક્ત કરો, ત્યાં સીપાઇઓ મુક્ત કરવા જાય છે એટલે કપટકળા બોલી બસ કરો ? નાદાનો ? એ પાપીને મુક્ત કરતાં પહેલાં કાં તમે જીવનમુક્ત ન થાવ. સરદાર કપટસીંહ ! આ કાર્યમાં કોઇ રાજપુત ઉંચી ડોક કરતું નથી ને તમે આ ચાલેલા કાર્યમાં વિચાર કરી તમે શું કરવા ધારો છો ? તમે જાણો છો કે અત્યારે હું કાણ અને કયો હુકમ કરું છું ? તે તમે સમજો છો ? કપટસીંહે પણ સ્હામો તેવોજ જવાબ આપ્યો કે કુંવરી તમે પણ જાણો છો કે હું વિલાસનગરના સૈન્યનો સેનાધીપતી થઇ તેને જીવન બક્ષવા ઉભો છું હજી સુધી રાજ્યમાં આવી શીક્ષા કોઇને થઇ નથી માટે તમે તેને સ્હમજી મુક્ત કરેશો તોજ સુખે રાજ્ય કરેશો કપટકળાએ વધુ તાણતાં તુટી જાય એ સુત્રને આધારે તેણે કનકને છુટો કર્યો. કનક છુટો થયા પછી પોતાના દીવાન ચતુરસીંહને મળી બંડ ઉઠાવવા ધાર્યું પણ તેમ ન કરવા ચતુરસીંહે સ્હમજાવ્યો.

કપટસીંહે કનકને બોલાવી કહ્યું, કુમાર તમે ગુન્હેગાર ગણાયા હતા, છતાં તમને મુક્ત કર્યા માટે ગાદીનો હક ન મળતાં તમને સરદારની જગ્યા હું આપું છું તે સ્વીકારો ચતુરસીંહના સમજાવ્યાથી કનકે કબુલ કર્યું ને પોતે તેમના પેટમાં પેસી વેરનો બદલો લેવા વિચાર કર્યો તે વાંચકો આપણે જોઇએ કે સૌંદર્યવતીના સૌંદર્ય બગીચામાં જુલો પડેલો બમર શું કરે છે તે તપાસીએ.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

શીયળની કસોટી

શીયળ તજે ના સાધવી મરતાં શીયળ રક્ષા કરે.
ઉપાય કંઈ નવ ચાલનાં શીયળ તણા નામે મરે.

ગુપ્ત પ્રકરણાં જણાવ્યા પ્રમાણે કપટસીંહે કનકસીંહને સરદારની જગ્યા આપી હતી, તેને આજે કેટલોક વખત વ્યતીત થયો હતો. કનક તથા કપટકળા અને કપટસીંહ સર્વે એકમેકના વેરને જીલી ગયાં હશે, તેમ ઉપરથી જણાવું હતું. પણ કનક જીલી ગયો ન હતો. એક સમયે કપટસીંહે કનકસીંહને બોલાવી કહ્યું. સરદાર તમારી વીંટી મને આજે આપો જોઈએ. મારે તેમાંની એક વીંટી કરાવવા વિચાર છે. બોળો રાજકુમાર કપટસીંહના કપટને સમજી શક્યો નહિ ને પોતાની ઉપર કરેલા ઉપકારના બદલામાં તેણે પોતાની વીંટી આપી. ચાર પાંચ દીવસ બાદ અંગુડી પાછી આપી, તેને તપાસી પેતે પહેરી લીધી. કેટલાક દીવસ બાદ એક દીવસ કનકસીંહ પોતાની પ્રાણપ્યારી સાથે અગાસીમાં બેસી વાર્તાલાપ કરતો હતો. સૌંદર્યવતીએ કહ્યું. પ્રાણનાથ! આ સામે જણાતા

૧૨. રાજમહેશનું રમખાણ.

મહાલયના સ્વામી તરીકે આપ પણ હતા. અત્યારે જે તમારો સરદાર હતો તે તમારો માલીક હોવાને દાવો ધરાવાનો તક ખાંધી બેઠો છે. પોતાની પ્રાણપ્યારીને આમ ઓછું લાગવાથી તેણે કહ્યું. હૃદયેશ્વરી ! શું તમેને તેથી દુઃખ થાય છે. પોતાના સ્વામીને ઓહું લાગ્યું હશે એમ જાણી બેલી.

શીરછત્ર સ્વામી આમ છે, તે દુઃખ જાને નીપજે
અધર્મથી જો ચાલતાં, લવલેશ સુખ નવ ઉપજે
અધર્મનું સુખ દીન ચારનું, ચાંદણા સમ જાણવું
સતધર્મથી સુખ જો મળે, તે જીંદગી ભર માણવું

આજ બંને જણાં સુખ દુઃખની વાતો કરે છે ત્યાં સામેથી એક ઘોડેસ્વાર દોડતે ઘોડે પોતાના તરફ આવતો જણાયો. કુંવરે તેને પોતાના તરફ આવતો જોઈ નીચે ઉતરવા માટે ક્ષેપો થયો. ત્યાં નોકરે આવી એક કાગળ હાથમાં મુક્યો. કાગળ વાંચતા લાગ્યો તેમાં કપટસીંહની સહી તથા કપટકળાની મહોર હતી.

પ્રિય સરદાર !

કનકસીંહજી.

આજ રાજ આ કાગળ વાંચી તમે રામપુરના કીલ્લા તરફ કુચ કરવા બે ત્રણ દિવસમાં લશ્કરની તૈયારી કરી ઉપડજો તમારા ખર્ચનો બંદોબસ્ત તીજેરીમાં કરેલો છે માટે જોઈતો ખર્ચ તથા માણસો લઈ બીજા હુકમની રાહ ન જોતાં રામપુર તરફ જવું.

એજ લીં.

કપટસીંહ.

શામળની કસોટી.

કામળ વાંચી કનકસીંહે વિચાર્યું કે ત્યાં સુધી આપણે અહીં રહી આપણા વેરનો ખદસો ભેવો છે, ત્યાં સુધી આપણે આપણી નોકરીને અંગે જે કામ કહે તે કરવુંજ જોઈએ. એમ વિચાર કરી પોતાના સરદારને બોલાવી લશ્કર તૈયાર કરવા કહ્યું. લશ્કરનું બુગલ વાગ્યું બુગલ સાંભળી સર્વ લશ્કર ભેગું થયું તેમને સૌ સૌના હથીયાર સજી રામપુર દુર્ગને ઘેરો બાલવાનું જણાવી વીદાય કર્યાં. આખાળુ કનકસીંહ પોતાના ખંડમાં જઈ લડાઈના હથીઆરો સજી તૈયાર થયો હતો. તેવામાં તેની પાસે તેની સ્ત્રી આવી પોતાની પ્રાણ પ્યારીને જોઈ કનક બોલ્યો પ્રીયા 'આજ હું જઈ છું. બે ચાર દિવસમાં પાછો આવીશ. જો કે તમોને હું શત્રુના સપાટામાં સોંપીને જઈ છું. છતાં મને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે કે શત્રુ કોઈ રીતે પોતાના કાર્યમાં ફાવી શકશે નહિ. જો કે તમોને આ વહેમની નજરથી કહેતો નથી, પણ આજે મારું ડાણુ લોચન ફરકે છે ને મારા મનમાં ભાસ થાય છે, કે હજુ આપણા ઉપર દુઃખનું વાદળ ઘેરાયું છે. માટે સાવચેતીથી રહેજો. એમ કહી ગિતે બહાર જવા માટે નીકળ્યો. તો બહારની બાળુએ લશ્કર સર્વ જાતની તક આપીએ કરી પોતાના સરદારની રાહ જોતું ઉભું રહ્યું. એટલામાં કનકસીંહ બહાર આવ્યા તેમને સર્વેએ આવકાર આપ્યો. પછી સૌન્દર્યવતી સર્વને આશીર્વાદ આપી વિદાયગીરી આપી. લશ્કર ક્રમ કરવા લાગ્યું પછી સૌન્દર્યવતી મહેલની અગાશી ઉપર ચઢી, ને લાખી નજરથી જોવાય ત્યાં સુધી જોયા કર્યું, જ્યારે તે નજરથી બહાર થયું એટલે તે નીચે ઉતરી પોતાના દાગીના તથા વસ્ત્રો ઉતારી સતીને છાજે તેવાં વસ્ત્રો ધારણ કર્યાં દાસ દાસીઓ પોતાનું કામ કર્યે જતાં હતાં. આમ બે દિવસ

૬૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

સુધી ગયાથું પેલી તરફ લશ્કર લઇ નીકળેલો. કનક રામપુરના દુર્ગને ઘેરા બાલી પડ્યો. રામપુરના રાજ રામસીંહે જાણ્યું કે વિલાસનગરના કુમાર કનકસીંહની દરદારી નીચે દુર્ગને ઘેરા બાંધ્યો છે, છતાં કંઈ જણાવું નથી. માટે પોતે પણ લશ્કરની તૈયારી કરવા માંડી.

વિલાસનગરમાંથી કનકને નીકળે આજે ત્રણ દિવસ થયા હતા તે અરસામાં કપટસીંહ ત્રીજા દિવસની બપોર પછી પોતાના મહેલથી નીકળી કનકસીંહના મહેલ તરફ જતો હતો તે શાને માટે જતો હતો એ કોઈ જણાવું ન હતું. કપટસીંહને મહેલ તરફ આવતો જોઈ દાસીઓએ સૌન્દર્યવતીને ખબર આપી કે કપટસીંહ આ તરફ આવે છે એટલે સૌન્દર્યવતીએ જવાબ આપ્યો કે તેમને કહેજો કે ધણી સીવાયના સુના મકાનમાં આવવાનો હુકમ નથી. આ ખબર લઈ દાસી પોતાના પેરા ઉપર ગઈ એટલામાં કપટસીંહ ત્યાં આવ્યો તેને રોકી દાસીએ કહ્યું કે બાપ સાહેબનો હુકમ છે કે ધણી વગરના સુના મકાનમાં પ્રવેશને જવાનો અધિકાર નથી આ શબ્દો સાંભળી કપટસીંહને ગુસ્સો આવ્યો. પણ કહે શું પોતાની ધારણા અર લાવવા માટે તેણે દાસીને અંગુડી આપી કહ્યું કે જ તારી બા સાહેબને જણાવજો કે સરદાર કનકસીંહે મને મોકલ્યો છે વીંટી લઈ સૌન્દર્યવતી પાસે આવી કહ્યું કે સ્વામીના મોકલેલા મહેમાનની પેરાણાગત કરવીજ પડશે માટે દાસીને અંદર તેડી લાવવા હુકમ કર્યો હુકમ થતામાંજ દાસી કપટસીંહ જ્યાં સૌન્દર્યવતી બેઠી હતી ત્યાં લાવી સૌન્દર્યવતીએ રાજને જાણે તેવા પ્રકારના સાહિત્યો તૈયાર કરી રાખ્યા હતાં પોતાના સ્વામી મોકલેલા મહેમા-

નને ઓહું ન આવે તે માટે ખાસ કાળજી રાખતી હતી કપડસીં-
દને તેણે એક શીતળ જળનો ખાસો બરી આપ્યો. કપડસીંદિ
પોતાના મનથી માનેલી પ્રેમીકાના હાથનો પાણીનો ખાસો મળતાં
પોતાને આનંદ માનવા લાગ્યો. પછી સૌંદર્યવતીએ પોતાના હાથથી
રજવાડાની રીત પ્રમાણે દાડની ખાલી બરી આપવા માંડી, કપડ-
સીંદ આ વખતે વિનમ દેખાડવા તેણે તેને પીવાની કહી પણ સૌંદર્યવ-
તીએ જવાબ આપ્યો કે હું પીતી નથી પોતાનું અપમાન થયું જાણી
ક્રોધ ચઢ્યો પણ જેના મુખના શબ્દો સાંભળી જે જેના રૂપ
ઉપર અંધ બન્યો હતો તે શું કરી શકે તેનામાં કાંઈ કરવાની
તાકાત ન રહી એટલો રૂપમાં અંધ બન્યો હતો.

પ્રેમ એવી સ્ત્રીજ છે કે, પાપ પંથે લખ જતી
જે પ્રેમમાં અંધ બન્યા જુઓ દશા તેની થતી
ધરખાર ને ગરદન બધું બહુ પ્રેમમાં અપાય છે
પુરૂષ મટી કુતરા સમા, અહીં તહીં બહુ અથડાય છે

જ્યારે સૌંદર્યવતીએ ખાલી પીવાની ના કહી એટલે પોતે
જેમ તે આપતી જતી તેમ તેણે ખુબ પીવા માંડી તે એટલા સુધી
પીવા લાગ્યો કે પોતે ક્યાં છે તેનું જ્ઞાન રહ્યું નહી તેની આંખ
કામવિકાર વાળા જણાવા લાગી એટલે દાસીને બોલાવી તેને
બાળુના ખંડમાં સુવાડવા માટે કહ્યું દાસીએ બાળુના ખંડમાં
સુવાડ્યો આ વખતે સાંજ પડવા આવી હતી સૌ સૌને ઠંકણે
ગયા રાતના બારનો સમય થવા આવ્યો એટલે કપડસીંદનો નીસો
ઓછો થયો એટલે તે જાગ્યો ને તે પોતાના મનથી માનેલી પ્રેમી-
કાને મળી પોતાની ઇચ્છા પુર્ણ કરવા માટે સૌંદર્યવતીના ખંડ

૬૬. રાજમહેલનું રમખાણ.

તરફ ગયો ત્યાં તેણે જઈને તપાસ કરી તો સૌંદર્યવતી અત્યારે
ગાઢ નિદ્રામાં પડી હતી તેના ખંડમાં કામામીથી બળતો કપટસીંહ
તે જે પલંગ પર સુતી હતી ત્યાં ગયો. જે અત્યારે પોતાના
સ્વામીનાં સ્વપ્નમાં દર્શન કરી રહી હતી તેને જગાડવા કપટસીંહે
કહ્યું પ્રાણ પ્રીય ! આ શબ્દ સાંભળી સૌંદર્યવતી પોતાના વ્હાલા
કનક હશે જાણી બોલી કોણ વ્હાલા કનક ? અત્યારે ક્યાંથી !
આમ બોલી ઉઠી ઉભી થઈ તો સ્થાને પોતાની દુષ્ટ વાંચ્છના તૃપ્ત
કરવા આવેલો કપટસીંહ જણાયો. આથી તે બે બાકળી બની
ગભરાતી આમ તેમ નાસવા લાગી તેને નાસતી જોઈ બોલ્યો
રાજદુલારી હું તમોને ખરા અંતઃકરણથી ચાહું છું માટે આ પ્રેમી
આતકને ન તલસાવો તમારા યોવન બગીચાની બહાર ચખાડો
કહી પકડવા દોડ્યો.

ગુલાબ સમ સુંદર બદન, યોવન બગીચો ખીલતો
બોગી બ્રમર હરદમ રહી, પ્રેમ રસને ઝીલતો
માળી ગણી એ બાગનો, સ્થાપો હૃદય મંદીર તમે
ના ત્યાગનાં એ માળીને, હો બાગમાં બ્રમર બમે

આમ બોલતો તે સૌંદર્યવતીને પકડવા ધસ્યો એટલે હીમ-
તથી સૌંદર્યવતી બોલી.

ઓ નીચ કામી કુતરા, ના ડગ પણ આગળ બરીશ
નારી સતી સંતાપનાં, વીણ મોતથી તું તો મરીશ
દેખી સુવર્ણ પાત્રને, મલકાતો ફરતો બલકમાં
એ પાત્રમાં જમશે કનક, તુજ પ્રાણ જશે પલકમાં
આમ બોલી તેણે કપટસીંહને જાત મારી, તેથી ગબડ પડ્યો.

પણ તરલજ ઉઠ્યો ને જુપ્યા વાધની માફક સતીની પાછળ પડ્યો.

બહુ બહુ તને હું વીનવું છતાં જરી ના માનતી,

છાંછેડી તું આ સીંહને જે સ્વાદ શું તું ચાખતી.

છે કોઈ ના તારું અહીં વળી કોણ વાંજ જે કરે,

આધીન થા તું માયરે નહીં તો જરૂર આજે મરે.

સૌંદર્યવતીએ તેવોજ જવાબ આપ્યો:

શું મોતનો ડર તું મને દેખડો આ બાયલા

ડરતી નથી તારા થકી ડરતા ફરે એ બાયલા

સાચક નથી માઈ અહીં તો કોણ છે તારૂં વળી

જેનું નથી કોઈએ તહાં કીરતાર છે તે જે જરી.

માટે આ મનમાં મલકાતા માંકડા તરા ચાળા તજ દે
ને સીધા જીવવાની આશા ગમતો હોય તો ધરનો રસ્તો ઝાલ નાહક
શા માટે મોતને દાથે કરી બોલાવે છે તરથી કશું વળનાર નથી,
જે ! જે ! આ સતી તારા જેવાને ઠોકરે મરી ચાલી જાય છે
કહી પોતે બહાર જવા માટે દેડે છે પણ પાપી પીસ્તોલ લઈ
રહામે આવી ઉભો રહ્યો ને બોલ્યો.

ચઢાવી કોથ તું મુજને સુખે શું અહીંથી જાવની

જરૂર આજે દીસે મુજને કે પીસ્તોલ આર ખાવાની

સીધી રીતે જમજ માની તો સુખે સ્વર્ગના આપુ

ખનાવી રાજ્યની રાણી હૃદય મંદીમાં રચાયું.

કહી તેને પકડવા દોડ્યો. પણ સૌંદર્યવતી બોલી જા ! જા !
તારા જેવા બાયલાની રાણી થવાને હું લાગતું છે ? એ તો કેશરી
કેનકની રાણી થઈ તારા જેવાને જુ પાતા કરવા આ સતી તૈયાર

૬૮. શાન્તચરિત્રું સ્વખાલુ.

હે જો તને અહીં રખડો ના મુકી આ સતી વહી જાય છે.
જો પીસ્તોલના બારથી પ્રાપ્ત તારા જન્મ છે,
સંતાપતાં આ સતી નારને શા હાલ તારા થાય છે,
મુકી તને અહીં રખડો નારી સતી વહી જાય છે.
દુઃખ સરખા અંધ કામી પીસ્તોલ આમજ ખામ છે.

આમ ખોલતાં તેણે પીસ્તોલનો બાર કર્યો ગોળી કમટસીંહના
ખભા ઉપર લાગી કમટસીંહ તમર ખાધ નીચે પડ્યો. આ સમયનો
લાભ લઈ સૌંદર્યવતી ચાલી નીકળી તે જંગલમાં ગઈ તો આપણે
પણ ચાલો ને આ ખીના કનકને જણાવીએ કે માઠા સમાચાર
રામપુરમાં પ્રદોષતાં શું થાય છે તે જોઈએ.

સંસાર સાગરને તરવાની ઇજ્જાસા રાખનાર

દરેક લાખ-ખેડેને

સંત-તુકારામ

—: યા ને :—

સંસાર સિન્ધુ

નામનું ઉમદા પુસ્તક જરૂર વાંચવું જોઈએ.

પ્રકરણ ૧૧ મું.

માઠા સમાચાર

કુનિયા તણા એ કાયદો કે દુઃખ પર દુઃખો પડે
પણ ના તને જો સત્ય તો ના દુઃખ લેશ આવી નડે

પ્રિય વાંચક કપટસીંહને ગોળી મારી સૌંદર્યવતી આલી નીકળી
ને કપટસીંહ આં પડી રહ્યો આ કમાલ ચયાની ખખર
મહેલમાં કામ કરતાં માણસોને પડી કપટસીંહને વાગેલી
ગોળીમાંથી રૂંધીરની ધારા વહેતી હતી તેથી આખી ખીજા-
વેલી શેત્રંગી ભોહીથી ખરડાઈ હતી; એક નોકરે આવી તપાસ કરી
તો કપટસીંહને પડેલો જોયો ને સૌંદર્યવતીનો પત્તો લાગ્યો નહી
આથી તેણે કેટલાક માણસોને જંગલમાં દોડાવ્યા ને એક માણસને
સનપુર ખખર કરવા મોકલ્યો ને પોતે રામપુર જવા માટે નીકળ્યો
આ તરફ રામપુરમાં કનકસીંહ લશ્કરને કવાયત કરાવતો હતો; ત્યાં
છેટેથી ઘોડેસ્વારને કાળા પોશાકમાં આવતો જોયો તે પોતાના તરફ
આવતો હતો એટલે કવાયત બંધ રાખી ને આવનાર ઘોડેસ્વારની રાહ
જોવા લાગ્યો કનકે વિચાર્યું કે જરૂર પાછું રાજ્યમાં તોફાન જાગ્યું
હશે માટે આ ઘોડેસ્વાર દોડતો આવતો હશે. એટલામાં ઘોડેસ્વાર

૭૭. રાજમહેલનું રમખાણ.

ત્યાં આવી ઉભો રહ્યો. તેને જોતાં જ કનકસીંહના પેટમાં ફાળ પડી કારણ કે પોતાના મહેલ પર પેશા ભરતો સીપાઇ આમ અચાનક આવ્યો તેથી પોતાનો વેમ મળજીત થયો અને આતુરતાથી પુછ્યું કેમ જયમલ આમ અચાનક આવવું પડ્યું શું કંઈ અનીષ્ટ તો નથી. જે હોય તે સ્વર કહે પણ ખીચારા સીપાઇની જીભ કેમે ઉપડતી ન હતી છતાં મહા જીલમથી તે બોલ્યો સરદાર ? કે.....
...પટ.....સીં.....હ....૯...નું કાવતું પાપીએ મહેલમાં પ્રવેશી કંઈ તોફાન ઉઠાવ્યું જણાય છે તે પાપી ત્યાં પડ્યો છે તેના ખભા-માંથી લોહીની ધારા વહે છે, ને રાજમાતા તુલ્ય અમારા સૌંદર્ય-વતીજનો પત્તો નથી. આ છેલ્લા શબ્દો સાંભળી કનકસીંહ કોધે ભરાયો ને કપટસીંહના વેરનો ખદ્દો લેવા નિશ્ચય કર્યો મેં માતાની તપાસ મટે માણસો મોકલ્યા છે ને રતનગઢ પણ ખખર મોકલી, અહીં આપને જણાવા આવ્યો છું.

આ બાજુ કનકને સમાચાર મળ્યા ત્યારે ખીજ બાજુ જે માણસ રતનપુર જવા નીકળ્યો હતો તે રતનપુરના દરબારમાં દરબારના વખતે હાજર થયો. વિલાસનગરનો સિપાઇ આવ્યો છે ને કંઈ સંદેશ કહેવા માટે ઉભો દશે એમ ધારી નાળએ પુછ્યું કેમ સરદાર ? શું ખખર છે. અમારી પુત્રી તથા સર્વે સારાં છે ને ? હજુ રતનસીંહને કોઈ જાતની ખખર નથી. જાણી રહાર વિચારમાં પડ્યો તેને વિચારમાં પડેલો જેમ રાજાએ કહ્યું કેમ બોલતા નથી શું કંઈ વિપરીત સમાચાર લઈ આવ્યા છે. સરદાર બોલ્યો રાજાનું શું બોલું બોલતાં મારી જીભ ઉપડતી નથી પણ તમે ખખર છે એટલે મારે જણવવું જોઈએ તે હુંકમાં જણાવું છું કે રાજા અસહ્ય

તથા રાણીનું ક્રોધએ ખુન કયું છે તેનો આરોપ કનકસીંહ પર
તે પણ તે ખેટે નીવડ્યો છે ને તે સરદારની જગ્યાએ કપટકળા
તથા કપટતાંહના કાવત્રાના ભોગ થઇ રહ્યા છે તેમને રામદુર્ગ
ઉપર ઘેરે ઘાતવા મોકલ્યા છે અહીં પાપીઓના ત્રાસથી અમારા
માતા તુલ્ય સૌંદર્યવતી અહીંથી નાસી છુટ્યાં છે. આ સાંભળી
સર્વ સભાજનો વિસ્મય થયા આટલું મોટું ભયંકર કાર્ય કરનાર
એક પાપીજીને શું તે સમજી ન શક્યા શું મારી પુત્રી ત્યાં નથી.
રાજા આમ બોલે છે ત્યાં કેશરીસીંહ બોલ્યો. પિતાજી હું અત્યારે
જ જઈ છું ને તે પાપી પુત્રાંને તેની શીક્ષા કરું છું.

અધર્મો કાણુ મુઓ છે, બગીની માયરી ત્રાસે;
કરી પણ મહીં પુરો, કરું શત્રુ તણો નાસે.
બગીની ક્યાં હશે ભમતી, ઉજડ વેરાન કે રણમાં;
અરેરે! એકલી એતો, પડે કંઈ મોતના મુખમાં.

કહી તેણે પિતાજીની રજા લઇ કેટલાક માણસો સાથે નીકળી
પડ્યો. તે જંગલમાં સ્થગે સ્થગ ને પર્વતે પર્વત બોળવા લાગ્યો
પણ તેને કંઈ પત્તો વાગ્યો નહી તેથી તે વિદ્યાસનગરમાં આવ્યો
ને રત્નપુરથી કેશરીસીંહ આવ્યાના સમાચાર જણાવી પોતે દર-
બારમાં ગયો. આ વખતે વિદ્યાસનગરમાં કપટકળાની પુણી સત્તા
આલતી હતી. કપટસીંહ કેશરીસીંહને જોઇ બોલ્યો. કેમ કુંવર
આવો અહીં બેસો કેશરીસીંહ ક્રોધથી બોલ્યો. શું એક રાજકુમાર
તમારા જેવા ગુલામી કરી ખાનાર ગુલામ પાસે બેસી પોતાનું
માન ગુમાવશે! તમે મને જણાવો કે કનકસીંહ તથા મારી
બગીની ક્યાં છે. જે હોય તે સાફ જણાવો.

મયાવી જંગ તમે સર્વે રહ્યા છો શું અહીં માલી
જણુવો સત્વરે મુજને જવા દઇ જાના સૌ ખાલી
તમારા પાપ કર્મોની ખખર અમને પડી આજે
અરે ઓ ક્ષત્રી કુળ નાશક નથી શું આવતી લાજે

બોલો ! બોલો ! સરદાર કપટસીંહ શું વિચાર કરો છો
હજુ કંઈ કપટ કરવાનું હોય તે કરો કપટસીંહ આ વખતે કેશરી-
સીંહને પકડે. પણ તેમ કરતાં પહેલાં હજારો માણસોના જન
ફક્ત કેશરીસીંહ એકજ પળમાં હણે તેવો હતો. કપટ તેને બરાબર
ઓળખતો હતો. તેથીજ તે સાંભળી રહ્યો હતો. પણ જવાબ
આપ્યા સીવાય ચાલે તેમ ન હતું એટલે કપટસીંહે કહ્યું તમારા
બેન કોણુ જાણે ક્યાં ચાલ્યા ગયા છે તેની અમોને ખબર નથી ને
કનકસીંહ રામદુર્ગની સ્વારી પર છે આ સાંભળી વધુ વખત ઊભા
રહેવાથી જોખમમાં આવી પડશે એમ સમજી કેશરીસીંહ ચાલ્યો ગયો.

આ તરફ આપણો બણો વખત થયાં બહારદુરસીંહના ગુમ
થવાના સમાચાર તેમના પિતાને જણાવ્યા નથી માટે જણાવીએ
બહારદુરસીંહ નાસી ગયા ત્યારપછી થોડાક દિવસ વીત્યા બાદ
રૂપવતીએ પોતાના દાદા ઉપર કાગળ લખ્યો હતો પણ નાંખવાનો
રહી જવાથી તેણે બે દિવસ અગાઉ કાગળ ટપાલમાં રવાના કર્યો
તે કાગળ આજે અમરમહાના રાજા અમરસીંહ પોતાનો દરબાર
બરી બેઠો હતો ત્યાં આવ્યો કાગળ સભામાં ફેડાયો અને વાંચવા
માંડ્યો પણ મમાળુ જોતાંજ રાજા વિરમય થયા ને જેમ તેમ કરી
કાગળ વાંચી ગયા. કાગળ પુરો થયો એટલે રાજાની આંખમાંથી

ઝોધાર આંધુની ધારા ચાલવા લાગી આ જોઈ સર્વ વિસ્મય થયા ને શું છે તે જાણવા દીવાનને પુછવા લાગ્યા. દિવાને આવેલો કાગળ સર્વેને વાંચી સંભળાવવા બધ વાંચવા માંડ્યો.

અમરગઢ

લોદી કાગળ

જોગ વિલાસનગરથી લી આપની પુત્રી રૂપવતી

વિ જાણાવવનું કે અહીંઆં થોડા દીવસમાં ધજોજ ફેરફાર થયો છે મારા પિતા અને આપના પુત્ર બહાદુરશીરને પત્નો નથી મારા દાદા તથા દાદી અસોકસીદલ તથા સોજાગ્યવતી તેમનું કોઈએ ખુન કર્યું છે ને માતાની ઉપર સંકેટો ઉભરાઉપરી પડવા માંડ્યાં છે તે કાલ અહીં નથી.

એજ લી.

તમારી પુત્રી રૂપવતી,

આ શોકમય સમાચાર સંભળી સર્વના મન ઉપર શોકની છાયા પ્રસરવા લાગી દિવાને પોતાના સરદાર કંટકસીદને ત્યાં તપાસ કરવા માટે માણસો માથે મોકલવા હુલ્લ કર્યો કંટક માખસ સાથે વિલાસનગરમાં આવ્યો ને સીધો ખખર આપ્યા સિવાય ફરજાર ગઢમાં જઈ ઉભો. આમ કંટકને ખખર આપ્યા સિવાય આવેલો જોઈ કપટસીદ કહેવા લાગ્યો કેમ કંટકસીદ કંઈ તમે અર્થકાને લોપ કરતાં જરાપણ અચકાતા નથી આ સંભળી કંટક બોલ્યો કે સરદાર ! રાજ્ય વગરના રાજ્યમાં કેને ખખર આપવી એ શું જાણતો નહી હોવાથી આમ સીધો અચ્ચો આવ્યો. હું. હું તમે મુખત્યાર છો કે હોમો ખખર આપું તમે મારા જોગ સરદાર તેમને મારે શી

૭૪. રાજ્યદેવનું રમખાણ.

ખખર આપવી ટલામાં કપટકળા આવી કંટકને જોઇ તે બોલી કેમ કંટકસીંહ અચનક શું અમારા સાસુ સસરાના માથા સમાચાર લાવ્યા છે તેઓ ખુશીમાં તો છે ને ? અરે ઓ ? સાસુ સસરાની ખખરે જાણી સીવાય મને જણાવો કે અમારા કુમાર બહાદુરસીંહ ક્યાં છે શું તે મહેન પર છે.

ક્યાં છે તમારા કંથ એ મમ રાજ્યના માલીક ખરા મુજને જણાવો સત્વરે છે માયરે મળવું જરા છે મુત સંદેશ આપવો માટે ઉભો ઘરખારમાં આપ્યા જણાતા છે નહીં શું હાલ છે ઘરખારમાં.

આ સાંભળી કપટકળા બોલી.

ઘરખાર કે સમશાનમાં, પોકયા હશે તમ રાજ એ મુકી રખડતી એકલી, સીધાવ્યા તકતો તાજ તે શોધી વળી બનવન સ્થળે, પથ્થુ ના ખખર મુજને મળી છું શોક માંહે દુખતી ના અન્ન ભેતી હું જરી

કંટકસીંહજી તમારા કુમાર ગયા પથ્થુ ખખર કોઇને કહી નથી અમે તપાસ કરાવી ચાક્યાં. હવે તમે તપસ કરો આવા ખીન કાળજીના જવાબો સાંભળી કંટક કોપે બરાચો ને બોલ્યો જેને પોતાના સ્વામીની લાગણી હોય તે આમ શું મોજશોખ માણે તમે સાચું જણાવો જો જણાવવા ઇચ્છા ન હોય તો હું જાતેજ જાણી બઈ કંટક આટલું બોલતો હતો કપટસીંહ એક શબ્દ બોલતો ન હતો, કારણ કે કપટથી કંઈ કંટક ઉતરે તેવો ન હતો.

અરેખર વાક્ય તમ આ છે જણાવા લાગણી અમને બોલવો વેલતો તમ આ નથી હર લાગણી તમને

મુકીને સર્વ કાવત્રાં જણાવે વાન જે આગી
ખરેખર વાત કહેા મુજને કહું છું હું હવે ચ ચા

તમે જણાવે નહિ તો મારે જાણવા કોશીય કરવી પડે
એમ કહી તે બહાર જવા લાગ્યો તે આલ્યો ગયો. પછી કપટકળાએ
કપટસાંઢને જણાવ્યું કે આપણે હવે બહુ કાળજી રાખવાની છે.
કહી દરબાર વિસર્જન કર્યો. તો આપણે આમને અહીં રહેવા છ
આમળ તપાસીએ કે શું થાય છે.

જુદમી રાક્ષસોએ બેહદ સીતમ ગુજાર્યો.

રાજચક્ષત્તા મદાન્ધ થઇ.

નીર્દોષનો જાન લેવા પ્રયત્ન કર્યો પણ
“જેને રામ રાખે, તેને કોણ મારી શકે”

એ સુત્રનું સમર્થન કરાવતું પુસ્તક
ભક્તરાજ પ્રહરણદ

આજેજ ખરીદ કરો

પ્રકરણ ૧૨ મું. પાપીઓની પ્રપંચભળ

પાપી પ્રપંચી જાળમાં કાવે નહિ એ કાચડો,
ઉતરો કસાયે જાનથી કુરુત કરે ના વાચડો.

કપટકળાએ પોતાના પ્રેમી કપટશીલને તથા દીવાન ચતુર-
સીલના એ બાળકોને અત્યારે પોતાના ખંડમાં
બોલાવ્યા હતા. તે શા માટે બોલાવ્યા હશે, તે વાંચક તારાથી
અજાણ હશે માટે શાન્ત થા ને પહેલાં કપટકળાની વાત જાણી લે.
કપટકળાને જે પુત્રી હતી તેની ઉંમર અત્યારે અઠાર વર્ષની હતી,
તેની આટલી ઉંમર થયા છતાં માતાના કોઈ કાર્યમાં આડે આવતી
નહિ તેમજ ભાગ પણ લેતી નહિ આજે માતાના ખંડમાં જે
દીવાનના છોકરા ચંદ્રરાયને તે ચાહતી હતી તે અને તેમનો નાનો
ભાઈ પ્રેમરાય શા માટે આવ્યા હશે તે જાણવા અધીરી થઈ
હતી, પોતાનો પ્રેમ દીવાનના પુત્ર ઉપર છે તે પોતાની માતાથી
અજાણ ન હતું છતાં કપટકળા આંખ આડા કાન કરી
બોલતી નહિ હવે આ અહીં સર્વે શા માટે ટોળે વળ્યાં છે તે
તમારીએ કપટકળાને દીવાનના પુત્રને બોલાવી રહ્યું નહિ.

રાત તમે! અમેને આમણા કાર્યમાં મદદ કરો! તો હું તમને તેને મોઝ બાંધી આપીશ. પોતાના પ્રેમને શું કહે છે તે સાંભળવા રૂપવતી પોતાના દીવાનઆનની બીંતે કાન માંડી બેઠી.

કપટકળાએ કપટસીંહને કહ્યું કપટસીંહ ? જુઓ કે આપણા ઉપર દુઃખનાં વાદળ ચોતરફથી ઘેરાયાં છે, તે કાણ જાણે ક્યારે તુટી પડશે તે સ્થમજાતું નથી. ને એ વાદળાં તુટી પડ્યાં તો આપણે ખચવાં મુશ્કેલ છીએ. મારે આપણે કોઈ રસ્તો કરી રાખવો જોઈએ કહેા તમે કયો રસ્તો જોઈશો રાખ્યો છે ? મારા મનમાં એક ઉપાય રમી રહ્યો છે તે એજ કે આપણે કનકના આવવાના દરવાજા પાસેના ખંડમાં દાંડમેળો ભરી રાખીએ ને કનક આવે તેવો તે ફેડવામાં આવે તો આપણા આગળ કંટક વિના મહેનતે દુર આવ કેમ ? આ યુક્તિ તમેને દીક સામે છે કે નહિ અને આપણા આ કાર્યમાં દીવાન મુત્ર ચંદ્રરાય અને તેમના જાણ તન-મનથી મદદ કરવા ખુશી છે કપટસીંહને આ વાત દીક સામવાથી તે પ્રભાણે કરવા કહ્યું આમ આ સર્વેની વાત ચાલતી હતી તે સમયે રૂપવતી સાંભળતી હતી એટલામાં પોતાના ખંડમાં પોતાની મામી કામલતા પોતાના તરફ આવતાં જોઈ તેમને ચુપકીથી આવવા ઇશારો કર્યો પછી જ ને વાત કરવા સાથે રૂપવતીએ પોતાની માતાએ કરેલી સમજી વાત કામલતાને બજાવી કામલતા અને રૂપવતી બંનેનો અનહદ પ્રેમ હોવાથી રૂપવતી સમજો ખચ અપાવતી હતી. પણ કામલતા કોઈ વખત પોતાના સ્વામીનું અહીંમ વહાતી નહી કામલતાના ગમા મળી રૂપવતી વિચારમાં પડી કે હે વિચુ ! શું મામી માણસ પોતે પાપકર્મ કરતાં પાછળનો પણ વિચાર

કરતું નહિ હોય ! શું તે એમજ સમજતું હશે; કે આપણાં પાપ-
કર્મ કોઈ જાણતું નથી. અરેરે ! મારી માતાને આ મતી ક્યાંથી
સુઝી કે પોતાના હાથે પોતાના કુળનું નીકળન. કાઢવા માટે તેમર
ચંદ્ર હજી એક જાણ છે તે પણ તેની આંખમાં ખુમ્મી રહ્યા છે,
તેને સંહારવા નવીન જળ ખીંછાવવા માંડી. પણ હવે મારે મારા
મામાને કોઈ રીતે જણાવવું જોઈએ એમ વીચાર કરી તે પોતાના
મામાને ખબર આપવા જવા માટે નીકળતી હતી તેવામાં પોતાનો
પ્રેમી ત્યાં આવ્યો. તેથી તે એક ખુરશી પર બેઠી. અંદરાય પણ
પાસે પડેલી ખુરશી પર બેઠો. પણ આજે રૂપવંતી જરા પણ બોલી
નહીં તેથી અંદરાયે વિચાર્યું કે અમારી વાત આ જાણતી હોવી
જોઈએ માટે આમ રીસ ચઢાવી બેઠી હશે, એમ વિચારી તેને બો-
લાવા માટે પોતે ઊઠી ચાલવા માંડ્યું તેને જતો જોઈ રૂપવંતીએ
કહ્યું કોણ અંદરાય ! ક્યાં ચાલ્યા શું આજ તમોને જરા એન પડતું
નહિ હોય કેમ વાઈ ! કારણ કે તમો તો હવે મારી માતાના માનિતા
થમા જરા બેસો મારે તમને કાંઈ વાત કહેવાની છે એટલે અંદરાય
બેઠો પછી રૂપવંતીએ કહ્યું કેમ અંદરાય ! આજે શાના વિચારો
કરતા હતા શું તમો પણ આવા પાપકર્મમાં જોડાવા માગો છો
તમારા પીતા ભાઈ જાણશે ત્યારે શું કરશે તેનો વિચાર કર્યો છે.
એટલામાં કપટકળા ત્યાં થઈ જતી હતી તેણે રૂપવંતીના ખંડ તરફ
નજર કરી, તો પ્રેમી જોડાને વાર્તાલાપ કરતાં જોઈ ચાલી નીકળી
આ પ્રેમી જોડાં પ્રેમસાગરમાં નાહી રહ્યા બાદ વિખુટાં પડ્યાં પછી
રૂપવંતીએ કહ્યું તમને તમા કાળો છુરખો લઈ રાજમહેશની
બહાર જવા નીકળી પણ પાછી આવી કંઈ દેખાય પર પડેલા

કામળના દુકડામાં લખ્યું, ને પછી ચાલતી થઈ. પોતાના ઘોડાને માર
જોડેથી દોડાવી તે રાતના બાર વાગતાં કનકસીંહની છાવણી પહોંચી
આવી પહોંચી. પહેંચીરીઓ તેને રોકી જણાવ્યું કે તમે કેશવ
ને શા માટે આટલી રાત્રે છાવણી નજીક આવી ફેરા મારો છો ?
રૂપવતી જે પુરુષના વેષમાં હતી તેણે જણાવ્યું કે એક અગત્યના
કામ માટે મારે તમારા સરદારને મળવું છે માટે તમે તેમને જોલાવો
અગર ખબર આપો કે કોઈ જનસુસ ગુપ્ત વાત કરવા માગે છે આ
સાંભળી સીપાઈ ચાલતો થયો. જે તંબુમાં કનકસીંહ સુતા હતા
ત્યાં આવ્યો. હવે સરદારને જગાડવા કેવી રીતે તેનો વિચાર કરવા
લાગ્યો. પછી તેણે એક યુક્તિ પોતાના સરદારને જગાડવા કરી.
તેણે પોતાની બંદુકનો અવાજ કર્યો બંદુકનો અવાજ પોતાની
નજીકમાં થયો તેથી કનકસીંહ જાગી ઉઠ્યો તેણે પોતાના સીપાઈને
જોઈ તેને પુછ્યું સીપાઈએ જણાવ્યું સરદાર ! ગુનહો માફ કરશો.
આપને કોઈ જનસુસ ગુપ્ત વાત અત્યારેજ કરવા માગતો હોવાથી
આપને જગાડવા આ યુક્તિ કરવી પડી કનક આ ચાલાકી જોઈ
ખુશ થયો, ને આવેલા જનસુસને જોલાવી લાવવા કહ્યું એટલે સીપાઈ
જઈ તેડી લાવ્યો. બંદુકનો અવાજ સાંભળી ચતુરસીંહ પણ ત્યાં
આવી પહોંચ્યા હતા. પુરુષના વેષમાં આવેલા જનસુસની ઉમર નાની
હોવા છતાં આટલી બહાદુરીનું કામ કરવા હીમત ધરી હોવાથી
કનકસીંહે પુછ્યું બહા જનસુસ અત્યારે તમે શા અગત્યના કામે
આવ્યા છો તે જણાવશો.

જનસુસ રૂપે આવેલી રૂપવતીએ જણાવ્યું બાપા સરદાર !
તમારા ઉપર દુષ્ખનાં વાફળાં ઉપરા ઉપરી તુડી પડવા છતાં તમે

નિમકકલાવીની નોકરી મળ્યો છે. આપણી આ નિમકકલાવીને
 મન્ય છે કે પોતાના ઘર ઉપર આપણે આવી તેની ખબર મળવા
 છતાં આમ જેસી રવા હાલમાં તમારા ઉપર એક બીજું વાઙળ પશુ
 ઘેરાયું છે ને તેની ખબર આપવા હું આવ્યો છું તે ખબર એ છે કે
 તમારા દુશ્મનોએ તમારા નામના માટે દરવાજા નાકના ખંડમાં
 ફરેગોળા કરી રાખી તમે પાછા સહેરમાં આવતાંજ તમારો નાશ
 કરવાની મોઢવણ કરી છે તેમાં આ બધા દીવાનના પુત્રો પણ સામેલ
 છે તમે જો કે સહેરની પાછળના દરવાજેથી દાખલ થઈ સહેરમાં
 પ્રવેશશો તો જરૂર તે સમજામાં તમારા ખંડમાં સમકાઈ જશે બાળ-
 કના મુખથી પોતાના પુત્રોનું નામ સાંભળી દીવાનના કોમરો પાર
 રહ્યો નહીં હે વિશુ ! જ્યારે હું મારી કીર્તી માટે આટલા સંકટો
 સહન કરું છું ત્યારે મારા પુત્રો પણ પગલાં કરી મારી કીર્તીને
 કલંકીત કરવા ધારે છે, ઠીક છે પાપાત્મા પુત્રો તમારા પાપકર્મોના
 ભોડા વખત બાકી રહ્યો છે એમ કહી તેમણે જમુસને કહ્યું.
 બધા બાળક અત્યારે તારા કામના ખદલામાં તને આપવા ચોગ્ય
 અમારી પાસે કંઈ છે નહીં પણ અમારી વખત આવે ત્યારે તું
 જે માગીશ તે અમે આપવા વચનથી બંધાયે છીએ, પછી
 જમુસે જણાવ્યું કે તમે આવો ત્યારે સહેરના પાછળના દરવાજેથી
 ઉપાડવાની કેશીશ કરી રાખીશ માટે તમે તે વાતથી નિર્ભય
 રહેશો. કહી તે ત્યાંથી નીકળી પડ્યા.

આ તરફ કપટકળાએ દરવ પ્રમાણે સર્વ દારૂગોળા કરી
 તેમજ રાખ્યો ને ત્યાં બે આજુસોનો પહેરો રાખ્યો. પછી પોતે

મહેશમાં ગપ એટલામાં કપટસીંહ આવ્યો. કપટસીંહે જણાવ્યું કે શહેરની ચારે બાજુના દરવાજા બંધ કરી ઠેર ઠેર પેરાઓ મુકી કોઈ રસ્તેથી દાખલ ન થવાય તેવા બંદોબસ્ત કરી આવ્યો છું એમ કહી પોતે કપટકળાને પુછવા લાગ્યો કે તમારા કાર્યમાં ચંદ્રરાયને પેરાવ્યા છે તે કુટી ન જાય તે માટે ખાસ ચેતવણી રાખજો. હવે આપણે બહુ સંભાળથી રહેવાનું છે કપટકળાએ જણાવ્યું કપટસીંહ. ચંદ્રરાય મારી પુત્રીના પ્રેમમાં જોડાયો છે એટલે તેની શીકર નથી તેમ છતાં તેને મેં મોટી લાલચ વ્યાપી સમજાવ્યો છે દારૂગોળો સર્વ બરી તૈયાર રાખ્યું છે કહી વિદાય થયાં.

ભાગ ૧ થી ૨૦ સંપૂર્ણ વાતાં

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતી

કીંમત ફક્ત એક રૂપીઆ

દરેક શહેરમાં વેચાય છે

પ્રકરણ ૧૩ મું.

સૌંદર્યવતી સંકટમાં

હુઓ પડે શીર પર ધણાં, પણ ટેકને ના જે તજે
આખર તરે છે સત્ય તે, જે સત્યને હરદમ ભજે

મિ મ વાંચક તને યાદ હશે કે કપટસીંહને પીસ્તોલ મારી
સૌંદર્યવતી નાસી છુટી હતી, તે રાત્રે અથડાતી
કુટાતી ધોર અરણ્યમાં આવી ચઢી આ વખતે
સવાર થવાને થોડી વાર હતી તે એક ઝાડની ઓથે શ્રમીત થવાથી
થાકીને બેઠી. પોતાના પર પડેલી આપત્તિઓના વિચાર કરતી
વિધિને દોષ દેતી સૌંદર્યવતી ઘાઠ નિસાસા નાખવા લાગી અરે
દેવ ! તારી મતી મહન છે શું હું મારા નાથને નહીં મળું જરૂર
હું તેમને મળીશ પણ જ્યારે તે આ વાત જાણશે ત્યારે કેટલા બધા
બાકુળ થશે આમ વિચાર કરતી હતી તેટલામાં પ્રજાતના ખુશનુમા
હીરણ્યોએ જંગલના રસ્તાઓ સાફ દેખાવા પ્રકાશ ફેંકવા માંડ્યો.
સૌંદર્યવતીએ ઉભા થઈ ચાલવા માંડ્યું તે થોડુંક ચાલી હશે
એટલામાં સામે તળાવ જણાયું. ને તેની નજીક એક પર્યુકુટી
જણાઈ તે તળાવ તરફ મઘને ત્યાં જઈ દાતણ તથા નાવણ કરી પોતાનું
ખટકર્મ કરવા બેઠી સર્વ કામથી પરવારી તેણે પર્યુકુટી તરફ જવા

માંડ્યું તો તેને કોઇ મહાત્માનો વાસ હોય તેમ જણાયું પણ ત્યાં કોઇ હતું નહીં તેથી તે આગળ ચાલવા લાગી તે આગળ જતાં એક દેવળ નજીક આવી બેઠી ત્યાં કેટલાક બહારવટીઆઓ કોઇ મુસાફર સમજી તેને હુંટવા માટે આવી ઊભા રહ્યા તેમાનામાંનો જે મુખ્ય સરદાર બેમલો હતો તે બોલ્યો કે હે બાઈ ! તું કોણ છે ને ક્યાં જાય છે તારી સાથે કોઇ છે કે નહીં ? આમ ધણી સવાલો પૂછ્યા પણ ગભરાએલી સૌંદર્યવતી એક પણ જવાબ આપી શકી નહીં આથી બેમલો બોલ્યો જે તું અમારી સાથે આવતી હોય તો અમે તને ધણાજ સ્નેહથી પાળાશું માટે શો વિચાર છે તે જણાવ.

સંસાર સુખને માણવા અમ સાથ ચાલી આવ તું
રાખીશ તુજને પ્રેમથી, ના શોક દીલમાં લાવ તું.

આમ બોલતો તે તેને પકડવા દોડ્યો બેમલાને પોતાના તરફ ધસી આવતો જોઇ હીંમતથી બોલી:—

ઉભો રહે ઓ કાળમુખા ક્યાંથી સુઝી તને આ મતી
સંતાપતાં ના જણ્યોતો કે આ ઉભી રહામે સતી
તુજ સરખા લાખ કંઈ, પણ એકમાં પ્રભે થશે
મુજ સતીત્વના આપથી, તુંજ પ્રાણ પણ માંહી જશે.

આમ બોલી તે નાસવા લાગી, કુદરતની ખુબી ન્યારી છે કે તે નાસતી હતી ત્યાં આ ઘોંઘાટ સાંભળી એક યોગી જેવા જણાતા પુરૂષે આવી ખબરદાર ! કહી સર્વેને રોક્યા. આવનાર યોગી જેવા જણાતા હતા તેથી બહારવટીઆઓ નાસી છુટ્યા, યોગીએ તેને બાળીકા સમજી કહ્યું બેટા ! ન ગભરા તારા દુસ્મનો નાસી ગયા

૮૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

છે. તું કોણ છે તે જો દરકત ન હોય તો મને જણાવીશ આમ અરણ્યમાં એકલા રખડવાથી કેટલાં મંકટો સહન કરવાં પડશે માટે મને ખેંચે જણાવો ને તમારે ત્યાં જવું હોય ત્યાં તમને પહોંચાડી આવું આવા શબ્દો સાંભળી સતીએ ઉંચું જોયું તો એક યોગીને જોયા પછુ તેણે ન્યારે યોગી તરફ જોયું તે વખતે યોગીએ તેની મુખાકૃતી જોઇ જાણી લીધું કે આ તો કનકસ્તીંહની પત્ની સૌંદર્યવતી ! જો મારી ઓળખ જાણશે તો જરૂર મારાથી શરમાઇ ચાલી જશે ને વધુ સંકટમાં સપડાશે કહી તેને સાથે ચાલવા કહ્યું પછુ સૌંદર્યવતીએ અહીંજ ઠીક છે કહી જવા નાખુશી બતાવી જવાબ મળતાં યોગી પોતાનાં પર્ણકૃતી તરફ ગયા સૌંદર્યવતી પોતાને ખાવાને વનફળ લેવા જંગલમાં નીકળીઃજે રાજકુમારીનો હુકમ થતાં જાતજાતનાં ભોજનો મળતાં તે અત્યારે પેટની પીડાને ટાળવા ફળને માટે જંગલમાં રખડે છે.

વિધિ તારી ખુબી ન્યારી, બનાવે રાયને તું રંક
હશે જે મહેલ વાસી તે, ન પામે ખાવાને અન્ન
હજારો દાખલા એવા, બન્યા નજરે હતી જોતી
પડી મુજ ઉપરે આજે, દઇ હસ્ત શીર પર રોતી.

બસ કર એ વિધિ ! તું પક્ષમાં રાજને રંક ને રસ્તાના રખડતા બીખારીને સુખના શીખરે ચઢાવે છે. તારી આગળ દુનીયાના તમામ ઉપાયો રદ છે. મારા કર્મે કયાં સુધી આમ સંકટ લખ્યું હશે; તે મારાથી સમજાતું નથી. આમ બોલતી તે ફળ માટે બમતી હતી.

ખીજ બાળુએ કપટસીંદે મોકલેલા માણસો સૌંદર્યવતીની તપાસ કરતાં કરતાં આ અરણ્યમાં આવી ચડ્યા. ત્યાં આ ફળ માટે નીકળેલી સતી નેમના જોવામાં આવી. તેથી તેઓ તે તરફ આવવા લાગ્યા થોડેસવારે પોતાના તરફ આવતા જોઇ તેમણે નાસવા માંડ્યું. તેમના જે મુખ્ય સરદાર કુરસીંદ હતો; તેણે પોતાના સીપાઇઓને કહ્યું પકડો એ કુત્રટાને લઇ ચાલો. પોતે પકડાઇ જશે એમ જાણી કમરમાં છુપાવેલી પીસ્તોલ બહાર કાઢી અને બોલી.

ઉભા રહો ઓ નીચ કામી, આગળ પગલું ન ભરો
હણાસો સર્વ મુજ હાથે વગર મોતે તમે મરશો
નથી આ અબળા નારી બની સબળા ફેરે વનમાં
જોઇને દુસ્મનો સર્વે ઉઠે છે આગ મુજ તનમાં

આમ બોલતી પીસ્તોલ લઇ ફેર કરવા લાગી. ત્યાં કુરસીંદ તેની સામે આવી બોલ્યો.

આવી પડી છે મર્ણ મુખમાં તોય ગર્વને ત્યજતી નથી
અહીંથી બચીશ ના તું હવે ઉપાય આદરતાં મથી
ના કાઇ સહાયક છે અહીં કે તુજને ઉગારશે
આ કુરસીંદ તુજને લઇ અહીંથી સીધો ચાલશે

માટે ઉદ્ધતાઇ તજી સીધી રીતે માની અમારી સાથે ચાલ,
નહિ નો આ પીસ્તોલના એકજ આરથી તારા પ્રાણ ચાલ્યા જશે.
એમ કહી પીસ્તોલનો આર કર્યો પેલી બાળુએ આ અવાજ
ચોગીના સાંભળવામાં આવતા હોડતા તે તરફ જવા લાગ્યા.

૮૬. રાજમહેલનું રમખાણ.

ઉભા રહો ઓ પાપીઓ, તમ દીન આજે ખુટીયો
અવાજ શાના આટલા, કેના ઉપર કેપ છુટીયો.

આમ બોલતા યોગી ત્યાં આવી પહોંચ્યા. આમ અચાનક
મદદ આવેલી જાણી સર્વેએ નાસવા માંડ્યું તેમને અટકાવી કહ્યું.

કાળ મુખા કુરસીંહ તાકાત તારી જોઇ છે
ફેર અમળા પર ચતાં તાકાત તારી ખોઇ છે
બચવા તણી જો આશ હોય તો જ તને જવા દઉં
નહીતો હણું હું સર્વને તમ પ્રાણ પળમાં હું લઉં

માટે જ ? ઓ દુરાત્મા તને જવા દઉં છું. તેમણે બાળી-
કાને કહ્યું બેટા ? તમારા ઉપર આ બીજું સંકટ આવ્યું જો
વખતસર હું આવી ચઢ્યો ન હોત તો આ પાપીઓ જરૂર તમને
મારી નાખત તમે જેમ અને તેમ નિર્ભય થવાનો રસ્તો સત્વર
કરો તમારે ? જો મારી પર્ણકુટી પર આવવું હોય તો મારી
પર્ણકુટી પાસે તમેને નવીન પર્ણકુટી બાંધી આપું તમે મને
ઓળખતા નહિ હશે પણ હું તમેને ઓળખી ગયો છું તમારા
ઉપર દુખનાં વાદળાં હજી ધણે વખત ધેરાયા કરશે માટે નિર્ભય
બની તમે અહીં રહો તમે મારી ઓળખાણ માગતા હશે તો હું
તમેને જણાવીશ હું પણ તમારી માફક દુખના વાદળાથી ધેરાઇ
જંગલમાં આવી રહ્યો છું મારી પણ તમારી માફક સ્થિતી છે પણ શું
કરું ! કુટીલ કપટકળાના કુટીલ કૃત્યોએ મારી આ દશા કરી છે કહી
ઉપરની કહની કાઢી નાંખી તો સર્વે હથીઆરથી સરળએલો બહાદુર-
સીંહ જેવામાં આવ્યો પોતાના નજીદોને આમ યોગી વેશમાં જોઇ વેરનો

બસો લેવા વિચાર કરી તેણે ત્યાં રહેવા પસંદ કર્યું પાસે બીજી પર્ણકુટી બાંધી ત્યાં રહેવા લાગ્યાં. બહાદુરસીદે જણાવ્યું કે એ દિવસ બાદ આપણે વિલાસનગર તરફ જઈશું ને ત્યાં શું ચાલી રહ્યું છે તે તપાસીશું હાલ તમો યોગીનાં કપડાં ધારણ કરો થોડો વખત એસો આ નિર્ભય સ્થાન છે. હું શહેરમાં તપાસ કરી તમારાં કપડાં લઈ આવું છું કહી તે ગયો તો વાંચકો આપણે ચાલો ને જુઓ કે પાપીઓના પાપકર્મમાં તેઓ કેમ ફાલે છે.

શ્રી રામચંદ્રજીના પરમભક્ત

મહાત્મા તુલસીદાસ

અનેક ઉત્તમ દ્રષ્ટાંતો સહીત ભક્તિરસથી ભરપૂર
તુલસીદાસના પૂર્વ જન્મ સહીત તથા ભગવાનના
ચોવીસ અવતારનાં ચીત્રો સાથે

કર્મીમત ફક્ત આઠ આના

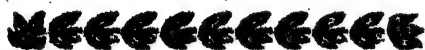
બુકસેલર જહુલાલ નારણદાસ

મુ. નડીઆદ.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

પાપનો પ્રકાશ

પાપી તણું જે પાપ તે છાનું રહે નવ ખલકમાં
લડતાં વિચારે મન થકી થાયે પ્રગટ તે પલકમાં

આજે સવારના પહેરમાં રાજ્ય દરબારના માણસોની આવળ
યજ્ઞ થઈ રહી હતી કેટલાક ગાડીઓમાં તો કેટલાક
મોટરોમાં આમ તેમ દોડતા જતા જણાતા હતા. આ તરફ
રૂપવતી પોતે વિલાસનગર તરફ આવવા નીકળી હતી ચંદ્રરાય આજે
રહેવારમાં રૂપવતીના ખંડ તરફ ગયો, ત્યાં તે જણાઈ નહિ પણ
ટેબલ પર પડેલો પોતાના નામનો કાગળ જોઈ તે લઈ વાંચવા લાગ્યો.
ચતુર ચપળાએ પોતાના મામાના હિતને માટે પોતાના પ્રેમીને પણ
હજી હતો તે કાગળમાં શું હતું તે જણાવવા વાંચક તું ઊનાવળ ન
કર તને હમણાં જ જણાશે. ચંદ્રરાયે કાગળ ફેડ્યો ને વાંચવો શરૂ કર્યો.
પ્રિય ચંદ્રરાય !

હું આજે અગત્યના તમારા હિતના કારણે મારાં મામી
કામલતને મળવા જનાર છું ત્યાં આખો દીવસ રોકાઈ રહીશ

કારણ કે તમારા વિચારો મેં મામીને જણાવ્યા હતા તેમના ઉપર મને પુર્ણ વિશ્વાસ છે. છતાં તે કોઈ પ્રકારની ખબર મામાને ન જણાવે માટે જ હું જાહેર છું આવતી કાલે મળીશ.

એજ લી. તારી દાસી.

કામળ વાંચી ચંદ્રાચ વેમાયો પણ રૂપવતી ઉપર પુર્ણ વિશ્વાસ હતો તેથી તે કંઈ પણ ન રોકાતાં પોતાના કામ ઉપર ચાલ્યો ગયો. આજે રહવારથી જ રત્નપુરના કુમાર કેશરીસીંહ દુર્ગને ઘેરો બાલી પડ્યા હતા. શહેરમાં કેશરીસીંહના માણસો છુટથી ફરતાં હતા તેમને કોઈ રોકતું નહિ. તેમ આવેલા માણસો કોઈને હરકત કરતાં નહિ. આ તરફ કપટસીંહ મામલો બચાંકર સમજી લશ્કરની તૈયારીઓ કરી રહ્યો હતો. બપોરનો વખત થયો. એટલે સૌ સૌને ફેકાણે જમવા ગયા. આ અરસામાં અમરગઢથી કંટકસીંહ કેટલાક સૈન્ય સાથે આવી પહોંચ્યો. તે તે કેશરીસીંહને મળી સર્વ વાતથી જાણીતો કર્યો. જ્યાં સુધી કનકસીંહ ન આવે ત્યાં સુધી તમારે દુર્ગની આગળ બાજુના દરવાજા ઘેરી રાખવા આ પ્રમાણે સલાહ લઈ કંટક પોતાના સૈન્યને શહેરના તમામ દરવાજાઓએ મુકી દીધું. આવી રીતે આખા વિશ્વાસનગરને ઘેરો ધણાવાળું શહેરના ક્ષત્રિઓને ખબર પડી ગઈ. ધણા વખતથી પોતાનાં હથીઆરો કટાનાં હાથો તેને માર કરી બચાવતી તૈયારીઓ કરવા લાગ્યા. આ વાત કપટકળાએ જાણી એટલે કપટસીંહને બેલાવી કહ્યું સરદાર ? જુઓ દેવે આપણા ઉપર દુષ્ખનાં વાદળાં ચઢી આવવા લાગ્યાં છે. તેમને વીખેગવા માટે ગતે કરવે જોઈએ. મારા ધારવા પ્રમાણે આપણી વાત કુટી તો ન મંદ હોય.

૯૦. રાજમહેલનું રમખાણ.

પણ જો વાત પુટી હોય તો તે લોકો આમ બેસી રહે નહીં આપણો દારૂગોળો પ્રથમ જપ્ત કરે પણ મારા ધારવા પ્રમાણે કનકસીંહની રાહ જોતા તેઓ બેઠા હશે.

કપટસીંહે જણાવ્યું ગમે તેમ હશે: તો આપણે પણ ક્યાં ડરી જઈએ તેમ છીએ. મેં પણ સર્વ લશ્કરની તૈયારી કરી રાખી છે. ને જો તે લોકો બંડ ઉઠાવશે તો દુર્ગ પરથી મારો ચલાવીશું. કારણ કે તેમને આવવા એકે રસ્તો ખુલ્લો નથી; આ લોકો આમ ઠરાવ કરે છે ત્યારે શહેરમાં વહેપારીઓ પોતાનો માલ ખપશે એમ જાણી જાત જાતના નમુનાઓ બહાર ગોઠવી રાખતા હતા શહેરમાં હજારો માણસોનાં ટોળે ટોળાં દરેક દુકાન પર જણાતાં હતાં દુકાનમાં રોજ પૈસાનો વરસાદ વરસતો હતો પોતાની દુકાને સારો વકરો આવવાની આશાએ આખો ખજાર આખી રાત ખુલ્લો મુકવામાં આવ્યો પણ કોઈના માલને લેશ નુકસાન થવા પામ્યું ન હતું આ સર્વ શી ધમાલ હશે તે કોઈના જણવામાં આવતું નહિ કેટલાક વેપારીઓ પોતાની દુકાને માલ લેવા આવતા માણસોને પુછતા તો તેઓ ટુંકમાં જણાવતા કે અમે જાણતા નથી આમ કહેવાનું મુખ્ય કારણ એ હતું કે પોતાના સરદારનો સખ્ત હુકમ હતો આમ ધમાલ ચાલતાં આખી રાત પસાર થઈ.

બીજા બાજુએ કનકસીંહ પોતાના માણસો સાથે રામપુરથી નીકળી તે વિલાસનગરની નજીક આવ્યો, તપાસ કરવા માટે મોકલેલા પોતાના જસુસોએ આવી ખબર આપી કે શહેરને કેશરીસીંહે તથા કંટકસીંહે ઘેરા લાલ્યો છે. આથી કનકસીંહે તેમને બોલાવવા માટે મોકલ્યા. સીપાઈ બન્નેને લઈ ત્યાં આવ્યો પોતાના બંનેવીને જોઈ

કેશરીસીંહ બોલ્યો. કુમારશ્રી આટલું બધું થયા છતાં આપ આમ બીલકુલ શાંત બેસી રહ્યા છો. કનકસીંહને માહું લાગ્યું. પણ ખરું હતું કે પોતે કોઇને જણાવ્યું હતું નહીં તેથી તે બોલ્યો. કેશરીસીંહ તમે વાત જાણો તો આ શબ્દો બોલો નહીં. પોતાના બનેલીના આ શબ્દો સાંભળી કેશરીસીંહ કહ્યું તમે નિર્ભય રહો તમારા સર્વ સમાચાર મેં જાણ્યા છે તેથી અમે મદદે આવ્યા છીએ આજે બે દિવસની અમેએ શહેરને ઘેરો ઘાલ્યો છે. ત્યારે શહેરના સમાચાર જાણતા હશે કે આજકાલ શહેરમાં શા બનાવો બની રહ્યા છે જો કે તે તમારાથી અજાણ્યા છે. પણ તે મેં જાણ્યા છે ને તે માટે તમેને હું કહું તે પ્રમાણે કરો. કે તમે હજી કંઈ પણ બોલ્યા સિવાય ઘેરો કામચલાઉ રાખો ને હું શહેરના પાછળના દરવાજાથી શહેરમાં દાખલ થાઉં છું. નહિ તો તેમણે કરેલી ગોઠવણ પ્રમાણે જો આપણે મુખ્ય દરવાજાથી જઈશું તો એકજ ફેરે આપણા સૈન્યનો અંત આવશે. કંટકસીંહ જણાવ્યું કે તમે જે રસ્તેથી જવા ધારો છો તે રસ્તાએ બંધ છે માટે કોઈ નવી તજવીજ કરો. આ તરફ આમ હરાવ ચાલે છે ત્યારે વિલાસનગરના રાજમહેલમાં રૂપવતી દાખલ થઈ પોતાની મામીને પોતાના મામા આવ્યાના સમાચાર જણાવી તેમને શહેરમાં દાખલ કરવાનો હરાવ માટે કામલતાને પુછવા લાગી પોતાના સ્વામી આમ સંકટમાં સપડાયા છે એમ જાણી કામલતાએ પોતાના સ્વામીને મદદ કરતાં થવા માટે એક મુક્તિ શોધી કાઢી તે એ કે પોતે એક નાયીકનો વેશ લઈ પોતાના વિશ્વાસુ નોકરને તબલચી તથા સારંગી વગાડનાર બનાવી મહેલમાંથી બહાર નીકળી

૬૨. રાજમહેલનું રમખાણ.

પાછળના દરવાજા પાસે થઇ જવા લાગી, આ વખતે જે દરવાજેથી કનકસીંહને દાખલ કરવાનો હતો ત્યાં એક જમાદાર પાંચ સાત સીપાઇઓ સાથે પેરો ભરી રહ્યો હતો તેણે આવી નાયોકા જોઇ બે ધડી માણું સાંભળવા વિચાર કર્યો તેથી તેને જોલાવી કામલતા જેણે અત્યારે નાયકાનો વેશ લીધો હતો તે ત્યાં ગઇ ને પોતાના કંઠથી ગાવાનું શરૂ કર્યું પોતાની સાથે લાવેલી શરાબની શીશીમાંથી શરાબ સર્વેને આપવા લાગી. સર્વેએ આમ મદ્યને શરાબ મળતો જાણી પીવાય તેટલો પીધો. પછી તેના ઘેનમાં મસ્તાન બનવા લાગ્યા. તે એટલા સુધી મસ્તાન બન્યા કે પોતાના શરીરનું ભાન જુલી આજોડવા લાગ્યા સર્વેને નીશામાં ચકચુર બનેલા જોઈ કામલતાએ દરવાજાની કુંચીઓ લઇ દરવાજો ખુલ્લો કર્યો દરાવ પ્રમાણે કનકસીંહ ત્યાં ઉભો હતો તે દરવાજો ખુલ્લો થતાં દાખલ થયો પોતાની પ્રાણપ્યારી કામલતાની આ બહાદુરી જોઇ ધણો લ્પ પામ્યો ને પોતે શહેરમાં દાખલ થઇ દારૂગેળાવાળા કોટડીને ઘેરી પડ્યા પછી મુખ્ય દરવાજો ઉઘાડવામાં આવ્યો આ વખતે તે કોટડીની અંદર કપટકળા એકલી જ હતી કપટસીંહને ખબર પડતાં લશ્કર સાથે આવી પહોંચ્યો જુખ્યા વાઘની મદક ઘણા વખતથી ખેસી રહેલું લશ્કર કપટસીંહના મણસો ઉપર તુટી પડ્યું ને કપટસીંહ જે ટેકાણે ચંદ્રરાય ઉભો હતો ત્યાં ગયો કેશરીસીંહ કેશરીયાં કરતો કપટસીંહના તરફ ધસ્યો. કનકસીંહ સૈન્યના પાછળની બાજુએ ઉભો રહ્યો હતો કારણ કે તે જાગૃતો હતો કે કેશરીસીંહ થાકેલ કપટસીંહના બધા સૈન્યને સંદારી કેશરીસીંહની મદદે આવે એટલામા કપટકળા પણ ઘેરી પડેલા સીપાઇઓ નામે લડતી હતી કેશરીસીંહના તરફ

આવવા લાગી તે કનકને ખોળતી હતી પણ કનક ત્યાં જણાયો નહિ કેશરીસીંહ લશ્કરને કાપતો મધ્ય ભાગમાં વક્રાયલા વાઘની માફક ધુમનો હતો ત્યાં એક સીપાઈએ કેશરીસીંહના હાથ પર તલવાર ઉગામી તેના હાથને કાપી નાંખવા તલવાર ઉઠાવી તે દુર લડતા કંટકસીંહના જોવામાં આવી તેથી તે દોડતો જઈ તલવાર ઉઠાવનારની પાછળની બાજુએથી તલવારના એકજ ઝટકાથી તેને જમીનદોસ્ત કર્યો. આ બનાવ કેશરીસીંહે જોયો પોતાની મદદે કંટક સીંહ આવ્યો છે તેથી તે નિર્ભય થઈ લડવા લાગ્યો સૈન્યના મધ્ય ભાગમાં કપટકળાને પોતાનાં માણસોને સંહારતી જોઈ તેના નરક તે ધરયો બંને સામામામી આવી ગયા કપટકળાને કપટસીંહે કેદ કરી લીધી પછી તે પ્રેમરાય અને ચંદ્રરાય હતા ત્યાં જઈ તેમને પકડી લીધા પછી પોતાના સરદાર કનકસીંહની તરફ ગયો ત્યાં કેશરીસીંહ બહાદુરી બતાવતો કપટસીંહની નજીક આવવા લાગ્યો આ તરફથી કંટકસીંહ પણ કનકસીંહના માણસોને સંહારતો કપટસીંહની પાછળ આવી પહોંચ્યો બંને બાજુએ પ્રેતે ધેરાયો છે એમ જાણી કપટસીંહ નાસવા માટે રસ્તો શોધવા લાગ્યો પણ કેશરીના સપાટામાંથી શી રીતે બચાય તે લડતો લડતો પાછળ હટવા લાગ્યો ને લાગ મળતાં તે ત્યાંથી નાહો પણ કંટકસીંહ જેમ જુગ્મ્યો વાઘ બકરા ઉપર છલંગ મારી પકડી લે તેમ કપટસીંહને પકડી લીધો. પોતાના સરદારને પકડાયેલો જોયો ને દવે કાષ્ટ મદદકર્તા રહ્યો નહિ એથી સર્વે સીપાઈએએ હથીયાર મુકી કનકસીંહનું શરણુ સ્વીકાર્યું બાદ કપટસીંહને પકડી જ્યાં કનકસીંહ હતો ત્યાં લાવ્યા કનકસીંહ

૬૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

દારગોળા બરેલી ઓરડી ઉપર પોતાના વિશ્વાસુ માણસોના પેરા મુકવા કેશરીસીંહને કહ્યું કેશરીસીંહે પોતાનો વિશ્વાસુ સરદાર હિંમતસીંહને મુક્યો ને બરાબર સાવચેતી રાખવા સુચના કરી પછી કનકસીંહને મળ્યો. બાદ સવેને લાઇ તેઓ રાજમહેલ તરફ આત્મા પકડાએલ કેદીઓને કેદખાનામાં મોકલી દીધા તો વાંચકે આપણે તેમને કેદખાનામાં નહેવા દઇ આગળ જોઇએ કે રામદુર્ગને ઘેરા ખાલી પડેલો કનક ત્યાં શું કરી અહીં આવ્યો હતો તે જોયા પછી આપણે આ કેદીઓની યા ખીના માથે છે તે તપાસીશું.

અદભુત ડીટેક્ટીવ વારતા

ભયંકર કુતરો

—: યા ને :—

આયડી કે બહેન

કોમલ ફક્ત આઠ આના

યુકસેલર જડુલાલ નારણદાસ

મુ. નડીઆદ.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

રામપુરનો ઘેરો.

ઘેરો પડ્યો છે શહેરને સુણી સહિ ગલરાય છે
તીડાં સગાં બહુ માણસો આજ શહેરમાં ઉલરાય છે.

ગાયા પ્રકરણ દસમામાં જણાવ્યા પ્રમાણે કનકસીંહિ
રામપુરને ઘેરો ધાલ્યો હતો ત્રણ દીવસથી શહેરને ઘેરો
ધલાયો છે પણ કંઈ જણાતું નથી તેથી રમા-
સીંહના પુત્ર રણજીતસીંહે લશ્કરની તૈયારી
કરવા માંડી પોતાના શહેરને વિલાસનગરના
રાજકુમારે ઘેરો ધાલ્યો છે એટલે રામસીંહની પુત્રી ચંદ્રકળા એ તેને
મળી પોતાનો પ્રેમ આપવા વિચાર કરી તે રાતના કનકસીંહની
છાવણીમાં મઘ, ત્યાં જઈ તેણે પ્રથમ કનકસીંહને વિના મહેનતે હું
તમને આ 'દુર્ગ' કબજે કરાવું ને સર્વને કેદ પકડાવું પણ જો તમે
મને તમારો પ્રેમ આપતા હો તો હું આ કાર્ય તમને વિના
મુશ્કેલીએ પાર પાડી આપું. કનકે વિચાર્યું કે આમ વિના મહેનતે
માણસોની ખુવારી કર્યા વિના કબજે મળી જો રાજ રાણી કેદ થતાં
હોય તો શાંતે માટે હેરાનગતી વેઠવી પોતે ખરો ક્ષત્રિ જાયો હતો
કંઈ આવી ચંદ્રકળાની જાળમાં ફસાય તેમ ન હતો પણ પોતાનો
કૃત્રિમ પ્રેમ સોંપી પોતાનું કાર્ય પાર પાડવા હા કહી ને જ્યારે

૬૬. રાજમહેલનું રમખાણ.

વિદ્યાસનગર જઈશું ત્યાં તમારી સાથે લગ્ન કરીશ આવી ખોટી
લાલચ આપી પછી ચંદ્રકળાએ કહ્યું આને રાતના થોડાક માણસો
લઈ તમે રાજમહેલની પાછળની બાજુએ આવી ઉભા રહેશો ત્યાં
હું તમને ગુપ્ત રસ્તેથી મહેલમાં દાખલ કરીશ એમ કહી ચાલી ગઈ.
તેના ગયા પછી કનકને વિચાર આવ્યો કે કદાચ કપટથી મને
પકડવા માટે રામસીંહે આ યુક્તિ કરી નહિ હોય ! બલે મને તેમ
દર્શ આપણે ક્યાં લડવાથી પાછા હડીએ તેમ છીએ કે તેમનાથી
ડરીશું પણ મારા સાંભળવા પ્રમાણે રણજીતસીંહ એક બાહોશ ને
બહાદુર લડવૈયો છે. માટે ખાસ સાવચેતી રાખીને કામ કરવું જોઈએ.
રણજીતસીંહ આ વખતે રાજ્યમાંથી અગ્નિનું કાપો ન મારે માટે
કેટલાક માણસો સાથે પોતાની દેખરેખ નીચે ધેરા બસતો હતો.

રાવેલા વખતે કનકસીંહ કેટલાક માણસો સાથે મહેલની
પાછળની બાજુએ આવ્યો ત્યાં ચંદ્રકળા હાજર રહી હતી તેણે માણ-
સો સાથે કનકસીંહને મહેલમાં દાખલ કર્યો ને જ્યાં પોતાના માતા
પિતાના સુવાના ખંડ હતો ત્યાં લઈ ગઈ. આ વખતે રામસીંહ
ઘાટ નિદ્રામાં હતો દગાથી પકડવો કનકસીંહને યોગ્ય નહિ લાગવા-
થી તેને જાગૃત કર્યો રામસીંહ જાગી ઉઠ્યો. પોતાના સ્વપ્નમુદમાં
પોતાના શત્રુને ઉભેલો જોઈ ખોલી ઉઠ્યો. કુમાર આમ દગાથી
પકડવા માટે આટલા દિવસથી ધેરા બાંધ્યો હતો શું લડવાની હી-
મત ન ચાલી તે આમ અગ્નિનું કાપો મેળ્યો. કનકસીંહ તેને કહ્યું
અત્યારે એ વાત તમારે કરવાની નથી તમે મારા બંધીવાન ગયા
છો. લડવાની હીમત હોય તો દયીયાર ઉઠાવો નહિ તો સંરક્ષ થાવ.

તાકાત હસ્તમાં હોય તો, સમશેર પકડે હાથમાં નહીં તો શરણુ થઈ તમ મને આલો અમારી સાથમાં કાયર તણું આ કામ નહીં પણ રાજ્યના ધારા ખસ તેથી જગાડ્યા આપને, આવ્યો સમય સમજો જરા

માટે તમારી સર્વ ખારીઓ તજ દઈ તમારાથી સંત્રામ ન થતો હોય તો અમારી સાથે આલો. આ તરફ રાજમાતા યશોધરાને પકડી લાવ્યા તેમને જોઈ રામસીંહ કોપી ઉઠ્યો.

શું મહેલમાં આજે બધે, શત્રુનો બહુ વાસ છે આ કૃત્ય કોણે આદ્યું, કે શત્રુનો બહુ ત્રાસ છે મમ પુત્ર રણજીત ક્યાં ગયો, શું શતરૂને શરણુ થયો ના ના અરે એ વીર છે શું મહેલથી નાશી ગયો

આમ બોલતાં રામસીંહ પીસ્તોલનો ખાર કર્યો. અવાજે ઉપરા ઉપરી થવા લાગ્યા. કનકસીંહ પીસ્તોલના ખાર ચુકાવા લાગ્યો. એટલે બંનેએ તલવારના દાવ શરૂ કર્યા, કનક તથા રામસીંહ સામસામી થયા રામસીંહ કનકથી ઉતરે તેમ ન હતો કનકને હંફાવા લાગ્યો પણ બહાદુર કનક આથી વધારે ખુશ થવા લાગ્યો. કારણકે પોતાની બાહોશીનો ખરેખરો ઉપયોગ આજ કરવાનો હતો. રામસીંહ કનકની સામે કેશરીની માફક ઝુઝી રહ્યો હતો. આ વાતની ખબર રણજીતને પડી તેથી તે કેટલાક માણસો સાથે રાજમહેલ તરફ આવવા નીકળ્યો, અહીં રામસીંહ કનક પર તુડી પડ્યો ને કનકની ગરદન પર ધા કરવા જતો હતો. ત્યાં કનકના સીપાઇએ ફાંસો નાખી પકડી લીધો જે આ સમય એક સીપાઇએ સમજ્યો ન હોત તો કનક ગરજીને શરણુ થયો હોત. રામસીંહ પકડાયો તે

૬૮. રાજમહેલનું રમખાણ.

સવેને લઘુ તેઓ મહેલની બહાર નીકળવા ચાલવા લાગ્યા ત્યાં રણજીત દોડતો આવી બોલી ઉઠ્યો

હિમા રહો ઓ પાપીઓ જીલમ તમારો છે બહુ
આમળ ભયું પગલું જરી તો મર્જુ પામે તમ સહુ
તાકત તમ એ છે નહી કે જીવના રહેશે અહીં
રણજીતના આ કોપથી બચવા તમે પામે નહીં

ઓ પાપીઓ ! એટલેજ રહો કહી રણજીત માણસો સાથે
કનકસીંહની સામે આવ્યો એટલે કનકે કહ્યું.

મરવા અરે ઓ બાળકા, શાને અહીં આવી ગયો
કનક તણા તું કોપનો ભોગજ અરે આજે થયો
તાકત તારી છે નહી, કે કનકને તું મારશે
તુજ સરખા કંઈકને પણ મહી કનક સંહારશે

રણજીતે સામે જવાબ આપ્યો.

સંહાર મારો તું કરે, એ મન મહીં ના આણતો
રણજીત તુજને મન થકી, મચ્છર સમે છે જાણતો
શું સીંહને જાંછેડીને, શીયાળવું નાશી જશે
નાના અરે ઓ કનક તું, મુજ કોપનો ભોગજ થશે

માટે ચલાવ તારા હથીઆર ને જે રણજીતની તલવારને કે
તે તારો પગમાં કેવો નાશ કરે છે. કોપથી પીળો થઈ કનક બોલ્યો
કે તારી ચાલાકી રહેવા દે ને બળ હોય તો અહીંજ જંગ થવા દે.

જીજ્ઞાસની ચાલાકી એ સહિ, બસ હે જવા તું દે
જે હોય બાહુ બળ ભર્યા તો આહી જંગ ચાલા તું દે

હે કોણ બળીયું બેયમાં પળમાં જણ્યો મહેલમાં

હે કોણ ચાલ્યું લઇ તને, મુશ્કેલી વીણ્યું મહેલમાં

એમ કહી રણજીત પર ધસ્યો રણજીત પણ પોતાના બાપની
માથક પાછો હઠે તેમ ન હતો. તે કનકની સામે ધણીજ બહાદુરીથી
લડતો હતો. રણજીતની લડવાની ચાલાકી જોઇ કનક વિસ્મય
થયો પણ કનક એવા રણજીતને નમ્યું આપે તેવો ન હતો. કનક
તેને પાછો હઠાવતો હઠાવતો છેક રાજમહેલના મેદાનમાં લાવ્યો.
રણજીત મરણીઓ થઇ કનક સામે ઝુઝી રહ્યો હતો. રણજીત
થાક્યો એટલે તેણે પોતાની તલવાર ફેંકી દીધી. આ વખત કનક
તેને પકડી લેત પણ હથીઆર વગરના ક્ષત્રી કુમારને પકડવો ઠીક
નહી લાગવાથી તેણે રણજીતને કહ્યું. રણજીત તાઈ હથીઆર સંભાળ
રણજીતે તલવાર હાથમાં પકડી પાછા પગે હઠવા માંડ્યું છેક
ઝાડીની નજીક આવ્યો એટલામાં ખીજ માણસો મદદે આવી
પહોંચ્યા તેથી તેનામાં નવો જુસ્સો આવ્યો ને એક વખત ફરીથી
કનકનો સામનો કર્યો નવીન લશ્કરના નવીન માણસોના જુસ્સા
આગળ કનકના થકેલા માણસો નાહિમત બનવા લાગ્યાં, તેમને
નાહિમત બનતા જોઇ કનક બોલ્યો.

કાયર થઇ શું નાસતા ઓ બાળ ક્ષત્રી કુળના;

હિંમત ધરી આગળ વધો, એ શબ્દ સુણ્યા શુરના.

ચાહોમ કરી તુટી પડી, કરો શત્રુ તણા સંહારને

યશ પામે સર્વ તમ, કે જશ મળે સરહારને.

૧૦૦. રાજમહેલનું રમખાણ.

આમ સુરના શબ્દો સાંભળી નાસીપાસ થયેલા સીપાઇઓમાં નવો ભુસ્સો આવ્યો. રણજીતે વિચાર્યું કે કનક હારી જાય તેમ નથી ને આ વખતે પકડશે તો જીવતો રહેવા દેશે નહિ માટે તેણે ત્યાંથી નાસવા માંડ્યું. રણજીતના નાશી જવાથી સત્રજી માણસોએ શરણ સ્વીકાર્યું કનકસીંહિ ગાદીને છાપો મારી વિલાસનગર તરફ ચાલવા માંડ્યું આ વખતે તેની સાથે રામસીંહ તથા યશોધરા કેદી હત્યાં ને ચંદ્રકળા પોતાની સાથે હતી તે વિલાસનગર નજીક આવ્યા ત્યારે તેમને ખજાર મળ્યા ને પછી શું થયું તે આગળના પ્રકરણમાં જણાવી ગયા છીએ તો હવે આપણે જેલમાં પડેલા પાપી પુતળાં કપટકળા તથા કપટસીંહ શું કરે છે તે જોઈએ.

અઢાર પર્વ પૃષ્ઠ ૫૬૦

મોટા અક્ષર બહુ પુકું

મહાભારત

ફકત રૂ. ૩) પોસ્ટેજ જુદું

બુકસેલર જહુલાલ નારણદાસ

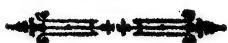
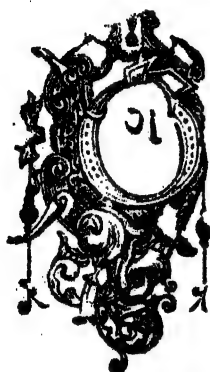
મું નડોઆદ

પ્રકરણ ૧૬ મું.

કપટસીંહનો કીસ્સો

નાસી છુટ્યા છે કેદીઓ તે સુણી કનક ગુસ્સે થયો,
શાંધવાને કેદીઓ જંગલ મહીં ચાલ્યો ગયો.

યા પ્રકરણ ૧૪ મામાં જણાવ્યા પ્રમાણે કનકસીંહ
તથા કેશરીસીંહ તથા કંટકસીંહ જે કેદીઓ
રામપુરથી લાવ્યા હતા તે અને આ પાપી
પુતળાં કપટકળા તથા કપટસીંહ તથા દીવાનના
છોકરાઓ અને એલચીઓને કેદખાનામાં મોક-
લાવી રાજમહેલમાં ગયા. ત્યાં ગયા પછી કેશરી-

સીંહ તથા કંટકસીંહ વિદાયગીરી લઇ પોતાના લશ્કર સાથે કુચ
કરી. તેમના ગયા પછી આખા રાજમહેલમાં ફક્ત કામચતતા તથા
શપવંતી ને ચંદ્રકળા કે જે કુત્રીમ પ્રેમમાં સપડાઇ હતી તેટલાંજ
હતાં કનકસીંહે પોતાની પ્રિય કામચતતાને તેની ચાલાકી માટે
ધન્યવાદ આપ્યો. પોતાની હૃદયેશ્વરી સૌંદર્યવતીના કંઈ સમ્પત્તિ ન
મળવાથી તે ઘણોજ દીલગીર હતો તે ક્યાં ગઇ હશે તેનો વિચાર
કરવા લાગ્યો. તેની તપાસ કરવા માટે પોતે જવું એવો વિચાર
કરતો હતો ત્યાં કામચતતાએ કહ્યું. પ્રાણનાથ ! આમ ચિંતા ન

કરો તે જ્યાં હશે ત્યાં દુઃખમાં નહીં હોય કારણ કે તે શુદ્ધ ક્ષત્રાણી માતાની પુત્રી છે.

આ બાળુ આમ વિચાર ચાલે છે ત્યારે બીજી બાળુએ કપટકળા તથા કપટસીંહે જોડખાનામાંથી મુક્ત થવા રસ્તો શોધવા માંડ્યો. કેદીઓને ખાવાનું આપનાર સીપાઇને તેમણે સમજાવ્યો. પણ કોઇ રસ્તે માન્યું નહીં ત્યારે કપટસીંહે તેને હાર કરી નાસી છુટવા માટે વિચાર કર્યો. બીજી વખત જ્યારે સીપાઇ ખાવાનું લઇ આવ્યો એટલે કપટસીંહે તેને બોલાવ્યો. ને ધણી જાતની લાલચો આપી પણ આ નીમકહલાલ નોકર પોતાના માલીકની નોકરી બગાડવામાં તત્પર હતો. તેણે કોઇ રસ્તે માન્યું નહીં ત્યારે કપટસીંહે તેને ધમકી આપી પણ તે જરા ડર્યો નહીં એટલે કપટસીંહે તેના હિપર તરાપ મારી મારી નાખ્યો. બીજારો નીમકહલાલ નોકર ચમપુરમાં ચાલ્યો ગયો. એટલે કપટસીંહ પ્હેરોરનાં દથીઆર લઇ કપટકળા સાથે જંગલને રસ્તે રવાના થયો. તે નાડો તે વખતે કેટલાક સરદારોને સાથે લેતો ગયો હતો. આમની પાછળ પકડવા માટે જેઠરે કેટલાક સીપાઇઓ દોડાવ્યા. બાદ કનકને ખબર આપવા એક માણસ દોડતો રાજમહેલમાં આવ્યો. આ વખતે કનક પોતાની રાણી કામલતા તથા લાણેજ રૂપવંતી સાથે બનેલા બનાવેલો વિચાર કરતો હતો. ત્યાં નોકરે આવી ખબર આપી કે જોડખાંથી ખાવા આપવા જનાર માણસનું ખુન કરી કપટકળા તથા કપટસીંહ નાસી છુટ્યા છે. આ સમાચાર સાંભળી કનકે કેટલાક માણસો તૈયાર કરવાનું કહ્યું ને પોતાના ખંડમાં ગયો. પોતે તૈયાર થઇ એક જાસુસને રતનગઢ તરફ કેશરીસીંહને બોલાવવા માટે

મોકલ્યો. જાણુસ રવાના થયા બાદ પોતે લશ્કર લઈ જંગલને રસ્તે નીકળ્યો.

કપટસીંહ જેઠમાંથી નાસી છુટતી વખતે જે માણસો લઈને ગયો હતો તે તથા પકડવા ગયેલા માણસોને લાલચ આપી પોતાને કમજો કરી લીધા હતા. અત્યારે કપટસીંહ પાસે ઘણા માણસો હતા. કનકસીંહ કપટસીંહને જંગલની ગુફાઓ તથા તળેટીઓમાં તપાસતો તપાસતો ચાલતો હતો અહીં કેશરીસીંહને ખબર મળતાં પોતાના માણસો સાથે વિલાસનગરમાં આવ્યો, કનકસીંહને કપટ-સીંહની પાછળ ગયા જાણી પોતે તે તરફ જવા તૈયારી કરવા લાગ્યો. પણ કામલતાએ તેમ ન કરવા સમજાવ્યું. કારણ કે હજુ રાજ ઉપરની આફતો દુર થઈ નથી ને એવા સમયમાં ગાદીના રક્ષક તરીકે કોઈ નથી માટે કોઈ બીજાને મોકલો. એટલે કેશરીસીંહનો સરદાર હિંમતસીંહને કેટલાક માણસોની સરદારી નીચે જંગલ તરફ પ્રયાણ કરવા કહ્યું તે આવ્યો ગયો ત્યારે રામપુરની લડાઈમાંથી નાશી છુટેલો રણજીત પોતાના મામા અજીતમદના રાજ અજીત-સીંહને મળ્યો. પોતાની બહેનના ઉપર આવેલી આફત ટાળવા માટે મોટું લશ્કર એકઠું કર્યું ને તેની સરદારી રણજીતસીંહને સોંપી વિલાસનગર તરફ રવાના કર્યો.

આ તરફ જંગલમાં નીકળેલા કનકે કપટકળા તથા કપટ-સીંહને એક પર્વતની ગુફામાં પકાવ નાંખી પડેલાં હતા ત્યાંથી તેમને શોધી કાઢ્યાં. બહારના માણસોએ સ્થાને આવતા લશ્કરને જોવાથી અંદરના માણસોને ખબર આપી. કપટકળા તથા કપટસીંહ સામનો કરવા તૈયાર થયા કનક આવી પહોંચ્યો. જેમ જુખ્યો વાપ બહાર

૧૦૪. રાજાજીવનું રમખાણ.

પર તુટી પડે તેમ કનકનાં માણસો તુટી પડ્યાં કપટકળા તથા
કપટસીંહ પણ કનકનાં માણસો પર તુટી પડ્યાં કપટસીંહને
પોતાના સામે જોઈ કનક બોલ્યો.

હતી તાકાત તમ તણી તો, શા માટે તમ નાશી છુટ્યાં
બચવા ઉપાયો શોધતાં, પણ આયુષ્ય તમ અર્ધીયાં ખુટ્યાં
હજી ઉપાયો હોય તો, બાકી જરી રાખો નહિ
ના છોડશે આ કનક તમને, એ વાત સત્ય મેં કહી

એમ કહી તેમના ઉપર તુટી પડ્યો કનક અત્યારે પોતાની
પુર્ણ બહાદુરી બતાવતો આગળ વધતો જતો હતો. પણ કનક
પાસે માણસો બહુ ન હોવાથી તે મનમાં સંકોચાતો હતો કપટસીંહ
કનકને પાછો હટાવા લાગ્યો. બીજી બાજુ કપટકળા પણ કનકના
માણસોને સંહારતી આગળ આવતી હતી આથી કનક નદન
નાસીપાસ થતો જાણી કપટસીંહ કનકને કહ્યું.

તાકાત તુજમાં હોય તો શા માટે પાછળ નાસતો,
સીંહનો બાળક કદાપી, બોડમાં થું ભાગતો,
આને તમારું પુર્ણ બળ મેં જાણીયું આ કનકસીંહ,
તમને નહિ છોડું હવે, તમ કાળ આને કપટસીંહ.

આવું ગર્વનું બોલવું સાંભળી ખરો ક્ષત્રી બચ્યો જેમ કેશરી
ગાજી ઉઠે તેમ ગાજી ઉઠ્યો ને બોલ્યો. આ કાળમુખા કપટસીંહ !
તું એમ સમજે છે કે કનકસીંહ તારે વાળે થશે ના ! ના ! તે તો
તારા જેવાને જમીનદોસ્ત કરશે. તેને બોલતો અટકાવી કપટસીંહ
કહ્યું. તારી તે તાકાત જતી રહી છે ને તું થોડાજ સમયમાં

કપટસીંહનો કેદી ઘરો માટે વાર ન કર ને હથીમાર સોંપી શરણ
ધા. આ શબ્દો હાંમનસીંહ સાંભળી ગાજી બોલ્યો.

ઉભો રહે શીયાળું તું શું સીંહને સપડાવશે,
મરતાં અરે એ સીંહ બાળક તુજ પ્રાણને રખડાવશે,
કાચર નથી એ તુજ સમા, કે તાચરે શરણે ઘરો,
હિંમત તથા આ કેપથી તુજ પ્રાણ પળમાંહી જશે.

માટે તૈયાર થા. ઓ નરાધમ ! એક રાજકુમારને આવા
અધમ વાક્યો સંભળાવનાર તારું આવી બન્યું સમજાવે નવીન
મદદ આવવાથી કનકને હિંમત આવી ને તેણે બહાદુરીથી લડી
કપટકળા તથા કપટસીંહને પકડી લીધાં ને વિલાસનગર તરફ જવા
માટે સર્વેને લઇ તે નીકળ્યો.

આ તરફ રણજીત પોતાના લશ્કર સાથે વિલાસનગરને ઘેરી
પડ્યો. કેશરીસીંહે આ સમાચાર જાણ્યા એટલે તે પોતાની પાસે
લશ્કર હાંતું તે લઇ રણજીતની સામે થયો. રણજીત અને કેશરીસીંહ
બંને એકજ ઠેકાણે કવાચત શીખ્યા હોવાથી રણજીતે વિચાર કર્યો
કે અહીં કેશરીસીંહ કેમ સરદારી લઇ આવ્યા હશે ગમે તેમ હશે
બંને સામસામી ઝુંઝી પડ્યા કેશરીસીંહ હજારોને સંહારતો રણ-
જીતના સૈન્યમાં ધસ્યો. તેવીજ રીતે રણજીત પણ કરવા લાગ્યો.
કેશરીસીંહ પાસે થોડાં માણસો હતાં. તે વાત કામલતા તથા
રૂપવતી બાણતાં હતાં એટલે તેમણે સર્વ ક્ષત્રાણીયોને હથીમાર
આપી તૈયાર કરી દુર્ગની નજીક લાવી ઉભી રાખી કામજતાએ આ
સૈન્યની સરદારી લીધી હતી તેના મધ્ય ભાગમાં રૂપવતી હતી. કેશરી-
સીંહ મરણીયો થઇ લડતો હતો. રણજીતનાં અસંખ્ય માણસ મરાયાં

૧૦૬. રાજમહેશ્વરું રમખાણ.

છતાં તેના લશ્કરમાં કમી થયેલો જાગ જણાતો ન હતો. બહાર તીમીલ યુદ્ધ ચાલતું હતું. ત્યારે ક્ષત્રાણીઓ પોતે ચંડીકા સ્વરૂપ ધારણ કરી શતરૂને સંહારવા તૈયાર હતી. લશ્કર શહેરમાં પેહું ક્ષત્રાણીયો કેશરીયાં કરવા લાગી ધોર યુદ્ધની શરૂઆત થઇ ક્ષત્રાણિયોએ કેટલાક યોદ્ધાઓને સંહાર કર્યો એટલામાં કનકસીંહ આવી પહોંચ્યો આ સ્થિતિ જાણ તે પણ પાછળથી મારો ચલાવતો આગળ ધસ્યો કનકસીંહ આવ્યાના સમાચાર જાણી રણજીત લશ્કર જામ નાસવા લાગ્યો તેને કેશરીસીંહ પાછળ પડી દુર સુધી મુકી આવ્યો, તો તેને જવા દઇ આપણે કનકને રાજ્યાભિષેક કરી કેદીઓને તપાસીયે કે ન્યાય કેવો આપે છે.

હીંદુ ધર્મનો સંરક્ષક

ભારતનો ભુપાળ

ફક્ત બે આનાની પોસ્ટની ટીકીટ મોકલનારને
તુરંત મોકલી આપવામાં આવે છે.

બુકસેલર—જડુલાલ નારણદાસ
મું ૦ નડીઆદ.

પ્રકરણ ૧૭ મું

રાજ્યાભિષેક

આનંદ આજે હવેના રાજ્યાભિષેક છે કનકનો.
આખર તળું જે સત્ય તે છે વિજય આજે કનકનો.

[પ્રથમ પાઠક હવે આપણે કનકને રાજ્યાદીના ખરા વારસ
તરીકે માની રાજ્યાભિષેક કેવો કરે છે તે જોઈએ.
આજે સવારમાં સુર્ય ભગવાન પણ જેમ કનકના રાજ્યા
ભિષેકનો આનંદ માનતા હોય તેમ પુણ્ય પ્રકાશમાન થયા

હતા. શહેરમાં સઘળે ઠેકાણે ધ્વજપતાકાઓ લગાવી શુભ અક્ષરોથી
આશીર્વાદ આપેલો હતો. ખુશાલીમાં નિશાળો બંધ કરી મહેતાશ્રીઓ
પોતાની સ્કુબના વિદ્યાર્થીઓને સારાં સારાં હુગડાં પહેરી મંજાવી
વધાઈ આપવા તત્પર થઈ રહ્યા હતા. દરબારમાં જતા અમલદારો
આજે પોતાને ઇલાકાઓ તથા સારો શીરપાવ મળશે એમ જાણી
આનંદથી જતા હતા. આજે દરબારમંડળે ઈંદિયવન સમાન બનાવવામાં

૧૦૮. રાજમહેલનું રમખાણું

આવ્યો હતો. રાજ્યાભિષેકની સર્વ સામગ્રી તયાર રાખવામાં આવી હતી. વખત થતાં રાજગૌર આવી પહોંચ્યા પછી કાર્યની શરૂઆત કરવામાં આવી રાજ્યનો દંડ કનકસીંહના હાથમાં આપવામાં આવ્યો પછી ગાદી ઉપર બેસવા રાજગૌરે આજ્ઞા કરી. કનકસીંહે રાજગાદીને બીજા ખંડમાં ગોઠવાવી હતી તે પર પોતે બેઠો સર્વેએ મળી ધણી હર્ષથી આનંદ દર્શાવ્યો. તેવીજ રીતે કનકસીંહે આજ્ઞા માર્યો. પછી પાંચ વર્ષની અંદરની શીક્ષા થએલા કેદીઓને મુક્ત કરવા માટે હુકમ નીકળ્યો હુકમ થતાંજ તેવી શીક્ષા થએલા કેદીઓને મુક્ત કર્યા સર્વે કેદીઓએ પોતાનો છુટકારો જલદી થયો તેથી આનંદથી આવી પ્રભુમ કરી આલતા થયા. બાદ અમલદારોને યોગ્ય શીરપાવ આપવામાં આવ્યા. આ સર્વ થઇ રહ્યા પછી નાયકાઓના નાયની શરૂઆત થઇ તેમની કળાકૌશલ્ય અને સામાના મનને હરણુ કરવાની તેમની ચાલાકી જોઇ કનકસીંહ ધણો ખુશ થયો ને તેમને ઇનામ આપી વિદાય કરી. પછી સ્વારી રાજમહેલથી નીકળી, આખા શહેરમાં આજે માથુસો તીડાંની માફક ઉભરાતાં હતાં. નીચાળના છોકરાઓને બરફીના પડીઆ વહેંચવામાં આવ્યા. સર્વ ઠેકાણે સલામી લઇ સ્વારી રાજમહેલમાં આવી પહોંચી આજે સર્વ ઠેકાણે આનંદ થતો હતો. પણ કનકસીંહને પોતાની પ્રાણપ્યારી સૌન્દર્ય-વતીને તપાસ કરવાનો હોવાથી મુખપર શોકની છાયા જણાતી હતી. આવી સ્થિતિમાં પણ ખરો ક્ષત્રિ પોતાના ધર્મને ન ત્યજતાં પોતાના કાર્યમાં કુશળ રહેતો હતો, તેણે કેદીઓને રાજ્યાસન નજીક લાવવા માટે હુકમ કર્યો સર્વ કેદીઓ હાજર થયા. એટલે ચતુરસીંહ

દીવાને પ્રથમ પોતાના પુત્રોને ન્યાય કરવા વિનંતિ કરી ચતુર કનક-
સીંહ પોતાના હાથે અન્યાય ન થાય ને દિવાનને ખોટું ન લાગે માટે
તેમને પોતાને તે ન્યાય આપવા માટે કહ્યું. તે દિવાને કબુલ કર્યું.

દિવાને પોતાના પાપી પુત્રોને લાવવા માટે સીપાઇને હુકમ
કર્યો અને છાકરાઓને પીંજરામાં બાંધી રાખ્યા. છાકરાઓ પોતે
ખોટું કાર્ય કર્યું છે ને તેની શીક્ષા થશે તે તથા રૂપવતીએ પ્રથમ
કહેલું તે માટે વિચાર કરતો ચંદ્રરાય નીચું જોઇ રહ્યો. આથી
ચતુરસોદિ ગુસ્સે થઇ કહ્યું કુલાગાર ! ધીક્કાર છે તમને કે તમો
તમારા પીતાની આબરૂ પર પાણી ફેરવવા બેઠા. શું તમો જાણતા
નથી કે તમારો આ પીતા ન્યાયથી બાપને પણ શીક્ષા કરવા માટે
ચુકે તેમ નથી. તમો આટલું જાણતા છતાં આવી અનીતીનાં
પગલાં બચાવે તેથી તમને બેવડી શીક્ષા થવી જોઇએ હું જ્યારે મારી
આબરૂને માટે મરી રહ્યો છું ત્યારે તમો મારા કુળને બાળી ખાખ
કરનાર અંગારા પેદા થયા તમારાં શામમુખ લઇ અહીં આવતા
પહેલાંજ જે તમે તમારા હાથે મરણ પામ્યા હોત તો તમારાં મુખ
મારે જેવાં ન પડત. જન દુષ્ટ પુત્રો તમને તો એવી શીક્ષા કર
છું કે જેથી દુનિયાના બીજા પુત્રો તમારા જેવા કાર્યો કરતાં અટકે
એમ કહી તેમને મોતને માંચડે લઇ જવા માટે હુકમ કર્યો. આ
હુકમ સાંભળી જે દરબારમાં રૂપવતી બેઠી હતી તેણે પોતાના પ્રીયને
બચાવા માટે આપેલું વચન લેવા માટે જવા વિચાર કરતી હતીને
પોતાનાં પહેલાંનાં લુગડાં પહેરી દોડતી સભર ! સભર ના પોકાર
કરતી આવી પહોંચી આમ એક બાળકને દોડવો આવતો

૧૧૦. રાજમહેસનુ રમખાણુ.

જોઈ સર્વ કોઈ તેના તરફ જોવા લાગ્યા તે બાળકે આવી દીવાનને
લાઈ જોડી કહ્યું. દીવાનજી ! આપે તે દિવસે આપેલા વચનની માફ
કરી. જે તે વચન સત્ય હોય તો તે મને અત્યારે આપો ને ન આપવું
હોય તો ના કહો. માઈ આપેલું વચન ફેરવાય કેમ ? આપવું તો
પડેજ. બાળક ! તું એક ઘડી પછી તારે જે માગવું હોય તે માગ
લાઈ આ મારા દુષ્ટ પુત્રને શીક્ષા થવા દે. બાળકે તે સાંભળી કહ્યું
કે જો આપ આપવાજ માગતા હો તો અત્યારેજ આપો !
બાળકની હઠ જોઈ દિવાને માગવા માટે કહ્યું એટલે બાળકે મોતને
માંચડે ઉઠા રાખેલા નમારા પુત્રને મુકન કરે. આ સાંભળી સર્વ
કોઈ આનંદમય થયા કે આમ અણીના વખતે આવી છોડાવનાર કોણ
કરી તે જાણવા ઉત્સાહીક બન્યા કનકસીંદ આવી પરોપકારી
વૃત્તિ જોઈ મોહ્યો:—

હે કોણ બાળક તું વળી કે મારું ઉપકારી ધર્યો
સાચું જાણવી દે હવે ઉપકાર અમ પર તેં કર્યો
હે ધન્ય તારી માનને, કે પુત્ર રતન તું મળ્યો
કહી દે ખરું જે હોય તે, શામાટે પંથ આ આદર્યો

આ સાંભળી બાળકના વેષે આવેલી રૂપવતી બોલી.

થાઓ અધીર ના તમે, હું તો સમે છું તમ હર્યો
મમ પ્રેમ માટે આ બધો, રસ્તો હતો મેં આદર્યો
સામે ઉભી માતા વળી, જે કપડી ખરી દેખાય છે
મામા જુઓ સામે ઉભી, મું ભાણેજ આ ઓળખાય છે

એમ કહી છુરખો અલગ કર્યો તો પોતાની બાણેજને બોધ
કનકે ખુશી થયો પણ કપટકળાને આમ સળગી હી કે હાય ? પુત્રી
મારૂં મર્વસ્વ નાશ તેજ કર્યું પણ શું કરે. છોકરાઓને મુક્ત
કર્યા પછી બીજા કેદીઓ કે જે રામપુરથી પકડી લાવ્યા હતા તેમને
લાવવા હુકમ કર્યો તેઓ હાજર થયા એટલે કનકસીંહ બોલ્યો.

રામસીંહ ! બોલો તમે શી રીતે હાવે હું કઈ
કમ રીતથી વર્તુ હવે ના અન્યાય ડગલું હું ખરું,
માનો તમે મનથી ખરું કે દબ્યાર આ છે આ જનકનો
અન્યાય કે દીન આપું નહિ, સિદ્ધાંત એ છે કનકનો

આમ બોલતો તે રામચાસન ઉપર બેસવા માટે ચાલ્યો
એટલે રામસીંહે કહ્યું.

ન્યાયી તમે જો રો ખરા તો સીંહાસન શું ચઢી બેઠા
ખરો જો ન્યાય કરવો છે તો તમે કિતરો અહીં હેઠા.
કપટથી કેદ કરીયો છે; તેની છુટ આપું છું
આપણા બંને તણું અહીંયા હું બસ યુદ્ધ માગું છું.

તે એવી શરતે કે આપણા યુદ્ધમાં કોઇ આડે આવે નહિ
ને તેમાં જે જીતે તેજ ખરો ગણાય ! આવું ઝર્વનું બોલવું સાંભળ્યા
કનકસીંહે હુકમ કર્યો કે અમારા યુદ્ધમાં તમરે કોઇએ હાથ ધાલવો
નહિ આ હુકમ અધરીત થાય છે એમ દીવાને સમજાવ્યું પણ
કેશરી તે બાળકે માન્યું નહિ તે યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયો. બંનેએ
સામાસામી તરવારના હાથ સર કર્યા કનકે બહાદુરીથી રામસીંહની

૧૧૨. રામસીંહનું રમખાણ

રહામે ટકી રહ્યો. તેની ચાલાકી જોઇ રામસીંહ આશ્ચર્ય પામ્યો. પથ્ર એક બાળક સહમજી રામસીંહ તેને લઇવતો હતો. રામસીંહ ધારે તો તેને પુરો કરે એટલો તે બહાદુર હતો આમ થયા વખત ચાલ્યું પછી રામસીંહ તેની નજર ચુકાવી કનકની ગરદન પર તલવારનો ધા કરવા તલવાર ફેંકી પથ્ર પાસે બેઠો. સીપાઇએ તેમના જાન બચાવા માટે તલવારના એકજ ઝટકાથી તેના હાથને છુટો કર્યો. આ કૃત્ય જોઇ કનકસીંહ કેધે બરાઇ બોલ્યો.

ધડથી ધરો મસ્તક અલગ; હુકમ શા માટે હિયાપ્યો
અમે બને હતા લડતા, શા માટે હાથ એ કાપ્યો
રહ્યાયો હોત જો લડતાં, તો મરતે કેશરી હાથે
પડી નાહક અધર્મી તું વાળ્યુ મોત તે માર્યે

હુકમ થતાંજ બલા સરદારના પ્રાણ પરલોક પહોંચી જાત
પથ્ર રામસીંહ તેમ કરવા ના કહ્યું પછી તેમને સારવાર માટે
મોકલી દીધા. તો આપણે ચાલો બાકી રહેલા કેદીઓને
બીજી વખત જોઇશું પથ્ર હાલ પોતાની પ્રાણ પ્યારીને શોધવા
જવા માટે જતાં કેટલાક સંકટો આવી પડે છે,

પ્રકરણ ૧૮ મું.

શોધમાં સંકટ

માનવી મનથી આકરે, કીરતાર ત્યાં ન્યાડ કરે;
અનુસરી ના તે ચાલતાં, વીણુમોતથી પોતે મરે.

આજે સોંધવતીની શોધ માટે કનક તૈયાર થયો

હતો ત્યાં ચંદ્રકળા આવી પહોંચી ને પોતાને આપેલા
વચનની માદ દેવડાવી. કનકસીંહે પોતાની
નાખુશી બતાવી આથી ચંદ્રકળા ગુસ્સે મૂકીને

પોતાને નીરાશા ઢિતપન્ન કરનારની પાસેથી વેર લેવા માટે વિચાર
કર્યો. પણ પ્રથમ તેણે કનકસીંહને જવા દીધો. કનક પોતે જંગલમાં
તપાસ કરી એકાદ દીવસમાં પાછો આવવાનો હોવાથી ચતુરસીંહને
સર્વ કારભાર સોંપી ગયો હતો, તે જંગલમાં સમળે ઠેકાણે ગુફાઓ
તથા તળેટીઓ તપાસતો ફરતો હતો ત્યાં તેને એક તળાવ ઉપર
પર્ણકુટી જણાઇ તેથી તે તે તરફ જવા લાગ્યો તે નજીક પહોંચ્યો
તો એક યોગી જેવા જણાતા માણસને જોયો તેથી તે તેમને પૂછવા

૧૧૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

લાગ્યો. યોગેશ્વર આપ ધણા વખતથી તપશ્ચર્યા કરના હો તેવા મહાન તપધારી જણાવો છો. આપની પાસે હું મહાન આશા ધારી આવ્યો છું. પોતાની સન્મુખ પોતાના સાળાને જોમેલો જોઈ યોગી વેશે બહાદુર-સીંહ હતો તેણે કહ્યું. કેમ ? તમે એક રાજાના પુત્ર છો ને તમે મારી પાસે તમારી હૃદયેશ્વરીનો પત્તો મેળવવા માટે આવ્યા છો. તે તમેને મળશે પણ હાલ નહીં મળે. હજુ બીજું તમને જણાવું છું કે તમારા ઉપર હજુ એક આદત છે તે થોડાજ વખતમાં પડશે. આમ વાત કરે છે ત્યાં પાસેની પર્ણકુટીમાંથી યોગીની સ્વરૂપે સૌન્દર્યવતી આવી પોતાના સ્વામી કનકને જોતાંજ તે તેને બેટવા માટે જવા વિચાર કર્યો પણ યોગીએ તેમ ન કરવા માટે ઇશ્વરત કરી. યોગીનીને જોઈ કનકસીંહે કહ્યું. આપની વિશુતી પણ મહાન જ્ઞાનેશ્વરી જણાય છે, આ સાંબળી યોગીએ કહ્યું, કુમાર ? તે વિશુતી નહિ પણ મારી બગીની સમાન દેવી છે તેમના પ્રત્યે મારો પુન્ય ભાવ છે. કનકસીંહને શંકા પડવાથી પુછ્યું. ક્ષમા કરજો ગુરુરાજ ? શું આપનાં આ સગાં બગીની થાય છે કે કોઈ જંગલમાં ફરતી વન-વિહારીણી યોગીનીના લેખાશમાં સમાયેલ છે આમ બોલી તે વિચારવા લાગ્યો કે કદાચ મારી હૃદયેશ્વરી તો ન હોય એમ શંકા થવાથી તેણે ઉપરના શબ્દો યોગીને કહ્યા હતા. આમ વિચારમાં પડેલો કુમાર કંઈ નિર્ણય કરી ન શક્યો પણ ચતુર યોગીની સમજી મઠ ને કહ્યું, કુમારશ્રી તમે મારે માટે તમારી હૃદયેશ્વરીના વિચાર ધરાવો છો પણ તમે જુદા આવ્યો છો તમારી હૃદયેશ્વરી જો કે તમેને મળશે ને તે જ્યારે તમેને મળે ત્યારે નીચાની તરીકે કંઈ આપજો. આમ બહીં વાર્તાવિનાદ કરતાં રાત્રી સમય થયો. સર્વે

માણસોએ ત્યાંજ મુકામ નાખ્યો ને ઇશ્વરભજનમાં રાત્રી પ્રસાર કરવા વિચાર કર્યો તો તેમને ત્યાંજ રહેવા દો.

આ તરફ વિલાસનગરમાં આજે મહાન કાર્ય ચલાવું હતું તે એજ કે નીરાશ ચંદ્રકળા પોતાનો અમી કનકનું અહીંત કરી હોલવવા માગતી હતી.

મદ્યથી ભરાઇ કનક શું, હસતી બની બેઠો અરે ?
મચ્છર બનીને દાઝ લઉં, માથું પછાડી તું મરે ?
તું ના હજી પીછાણતો, આ ચંદ્રકળાના બેલને
મુક્ત કરું બસ જોલથી, આજે અરે મુજ બેનને

આમ બોલતી તેણે આજે જોલમાંથી કપટકળા તથા કપટ-સીંદને મળી તેમને મુક્ત કરવા વિચાર કર્યો રાત્રીનો સમય નજીક આવ્યો સર્વ સુન્યકાર જણાવા લાગ્યું એટલે ચંદ્રકળાએ જોલના રસ્તે પ્રયાણ કર્યું. તે દરવાજા નજીક આવી, આ વખતે દરવાજા પર સીપાઇ પેરો બરતો હતો તેને સ્હમજાવ્યું કે જાવ હું જ્યારે હડી તે વખતે મહેલની પાછળના બાગમાં કેાઇ હરામખોરો કંઇ વાતચીત કરતા જણાયા એ ચાર માણસને મોકલ્યા છે પણ તેમનાથી પકડી શકાય તેમ નથી માટે તમારી મદદની જરૂર જેવું હોવાથી તમને મોકલવા માટે આવી, સીપાઇએ પોતાના ફાનસથી જોયું તો કનકે જેને રામપુરથી પોતાની પ્રાણેશ્વરી બનાવા માટે લાવ્યો હતો તેને જોતાંજ તેના હુકમને માન આપી સીપાઇ ચાલ્યો ગયો તે ગયો એટલે ચંદ્રકળાએ કપટકળાને બોલાવી કહ્યું જુઓ હું તમને અહીંથી મુક્ત કરું પણ ફરીથી ન પકડાવાને ? કદાચ પકડાય તો મને

૧૧૬. રાજમહેલનું રમખાણ

આજથી ન કરે તો મારું વેર વાળવા બંધાતાં હો તો હું નમને
 મુકત કરી પોતાને આમ અણુધારી મદદ મળતી જોઈ કપટકળાએ
 કણુલ કણુ એટલે તેણે દરવાજા પરથી કુંચીઓનું ઝુમખુ લાવી
 છવાડી તેમને વિદાય કર્યાં. પછી પોતે ત્યાંથી ચાલી ગઈ. આ
 સમયે જે પોપટ કપટકળાનું પોગળ ફાડ્યું હતું તેજ પોપટ આજે
 આત્મારે અડીં છુપાઈને જોયા કરતો હતો. કારણ કે તે પોપટને
 કનક પોતાના ખંડમાં રાખતો હતો ને કનકના ગયા પછી ચંદ્રકળા
 તેજ ખંડમાં સુવા જતી હતી એટલે પોપટ તેના નીકળ્યા પછી
 પોતે પાછળ ચાલ્યો. પોપટને કનક પીંજરામાં રાખતો ન હતો
 કારણ કે ચાલાક પોપટ રાજમહેલમાં થતી વાતચીત સાંભળી લાવી
 કનકને જાણવતો હતો. મારેજ પોતે એક સોનાની લાકડી કરી
 પોપટ તે પર બેસી શકે તેવી બેઠક કરી હતી. કપટકળા તથા
 કપટચીંટ જેલમાંથી જતી વખત એક એક તલવાર તથા તમચો
 ને થોડાં કારતુસ લેતાં ગયાં હતાં. ચંદ્રકળા પોતાના શયનગૃહમાં
 ઘાબલ થઈ તે પહેલાં પોપટ પોતાની જગાએ બેઠો હતો. તેણે
 ચંદ્રકળાને કણુ કે તમે આટલી રાતે ક્યાં ગયાં હતાં તો ચંદ્રકળાએ
 તેને કામ માટે કહી સમજાવ્યો. પોતે જાણતો હતો. પણ જે
 આત્મારે કંઈ કહે તો પોતાના મોતની વખત આવે માટે બહુ
 સાર કહી પોતે બંધ પડ્યો.

આ તરફ ચોરને શોધવા જનાર સીપાઈ બધે ફરી શક્યો
 પણ કંઈ જાણ્યો નહિ તેથી તે પોતાના પેરા પર પાછો આવ્યો ને
 વાળી તપાસ્યું તો બરોબર હતું પણ કેદીઓને જોયા નહિ ને તેને
 કંઈ પડે તેમ હતું નહિ કારણ કે જેલ તોડીને નાશો તો બારણાં

પણ જેમનાં તેમ હતાં. પણ બા સાહેબ કેમ ચાલ્યાં ગયાં હશે તે વિચાર તેના મન ઉપર આવ્યો. પણ તે મોટાં ખરાં તેથી ખબર આપી ગયાં હશે ? આમ વિચાર કરતો બીડી સળગાવી તેના ગોટામાં ગુલતાન બનવા લાગ્યો. ને બીડીનાં વખાણુ કરતો રાત્રિ વિતાવા લાગ્યો.

બીડી ખરે તું છે ખરી, મન મનુષ્યનાં તું લખાવતી
તુજને પીધા વિણ પીનારને, ના લેશ અકલ્પ આવતી
તુજથી થના પેદા વળી, હુમા મહીં ગોટાજો છે
પીતા નથી તુજને કદી, તે કેય છે શું લાજો છે

આમ પોતાના મનથી બોલતો બીડી તાણતો જતો હતો. ત્યાં ચાર વાગ્યાની નોખત થઇ ત્યાં બીડી નાખી દઇ પોતાના કામ પર ધ્યાન લગાવી બેઠો, પણ તેને જરા આજે એન પડયું નહિ. કોણ જાણે કે શાથી આજ એને આમ થયું હશે. તે વિચાર કરવા લાગ્યો પાછુ ફરીથી બીજી બીડી સળગાવી, હાથમાં ફાનસ લઇ ફરવા લાગ્યો ફરતાં ફરતાં તેની નજર દથીઆર પર પડી તો પોતાની તલવાર તથા તમચો ને કાતુંસની ડખી ન જણાઇ તેથી તેણે વિચાર્યું કે બા સાહેબ લઇ ગયાં હશે. એમ ધારી તે બેઠો થોડોક વખત થયો એટલે સહવાર થવાને થોડીવાર હતી ત્યાં બીજો પેરાવાજો નોકરી પર આવ્યો તેને સોંપી પોતે નિંદ્રા દેવીને સરણે જવા માટે કંઇ ભાંજગડ ન કરતાં ત્યાંથી ચાલવા માંડયું બીજો પહેરેગીર પેશો ભરતો ત્યાંજ ઉભો રહ્યો.

આ તરફ ઇશ્વર ભજનમાં રાત્રી વ્યતીત કરી રહેલો કનક યોગીનીના મુખમાં ભજન સાંભળી વિસ્મય થવા લાગ્યો ને વિચારવા લાગ્યો કે ખરેખર ? મારી હૃદયેશ્વરીના જેવો અવાજ કેમળ છે પણ હવે મારાથી શી રીતે પુછાય ? આમ તર્ક ઉપર તર્ક કરતો કનક નીંદ્રાદેવીને શરણ થયો તે ત્યાં ને ત્યાંજ સુતો એટલે બીજાં માણસો પણ ત્યાંજ સુઈ ગયાં એટલે યોગીની તથા યોગીએ ત્યાંથી થોડેક છેટે કોઇને ખબર ન પડે તેવી ગુફામાં પ્રવેશ કરી છુપાઈ ગયાં કનકને નિંદ્રામાં સ્વપ્ન અઘ્યું કે પોતાની પ્રાણપ્યારી પોતાની પાસે છે ને તે તેને ઓળખી શકતો નથી તે ઉડી ઉભી થઈ ચાલવા લાગી એટલે તેને પકડવા માટે ઉંઘમાં ને ઉંઘમાં ઉભો થયો તો શુન્યકાર જણાયું અરે ! આતે સ્વપ્ન કે સત્ય હશે યોગી ક્યાં ? યોગીની ક્યાં ? શું સર્વ અદ્રશ્ય થયાં આમ વિચાર કરતો સદ્ગે તપાસ કરવા લાગ્યો પણ પત્તો લાગ્યો નહિ આમ કરતાં સવાર થઈ પણ કંઈ ન જણાવાથી પોતાના નગર તરફ પ્રયાણ કરવા માટે હુકમ કર્યો સર્વેએ સવાર થતામાં ચાલવા માંડ્યું. આ તરફ નવીન પેરો ભરનાર સીપાઈ સવારમાં જે રૂમમાં કપટકળા તથા કપટસીંહ કેદ હતાં ત્યાં કોઇને ન જોવાથી ગભરાયો શું તેઓ નાશી ગયાં કે પેલા સીપાઈએ નસાડી મને મોતના મુખમાં હોંચ્યો આમ વિચારો પર વિચારો કરતો દિવાનને ખબર આપવા માટે ગયો આ વખતે દિવાન પરવારી દરબાર તરફજ નવાળુની તપાસવા માટે નીકળવાની તૈયારી કરતા હતા ત્યાં સીપાઈએ ખબર આપી કે કપટકળા તથા કપટસીંહ જેલમાં નથી. આથી ચતુરસીંહ વિચારમાં પડ્યા ને તેમની તપાસ કરવા માટે જેલખાના

તરફ ગયા. ત્યારે જંગલમાંથી નીકળેલો કનક માણસો સાથે રાજ મહેલમાં આવ્યો. એટલે કામચલા તથા રૂપવતી અને ચંદ્રકળા સર્વેએ પત્તો મળ્યાનું પુછવા માંડ્યું. કનકસીંહ અનેલી વાત કહેવા માટે તૈયારીમાં હતો ત્યાં તપાસ કરવા નીકળેલ દિવાન ત્યાં આવી પહોંચ્યા ને ખબર આપી કે શોધ કરવા જતાં કુમારશ્રી સંકટમાં આવી પડ્યા ને કપટકળા તથા કપટસીંહ જંગલમાંથી નાસી છુટ્યા. આ સમાચાર સાંભળી પેરાવાળાને બોલાવી મંગાળ્યા. અને ત્યાં હાજર થયા એટલે તેમને કહ્યું ખરું કહો નહીં તો જાન ગુમાવશો. કેદી ક્યાં છે? પણ કોઈએ જવાબ ન આપ્યો એટલે ગુસ્સે થઈ હુકમ કર્યો જવ તેમના શીરચ્છેદ કરો? આ હુકમ સાંભળી અને ગભરાયા ને તેમનાં શીરચ્છેદ ન કરવા વિનવવા લાગ્યા. હમારી ખરી વીજત જરા કુમારશ્રી સાંભળો ને પછી હુકમ કરો કે હું પેરા પર હતો ત્યાં આ ચંદ્રકળા આ આવ્યાં ને મને ચોરની તપાસ કરવા મોકલ્યો હું તપાસ કરવા માટે ગયો પણ ત્યાં કંઈ ન હોવાથી પાછો આવ્યો ત્યારે ત્યાં તે હાજર ન હતાં મેં તાળુ તપાસી જોયું તો બરાબર હતું પછી મારો વખત થયાથી આ સીપાઈને સોંપી ચાલતો થયો પછી શું બન્યું તે હું જાણતો નથી બીજાએ પણ નિર્દોષ હોવાનું જણાવ્યું આમ પુછપાછ ચાલતી હતી ત્યાં ચંદ્રકળાએ બંધનું કે હવે આપડા ઉપર આવશે. માટે ચાલી નીકળવામાજ સાર સમજી ઉડી ચાલવા માંડ્યું ત્યાં ગેબી અવાજ પોતાના પોપટનો સાંભળાયો, પકડો કૃતમ કામી ચંદ્રકળાને કે જોણે જોલરને ધાપ દઈ કેદીઓ નસાડ્યા છે આ સાંભળી તેને પકડવા સીપાઈને હુકમ કર્યો. ચંદ્રકળાએ પોતે નિર્દોષ

૧૨૦. રામચરિતનું રમખાણ.

હોવાના બહુ બહુ કીસ્સાઓ અજમાવ્યા પણ કનકસિંહ પોતે જે પોપટને કહી ખોટું બોલતાં સાંભળ્યો કે સુણ્યો ન હતો તેની વાત કેમ ન માને એટલામાં પોપટ આવ્યો ને બનેલી સર્વ ખીના કહી સંભળાવી પછી ચંદ્રકળાને જેલખાનામાં પુરવા માટે હુકમ કર્યો ને સીપાઇઓને છુટા કર્યા તેઓ ચંદ્રકળાને લઇ જેલ તરફ ગયા તો આપણે પણ ચાલો ને ઘણા વખતના પરી રહેલા શત્રુ રણજીને તપાસીયે કે તે હવે નવું શું કરે છે.

થેર બેઠાં સંગીતનું જ્ઞાન આપનાર

હારમોનીયમ શીક્ષક

કમ્પ્લીટ ૧૪૭ ગાયનો સાથે

કીંમત ફક્ત રૂ. ૧) પોસ્ટેજ માફ

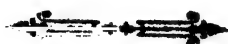
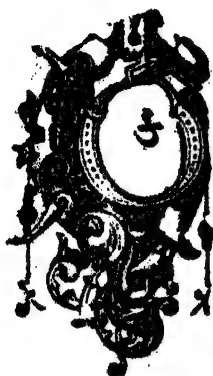
બુકસેલર જદુલાલ નારણદાસ

સુ. નડીઆદ.

પ્રકરણ ૧૬ મું.

કપટકળાનો કીસ્સો

પાપી જન મનથી કહી, પાપ ના પોતે તબે;
હરદમ વીચારે પાપના, તે પાપને હરદમ લબે.

કપટકળા તથા કપટસીંહ બંને જણાં જેલમાંથી નાઠા પછી તેમણે રણજીતને મળ્યા તેને લાઠ વિલાસ-નગર પર ચઢી આવવાની તદખીર રચી. પણ રણજીત ક્યાં હશે તેની તેમને ખબર ન હતી કારણ કે લઢાઈમાંથી રણજીત નાસી છુટ્યો હતો. પણ તે તેના મામા અજીતધનના રાજા

અજીતસીંહ પાસે ગયો હશે ધારી તેમણે અજીતધન જવાનો વિચાર કર્યો. ને અજીતધન જવા માટે ચાલવા માંડ્યું રસ્તામાં તેમણે એક માણસને અજીતગઢ જઈ ખબર આપવા માટે મોટી લાલચ આપી તેને પોતાની સાથે લીધો તે કોઈ નહિ પણ બહારવટીઆનો સરદાર ભેમલો હતો તેણે અજીતગઢ જવા માટે હા કહ્યું ને ખબર લઈ હું આવું ત્યાં સુધી તમે આ ગુફામાં રહેજો કહી તે ચાલ્યો. તેને એક કાગળ લખી આપવા રણજીતને આપ્યો. તે કાગળમાં શું લખ્યું હતું તે વાંચક આગળ જણાશે પણ હાલ આપણે આ જંગલમાં રહી તેઓ શું કરે છે તે જોઈએ. બીમલો પોતાના માણસોને આ આપણા અજ-હાતા છે એમ સમજાવી ગયો હતો એટલે સૌ કોઈ આ બંને પાપી

૧૨૨. રાજમહેલનું રમખાણ.

પુતળાને માનની દૃષ્ટિએ જોતા હતા. કપટકળાએ સર્વ માણસોને
પોતાની મોહનળમાં ફસાવવાની શરૂઆત કરવા માંડી. તે લોકો
તેના ઉપર એવા તો મોહી પડ્યા કે તે જે કહે તે કરવા તૈયાર
થતા. એક દિવસ કપટકળા જંગલમાં ફરવા નીકળી તે ફરતી
કરતી જે જગ્યાએ કનકે મુકામ કર્યો હતો તે જગ્યાએ તલાવ
પાસેની પર્ણકુટી પાસે આવી તેમાં તપાસ કરી તો કોઇ જણાયું
નહિ. આથી તે વિચાર કરવા લાગી કે આ મઢીમાં કોણ રહેતું
હશે. કોઇ યોગીની મઢી હોય તેમ જણાય છે એમ વીચાર કરતી
તે બીજી મઢી તરફ ગઇ ત્યાં પણ તેને યોગીનીના વાસ જેવું
જણાયું હશે તે દમણાં આવશે એમ વિચારી રાહ જોતી બેઠી
એટલામાં યોગી રૂપ જે બહાદુરસી'ક હતો તે ગુશમાંથી ફળ લેવા
માટે નીકળેલો તે ત્યાં આવી ચઢ્યો. પોતાની મઢીમાં કોઇ સ્ત્રી
બેઠેલી જોઇ તે વિચારમાં પડ્યો. પણ નજીક આવતાં જણાયું કે
પોતાની પત્ની કે જેને માટે પોતાને આ વસ્ત્રો ધોળા કરવાં પડ્યાં
હતાં. તેને જોઇ ક્રોધ તો વ્યાપ્યો પણ તેને સમાવી બોલ્યો ? બલી
બાઇ ! તુમ કોન હો કે આમ આકર મઢીમાં બેઠકર હમારી મઢી
અપવિત્ર કર દી તુમારા જૈસે પાપી મનુષ્યકે લીયે એ સ્થાન નહિ
હે ? આ સાંભળી કપટકળાને ગુસ્સો આવ્યો. પણ તે પહેલાં યોગીએ
જણાવ્યું ગુસ્સા કાયકુ કરતી હે તું બહી પાપીની હે તુને તેરે
પીતા ઓર માતાકો માર ડાલે હે ! ઓર તુમ અવર પુરુષ કે સાથ
ભર કર્મ રમતી થી ઇસસે તેરા સ્વામી ભાગ ગયા હે ? હમ
ઇધર બેઠે બેઠે સમ કુછ સમાધીસે જન લેતે હે ? ઓર તુમ
જેલમેસે ભાગ કર આયે હો ? કહો સમ હે ઓર શુક.

આમ પોતાની વાત યોગીના મુખથી સાંભળી કપટકળાને આશ્ચર્ય નામું ને આ ખરેખરા સર્વ વાતના જાણનારા મહાન તપસ્વી હો. એમ જણાય છે માટે લાવ હું પુણ્ય કે મારી ઇચ્છા પુણ્ય થશે કે નહિ. એમ વિચારી યોગીને પુછ્યું, યોગી સમજી ગયા કે આ પાપણીને રાજ્યની ઇચ્છા છે તે હજી તેની પુણ્ય થઈ નથી. એટલે તેમણે કહ્યું તુમ જે વિચાર કર રહે હો. વો તમારા કાર્ય જ્યતક તમારા સ્વામી નહિ મિલે ત્યતક પુરા ન હોગા. કદાચ દુસરા રસ્તા હે વો તુમ કરો. તો જરૂર તુમકો રાજગાદી પ્રાપ્ત હોગમય: તે રસ્તો ક્યો તે જણાવવા કૃપા કરશે. એમ અધીરામથી પુછ્યું એટલે યોગીએ જણાવ્યું કે તુમકો હમ એક જડીભુટી દેવે ઓ તુમ જીસકે પે અજમાયશ કરો. ઓ તમારે આધીન હો જમ્ય ઓર જીસકો દુકડા ખીલાવ વો રાજા બન જમ્ય. પણ એ ભુટીકી કીમત મેં નહિ લેતા હું પણ જમ્ય તુમ રાજગાદી પ્રાપ્ત કર શકો ઉસ વકત મેં આઉં તમ તુમ જીસ ન જાવ ઉસલીયે એક ચીડી હમકો લીખદો એટલે ગરજના માર્યા કપટકળાએ ચીડી લખી આપી તેમાં લખ્યું હતું.

યોગેશ્વર તમોએ મને જે ભુટી આપી છે તેના બદલામાં હું તમોને જ્યારે રાજગાદી પ્રાપ્ત કરીશ તે વખતે તમો જે મંગો તે હું આપીશ

એજ લી.

કપટકળા

ચીડી લખી આપી કપટકળા ચાલતી થઈ તેણે જમ પોતાના મેમી કપટકળાને વાત કરી. તેથી તે ત્યાં યોગીને જોવા માટે ગયો.

૧૨૪. રાજમહેલનું સંખ્યાલુ.

આ વખતે યોગીની પણ ત્યાં હતી. પોતાના દુસ્મનને પોતાની નજીક આવતો જોઈ સોંદર્યવતીના ક્રોધનો પાર રહ્યો નહિ પણ પોતે તેને દબાવી યુક્તીથી કામ લેવા વિચાર્યું. કપટસીંહ આવી જાનેને પ્રણામ કર્યા તેનો યોગ્ય સત્કાર યોગીએ કર્યો પણ યોગીનીની આંખમાં ક્રોધની જ્વાળા સળગી રહી હતી તેણે કહ્યું. કેમ તમે કાણ છો ? ને શા માટે આમ જંગલમાં પડી રહો છો તમે. એક રાજકુટુંબને શોભાવો તેમ તમારી મુખાકૃતિ ઉપરથી જણાય છે. તમારે માથે મારા ધારવા પ્રમાણે સંકટ આવી પડ્યું છે, ને તેને મુકત કરવા તમે આમ જંગલમાં ફરતાં ફરો છો પણ તમારું દુખ હાલ દૂર થાય તેમ નથી આમ બોલી યોગીનીએ ચાલવા માંડ્યું યોગીની ઉભાં થવા માટે ઉઠ્યાં તો તેમની કમરમાં પીસ્તોલ જણાઈ તે કપટકળાના જોરામાં આવી તેથી વેમાવા લાગી પણ કંઈ ન બોલતાં તેઓએ ચાલવા માંડ્યું. તેમના ગયા પછી યોગીએ તેમની ઝોળખ જાણી લીધી.

આ તરફ કાગળ લઈ નીકળેલો ભેમલો અજીતમઠ આવ્યો ને અજીતસીંહના દરબારમાં ગયો ત્યાં જઈ તેણે પુછ્યું સરદાર રણજીત-સીંહજી ક્યાં છે એટલે જે રાજાની પાસે ગેડેલો હતો ને ઉડી નીચે આવ્યો ને પુછ્યું કેમ ? શું કામ છે એટલે ભેમલે કહ્યું તમારું નામ રણજીતસીંહ છે હ્યો આ કાગળ કહી કાગળ આપ્યો કાગળ રણજીતે ફાડી વાંચવા માંડ્યો તેમાં લખ્યું હતું કે:—

પ્રિય સરદાર રણજીતસીંહ ?

આપને હમારે મળી ખાસ વાત કરવાની છે મારે ને તમે

તમારા વેરની પુણીફતી કરવા માગતા હો તો અમે તમને જરૂરી મદદ કરીશું. માટે જો આપનો વિચાર હોય તો જણાવશો.

એજ લીં

કપટકળા તથા કપટસીંહ

આ કાગળ વાંચી રજીજીતે જવાબ લખી આપ્યો. તે લખ બેમસો આલતો થયો. તે લખ જે ડેકાણે કપટકળા તથા કપટસીંહ હતાં ત્યાં આવ્યો ને કાગળ આપ્યો,

કપટકળા તથા કપટસીંહ

વિં આપનો કાગળ આવ્યો છે મારા હૃદયમાં સળગતી આગ ધુનવા માટે ધણી વખતથી વિચાર આલ્યા કરતો હતો તે આજે તમારી સહાયના મળવાથી મને હિમેદ વધી માટે તમે જલદી આવી મને મળો. પછી આપણે વ્યવસ્થા કરીશું.

લી. રજીજીતસીંહ.

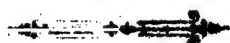
કાગળ વાંચી બંનેએ ત્યાં જવા વિચાર કર્યો ને તેઓ બેમસો તથા તેનાં ડેટલાક માણસો લઈ અજીતગઢ તરફ જવા નીકળ્યા તેઓ થોડોક વખત યોગીની મુલાકાત લેવા ચુક્યા નહીં ને યોગીને જણાવ્યું કે ગુરુજી ! હમો અજીતગઢ તરફ જઈએ છીએ તો ત્યાં અમારી ધારણા પુર્ણ થશે કે નહિ જોઈએ યોગીએ જણાવ્યું. કે તમારું કામ ત્યાંથી પુર્ણ થશે પણ તમને આગળ ધણી અડચણો વેઠવી પડશે. તમારે જવું હોય તો જવ. એટલે સર્વે વિદાય થયા ને આપણે હવે ચાલો ને તપાસીયે કે આ વાતની ખબર કનકને કેવી રીતે મળે છે તે જાણીયે.

પ્રકરણ ૨૦ મું

બેદી કાગળ

કાગળ લખ્યો બેદી ખરો પ્રકાશ કીકું પાપને
કરશે દ્યો જે જન કદી ઉલટો ફસાવે આપને

પ્રિય પાઠક હવે આપણે તપાસીએ કે કનકસીંહના જન્મલમાં
મયા પછી જે બનાવ બન્યો હતો તે પોપટ જાહેર કયું
પછી ચંદ્રકાનાનું શું ચયું તે તપાસીએ
ચંદ્રકાને પકડી બીજે દીવસે દરબારમાં હાજર કરી. ન્યાયામન
ઉપર બેઠેલો કનક તેને કહેવા લાગ્યો:—

વિષમાંધ થઇને કામીની શુ કલ્પ આ કુકું કયું
જેણે કર્યો કલ્પો કુધાં જે ફળ તેનું શું મળ્યું
કનીમ પ્રેમમાં હું ફસાઇ શું તને હું પ્રેમ દહીં
ધીક્કાર છે કે તુજને સી છે વિશેષ હું શું કહું

જા ? તારું શામ મુખ લઇ અહીંથી ચાલી જા, તું સી છે
માટેજ તન ઉવતી જવા દહીં છું નહીતર આમ ન જવા દહીં

પણ ફરીથી જો કંઈ આવું કલ્પ કર્યું તો જાણજો કે જરૂર મરણને
શરણ થઈશ આટલું બોલી રહ્યા પછી ચંદ્રકળાએ કહ્યું.

ભુઓ વિચારીને તમે શું કાલ મુજને આપીઓ
હો કે કુવે હિતારીને શું દોર હવે કાપીઓ
તમ પર બરોસો રાખીને રસ્તો બતાવ્યો આપને
બદલો અને આપ્યો ખરો પકડાવ્યો જ્યારે આપને
કુમાર મેં તમારા બરોસાથી મારાં માતા પીતાને સપડાવ્યાં
ત્યારે તેના બદલામાં આ ઈનામ આપ્યું એટલે કનકે કહ્યું.

પાપાત્મા થઈ તું હવે, શું પ્રેમ મારો શોધતી
આવી હતી તું હાવણી, મુજને અરે તું બોળતી
માઆપને દઈ છેલ્લે તેં, શાને હવે કુલાય છે
આ કૃત્ય તારાં જોઈ મને, બસ લાય અંગમાં થાય છે

માટે જા હવે વધુ વખત અને ન સતાવીશ તું તારે માર્ગે
ચાલી જા ? ચંદ્રકળા નીચું મસ્તક રાખી ત્યાંથી ચાલતી થઈ પછી
તેણે એલચીઓને બોલાવ્યા તેમને હાજર કર્યા, એટલે કનકે બોલ્યો.

પાપાત્મા થઈ પુતળાં; શું કપટજળ આ પાથરી
વિશ્વાસ છે સઠિ રાજ્યનો, ત્યાં બેવફા શું આદરી
ખાધું તમે છે અજ જેતું આ દીધો બદલો હવે
જાઓ તમારાં શામ મુખ લઈ, ના આવશો અહીંયાં તમે

ઓ રાજ્યના નિકદન કરનાર ગુલામો તમારા ઉપર આખા
રાજ્યનો આધાર રહેલો છે જા આજ દીન સુધી તમારા પુર્વજોમાં
આવું કૃત્ય કરનાર કોઈ પણ નીકળ્યું ન હતું. છતાં તમેએ તમારા

૧૨૮. રાજમહેલનું રમખાણ.

કુળને આજે કલંકીત કર્યું. તમારા આ આચરણોની તમોને એવી તો શીક્ષા કરવી જોઈએ કે તમારું જોઈ બીજા પણ તેમ કરતાં વિચાર કરે. પણ તમારા આપદાદાની વફાદારી જોઈ તમને શીક્ષા ન કરતાં દેશનિકાલ કરે છું. માટે જાવ નીમકહરામો મારા રાજ્યની હલ બદલ ચાઓ. આમ સળ કરી બીજી કેટલીક રાજ્યને લગતી વાતચીત કરી.

આ તરફ જંગલમાંથી બહાદુરસીંહ એક માણસને કાગળ લખી આપ્યો ને તેને વિલાસનગરમાં કુમાર કનકસીંહને આપવા માટે કહ્યું માણસ કાગળ લઈ ચાલ્યો. તે વિલાસનગરના રાજ્યમહેલ નજીક આવ્યો. પછી પોતે ત્યાં કેવી રીતે જવું તે બાબત વિચાર કરવા લાગ્યો. એટલામાં એક સીપાઈએ તેને પુછ્યું એટલે તેણે કનકને મળવાનું નામ દીધું એટલે સીપાઈ તેને લઈ દરબારમાં લાવ્યો. આ વખતે કનકસીંહ તથા દીવાન બંને રાજ્યને લગતી બાબતોના વિચાર કરતા હતા ત્યાં તેમને કાગળ આપ્યો. કનકે કાગળ લઈ વાંચવા માંડ્યો.

બેદી કાગળ

કુમારશી.

તમારા શીરપર થોડાજ વખતમાં મહાન સંકટ આવનાર છે. તે સંકટ લાવનાર કોઈ નથી પણ તમે જેને માટે બહુ બહુ સંકટો ઉઠાવી આપ્યો તમોએ દુઃખ દરીયામાં ધડેલાં તે પાપી પુતળાં હાલજ અજીતથક ગયાં છે માટે તમે તમારી તૈયારી કરજો.

લી૦

બેદી૦

કાગળ વાંચી રહ્યા બાદ કનક વિચાર તરંગો ઉપર ચઢ્યો
પણ તેને કંઈ સમજાયું નહીં આ કાગળ લખનાર કોણ હશે તે
પણ જણાયું નહીં માટે આવનાર માણસને પુછ્યું તો તેણે જણાવ્યું
કે કુમારશ્રી તમોને તે હું નહીં કહું મને કાગળ આપનારે નામ
જણાવા માટે ના કહ્યું છે માટેજ હું તમોને કહી શકતો નથી
તો માફ કરશો. તેને તેના કામ બદલ યોગ્ય શીરપાવ આપી વીદાય
કર્યો તે માણસ ત્યાંથી વીદાય થયો.

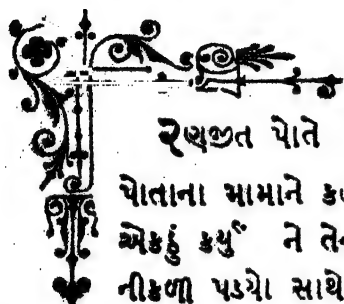
આ તરફ કપટકળા તથા કપટસીંહ બંને માણસો સાથે
અજીતમદ આવી પહોંચ્યાં તેમને ઉતરવા માટે યોગ્ય બંદોબસ્ત
કરી આપ્યો પછી રાતે રણજીત તેમને મળવા માટે ગયો ત્યાં
તેમની સાથે વાતચીત કરી મોટું લશ્કર લઈ વિલાસનગરને ઘેરી
છાપો મારવા માટે વીચાર કર્યો કપટકળાએ તેમને ક્રુપા રસ્તેથી
મહેલમાં દાખલ કરી વીના મુસ્કેલીએ રાજ્યગાદી આપવાની હિંમત
આપી આથી તે લશ્કર લઈ તે તરફ જવા માટે બે દીવસમાં ઉપ-
ડવા વીચાર કરી વીખુટાં થયાં તો આપણે પણ જુદા પટી જોઈએ
કે અંદકળા પોતાનું વેર કેવી રીતે લે છે તે આગળ જોઈશું.

પ્રકરણ ૨૧ મું.

જડીબુટી

બુટી ખરી છે જંગલી, ખાતાં સૌ સાફ થશે;
ખાવે કદાપી શાણજન, પ્રિયા તણ ચાલ્યો જશે.

રણજીત પોતે બે દિવસમાં કુચ કરવાનો હોવાથી પોતાના મામાને કહી એક મોટું જખરજસ્ત સૈન્ય પાછું એકઠું કયું ને તેની સરદારી નીચે સર્વ સૈન્ય લઇ નીકળી પડ્યો સાથે કપટસીંહ તથા કપટકળા આવેલાં હતાં, તે રસ્તામાં વિલાસનગરના જંગલમાં ત્યાં પેલા યોગી રહેતા હતા તે તલાવ પર પડાવ નાંખ્યો યોગી આ સર્વ લશ્કર જોઇ મનમાં વિચારવા લાગ્યા કે ખરેખર આટલા લશ્કરની સામે કનકસીંહનું જોર આલી શકશે નહિ માટે તેને મદદ કરવી જોઇએ. એમ વિચારી તેમણે એક માણસને અમરગઢ તરફ મદદ માટે કહી મોકલ્યો ને બીજો માણસ રૂપગઢ કામલતાના પિતા તરફ મોકલ્યો. માણસો રવાના કર્યા પછી તેઓ યોગીની સાથે વાર્તાલાપ કરતા હતા ત્યાં રણજીત કપટકળા તથા કપટસીંહ આવ્યા તેમને જોઇ યોગીએ આવકાર આપ્યો સર્વે ત્યાં બેઠા પછી યોગીએ તેમને પુછ્યું કુમારશ્રી તમે આટલું સૈન્ય લઇ ક્યાં જવા ધારો છો. શું કોઇ રાજ્યને છાપો મારી રાજ્ય પચાવી પડવાની ઉમેદ મનમાં રાખી જાઓ છો. આવું યોગીનું બોલવું

સાંભળી રણજીતે કહ્યું યોગેશ્વર ! આપના વચનો પરથી એમ રહમનુલ્લે છે કે આપ સર્વ વાત જાણી શકો છો તો ગુરરાજ ! અમારા પર કૃપા કરી કહેશો કે અમેને અમારા કાર્યમાં ફતેહ મળશે કે નહિ. એટલે યોગીએ જણાવ્યું કે કુમાર તમે એક વખત કનકસીંહ સામે થયા હતા પણ તે વખતે તમારે નાસવું પડ્યું હતું તેમ કદાચ બને ખરું ? પણ કનકસીંહ જરૂર સાવચેત ને બાહોશ છે. જો કે તેની પાસે આટલું લશ્કર હશે નહિ તથાપી તે ડરશે પણ નહિ.

કનક છે કેશરી બાળક કદીયે ધાસ નહી ખાશે
ધેરાયે સીંહ પીંજરમાં તથાપી તે ફરે હાંસે
હજારો દુશ્મનો હરવા કનકસીંહ છે ખરો ક્ષત્રી
ખરે છે કુમળ બાળક હજી જીવે દંતી ખત્રી.

આમ બોલી યોગીએ કનકનાં ધણાં વખાણ કર્યાં. યોગીના મુખથી આવાં વખાણ સુણી રણજીતને શક પેદા થયો કે કદાચ યોગીના વેશમાં કોઈ કનકસીંહનો માણસ તો ન હોય આમ વિચાર કરતો તેણે જીદી ચાલવા માડ્યું. કપટકળા તથા કપટસીંહ ત્યાંજ બેસી રહ્યાં હતાં તે અત્યારે મનમાં વિચાર કરતાં જણાતાં હતાં તે શું વિચાર કરતાં હશે તે તે પોતેજ જાણી બેસી રહ્યા નહી પણ બોડીવારે કપટકળા બોલી યોગેશ્વર ! આપની બુદ્ધિની અજમાયશ હું પોતે કરી ચુકી છું ને તેમાંની અડધી આ અમારી સાથે રહેતા અમારા માનવતાને આપી છે. યોગીએ વિચાર્યું કે આ કુલટાને ખબર નથી કે આવું સર્વ યોગજી હું જાણું છું મને ન ઓળખ.

૧૨૨. રાજમહેલનું રમખાણ.

વાલીજ તે અત્યારે આમ બોલે છે પણ હજી પોતાનું પાપકર્મ તજતી નથી માટે તેમને જરા ભય અને શોકમાં નાખવાની આ ખરી વખત છે એમ સમજી યોગીએ કહ્યું અરે ! આ શું કયું તમે પુરી વાત જણ્યા સીવાય આ કાર્ય કયું તેથી મહાન ભયંકર પરીણામ આવશે. ને તે માટે તમારે ધણું સંકટ વેઠવું પડશે માટે તમે મારી સાથે એક બાજુ આવો તમોને હું ખરી ખીના જણાવું એટલે કપટકળા છીડી એક બાજુ ગઈ એટલે યોગીએ કહ્યું તમે તમારા પ્રેમીને છુટી ખવડાવી એ ધણું ખોટું કયું કારણ કે હવે તે છુટીમાં એવો ચમત્કાર છે કે પુરૂષ ખાય તો પોતાની પ્રિયાને દુઃખ દરીમામાં હડસેલવાની મતી થાય માટે એતો ને તેનો રસ્તો પ્રથમથીજ કરો. કપટથી ભરેલી કપટકળા આ ભેદ સ્વમજી સહી નહી ને તેના અંતઃકરણમાં જે સ્થળે પ્રેમનો વાસ હતો ત્યાં ઝેરનો પ્રવેશ થયો ને ઈર્ષ્યાની આગમાં સળગવા લાગી કપટકળા કપટ-સીંદને લઈ ચાલી એટલે કપટસીંદે પુછ્યું કે યોગીએ છુટી માટે શું કહ્યું. કપટકળાએ ખરી વાત ન જણાવતાં પોતે યોગીનું કહેલું છુપાવી રાખવા પ્રયત્ન કર્યો પણ કપટસીંદને ખરું ન લાગવાથી તેના ઉપર વેમાયો. એટલે પોતે કંઈ ન બોલતાં ત્યાંથી ચાલતો થયો આથી કપટકળા સમજી ગઈ કે જરૂર યોગીનું કહેવું સત્યજ હશે નહીતર આમ કપટસીંદ કોઈ દીવસ નહી ને આજે આવી રીતે ચાલ્યો જાય એ બનેજ નહી પણ લાવ હું પોતે પુછી તો જોઈ એમ વિચારી બોલી પ્રિય ! શું તમે મારા ઉપર શકમય દષ્ટિથી જુઓ છો ત આમ અચાનક મો ચઢાવી

આવના થયા કહી તે કપટસીંહને મળે વળગી પડી કૃત્રિમ પ્રેમમાં
 ફસાયેલ કપટસીંહ ન સમજ્યો કે હું જેને માટે આટલું ધોર કર્યું
 કરી રહ્યો છું તે મારે માટે અજ્ઞથી કંઈ જુદાજ વિચારો ધરાવે
 છે આમ બને જણાં પ્રેમ સાગરમાં પડ્યાં. આમ તારામૈત્રીક
 ચાલ્યું હતું. તેવામાં સામે કોઈ સ્ત્રીના વેશે આવતું જણાયું બને
 તે જેવા માટે ઉભાં. ત્યાં એક વ્યક્તી આવી ઊભી રહી તે બીજી
 કોઈ નહિ પણ રણજીતની બેન આવી રણજીતની બેનને કપટકળા
 ઓળખતી હતી ને જેણે જેલમાંથી પોતાને મુક્ત કરી વેર લેવા
 માટે પોતાની પ્રાણેથી વચન લીધું છે તેને બોલાવી પોતે તેને સર્વ
 વાત પૂછવા લાગી કેમ ચંદ્રકળા તમે અહીં કેમ ? શું તમને ત્યાં
 શાન્ત સ્થાન ન મળ્યું ? એટલે ચંદ્રકળાએ કહ્યું બેન ? મેં મારે
 હાથેજ મારા પગ ઉપર કુહાડી મારી હવે કેને દોષ દેઉં. ઉલટાં
 મારાં માત પીતાને ફસાવી શતરૂને સ્વાધીન કર્યાં ને બાંધને રખ-
 ડતો કર્યો. હવે હું ક્યાં જાઉં ને શું કરું, મારું વેર લે તેવું હવે
 કોઈ નથી. માત્ર મારો બાંધ છે પણ તેનો કંઈ પત્તો લાગશે તો
 હું તેને સમજાવીશ.

એટલામાં રણજીત ત્યાં આવી ચડ્યો. પોતાની બેનને જોઈ
 રણજીતે કહ્યું બેન તમે કેમ અહીં શું તમેને પણ શતરૂએ દુઃખ
 ફરીયામાં ધકેલી મુક્યાં કે આમ રખડતા રહેવાનું થયું અત્યારે
 અચાનક જંગલમાં પગે ચાલી જવાનું કારણ શું તમને સાસરી-
 માથી કંઈ કારણ બન્યું પોતાનો બાંધ કંઈ વાત જાણતો નથી
 એમ સમજી ચંદ્રકળાએ કહ્યું બાંધ મને કનકસીંહ પીતાજી સાથે

૧૩૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

જ કેદ કરી લઇ ગયો હતો પણ હું બહોં નાસી છુટી છું ને
પિતા તથા માતા જેલમાં છે. પીનાનો હાથ કપાઇ ગયો છે પોતાના
પિતાનો હાથ કપાયો જાણી રણજીત ગુરૂએ થયો ને એ હાથના
કાપનારને પુણું શિક્ષા કર્યા વિના ન રહું કહી બોલતો ચાલ્યો.

કરું શિક્ષા પુરી પાપી પછાકું પાતાળે તુજને
લઈ હું વેરનો બદલો પીછાણે ના હજુ મુજને
ખરેખર ઝેરી સાપજ હું ફેલાવું વીધની બાળા
કનક તું જાણજે મનમાં થશે નહીં હાલ તુજ સારા

આમ બોલતો સર્વેને લઇ ચાલ્યો તો આપણે ચાલો કે
કનક ને રણજીત શું કરે છે તે જોઇએ.

ફક્ત નવ આનાની પોસ્ટની ટીકીટો
મોકલી મંગાવો

હાથલપદમણી-ઢાલામારૂ

છેલજરાર-કામરૂદેશની ઈંદ્રબાળ

બુકસેલર-જુહાલ નારણદાસ
મું નહીઆદ.

પ્રકરણ ૨૨ મું

રણજીત અને કનક

શુરા ઉભા છે સીંહ સામે શીયાળ હવે કોણ થાય છે
પીતા અને ભગીની તથા હવે વેર લેવા બચ છે.

રણજીત પોતાના માતપિતા તથા ભગીનીના વેરને માટે વિદ્યાસનગર જવા માટે ઉપડ્યો. સર્વ લશ્કર સાથે ખીળ દીવસે આગી શહેરને ઘેરું, શહેરને ઘેરો ધસાયો છે એમ કનકે જાણ્યું એટલે સૈન્યને સાવચેત થવા સુચવ્યું. સર્વ લશ્કર તૈયાર થઈ દરવાજા નજીક આવી પહોંચ્યું. આજે શહેરમાં ભારે ધમાલ ચાલતી હતી. કારણ કે બહાર અથાગ સૈન્યની સામે આં વખતે કનકસીંહ ફાવી શકે તેમ નથી માટે રજપુતો તથા રજપુતાણીઓ પોતાના બાળરાજા કનકસીંહને મદદ કરવા માટે માંહે માંહે તૈયારીઓ કરી રહ્યા હતા. કનકસીંહે વિચાર્યું કે જો કે આટલા મોટા સૈન્યની સામે થવામાં જરા બચ જેવું છે ખરું? પણ તેથી નહીં ડરતાં પોતે હીમતથી લડવા માટે તકમાર હતો તેણે ગુપ્ત રીતે તપાસ કરાવી તો કપટસીંહ તથા કપટકળા પણ રણજીતને મદદ કરવા માટે આગા હતા. આથી તેના કેશનો પાર રહ્યો નહીં તે બોલ્યો.

સુવાડુ રણ મહીં આજે સખળ શનર થયા સામા
 નથી પરવા જરી કરતો બલે નાખી પડે ધામા
 હજારો દુશ્મનોને હું કંઈ પણ મહીં અરે પુરા
 સુવાડુ થતરઓ રણમાં કરી શરીરતણા ચુરા.

આમ બોલતો તે દરવાજા પાસે આવ્યો લડાઈની સર્વ તૈયારીઓ હોવાથી બ્યુમલ થયું તે સાથે શહેરના મોટા દરવાજાથી સૈન્ય બહાર આવ્યું, જેમ હજારો શીયાળવાના ઘેરામાં ઘેરાયેલો કેશરી મરણીયો થઇ નાસી છુટે તેમ તમામ યોદ્ધાઓ નાસી ગયા. રણજીવ તથા કનક સામે ઉભા ઉભા જોયા કરતા હતા તે વખતે કપટકળા ત્યાંથી નાસી છુટી શહેરના પાછળના દરવાજા જઈને ત્યાં કોટ ચઢી ઉતરી અંદર દાખલ થઇ પછી દરવાજા ઉઘાડી કેટલાક માણસો દાખલ કર્યા પછી તેણે રાજમાદીને ડાખે મારવાની ઉત્તમ તક મળેલી જાણી ત્યાં જવા માટે વિચાર કર્યો તેથી તે રાજમાદી તરફ જવા લાગી પણ તે ત્યાં ફાવી નહીં કારણ કે કનકસીંહ સર્વ હસ્તકર લઇ લડાઈમાં ગયા થોડાક માણસો માદીના રક્ષણ માટે મુકી ગયા હતા પણ તેમને જોઇએ તેટલી મદદ ન હતી. આ વાતની ખબર રૂપવંતી તથા કામલતાને પડી એટલે તેમણે રાજમાદીના રક્ષણ માટે ક્ષત્રાણીઓને જખરદસ્ત પેસે મુક્યો હતો. આ વખતે એક એક ક્ષત્રાણીની નસેનસમાં ખરું ક્ષત્રાણી માતાની કુખ દીપાવનાત્ જનુન ચઢેલું હતું તેઓએ પોતાના માથાના વાળ છુટા મુક્યા હતા તેથી તેમના કોધને વધારે ઉત્તેજન આપતા જનુન દેખાડવા હતા. રૂપવંતી રાજમાદીસનની નજીક ઉભી હતી કામલતા પોતે

મુખે રસ્તે કેટલીક ક્ષત્રાણીયોને લઇ બરાબ ખેડી હતી ચંદ્રરામ તથા પ્રેમરામ માણસો સાથે ગાદીના મુખ્ય દરવાજે ઉભા હતા. આમ સર્વ ગોઠવણ થઇ રહી હતી. કપટકળા માણસો સાથે આવી ચંદ્રરામને જોઇ તે ખોલી.

અરે ઓ બાળકા આ શું વચન સાને વિસારે છે
કરેલા ઉપકારો સર્વે અહીં શું તું ગુમાવે છે
કરીને સહાયતા મુજને બની જ રાખ્યો રાખ
નહીં તો કોપ મારામાં રહેશે નહિ તમે સાજા

એમ કહી તેને પોતાના પક્ષમાં લેવા માટે સમજાવવા લાગી. પણ ચંદ્રરામ જે એક વખત તેના સંગથી મોતમાંથી બચ્યો હતો, તે હવે તેને નમ્યું આપે તેવા ન હતો. એટલે તેણે કહ્યું.

હતો તે દિન બાળક હું નથી આજે રહ્યો તેવો
ગયા સર્વે દિવસ પહેલા અધર્મો થઈ નથી એવો
હુંડી આશા ધરી મનમાં બધું તું પાપમાં પગલું
સફળ થઇ આશા એ મારી હવે ત્યાં નહિ બરં ડગલું

આમ ખોલી તેણે કપટકળાને કહ્યું. કપટી કપટકળા તે દીવસો જતા રહ્યા, કારણ કે તે વખતે મેં મારી અણસમજમાં તમારા પાપ પંથમાં બળી મારા જનની હાની થવાને પ્રસંગ આવ્યો હતો. હવે ફરીથી એવી વખત ન લાવવા આ ચંદ્રરામ ચેતતોજ રહેશે તું તારાં આ પાપકર્મ ત્યજી અહીંથી પાછી વળ તું એમ સમજતી હતો કે સર્વ લોકમાં ગયા હશે પણ તેમાં તું જ

૧૩૮. રાજમહેલનું રમખાણ.

ખાય છે. અહીં તારા તથા તારા યોદ્ધાઓને હથે એવા મહાન સમર્થ લડવૈયા માદીના રક્ષણ માટે તૈયાર છે આમળ ડગલું બરી નાહક શવનું જોખમ ન ખેડીશ.

વિચારો દે ત્યજ તારા, નથી કંઈ સાર લડવામાં
ઉભા છે સર્વ શુરાઓ, હણાશે પળમાં લડવામાં
ઉમેદ તારી ત્યજ હાવે, શરણ થા બાપને નમતી
નહિ તો મોતવીણુ મરશે, અગર ફરશે વને બમતી

કપટકળા કોપથી ખોલી.

વદી બીર તથા શબ્દો, મને શું તું ડરાવે છે
અધ છે રાજ્યની ધ્વજા, સદા મુજને તે સતાવે છે
નથી કંઈ આજ અચવાના, તમે તેમજ કનકસીંહજી
સર્વને પળ મહીં હણુશે, સખજ યોદ્ધો રણજીતસીંહજી

આમ બોલતી તેણે ચંદ્રરાય ઉપર ફેર કર્યો. ચંદ્રરાયે તે ચુકાવ્યો પણ આ અવાજ સાંભળી માદી નજીક પેરો બરતી કામ-લતા ત્યાં દોડી આવી ને ખીજે અવાજ કરતા પહેલા ખોલી ઉઠી.

સહુર કર પાપી માતા તું નથી અહીં દાંડ ગળવાની
ઉમેદ સર્વે રહે મનમાં, વીના મોતે તું મરવાની
નથી એ સ્હેલમાં લેવી, કનકની રાજ્યગાદીને
રહી છું આજ સંબાળી, મામાની રાજ્યગાદીને

એમ બોલતી ત્ય આવી પોતાની પુત્રીને આજે પોતાની સ્થાને આવતી જોઈ તે ખોલી.

અરે! પુત્રી થઇ મ્હારી, શું સ્થામી આજ થાય છે;
ઉઠેરી આવડી કીધી, હણતાં લાજ આવે છે.
ખરે તું એકની એક છે, છતાં અધર્મી દીસે છે.
મળી જા માત તારીને, રહ્યું તે સુખ વીશે છે.

આમ બોલી તે આગળ આવી પણ કપટકળાને આગળ આવતાં અટકાવી કામલતા કુપાયેલી તે નીકળી આવી પાછળથી કપટકળાને પકડી લીધી આમ ખુબીથી પોતાને પકડેલી જોઇ સર્વેને સ્તમ્ભનવા લાગી કે શાખાશ બાબી! શાખાશ! તમારી બહાદુરી જોઇ બહુ પુરા થાઉં છું. હું કંઈ માદીની ધ્વજાથી આવી ન હતી પણ તમેને મદદકર્તા થવા મારા થોડા માણસો સાથે આવી હતી ચતુર કામલતા કંઈ તેના આ શબ્દોથી ભરમાય તેમ ન હતી તેણે કહ્યું નહિં જો કે તે દીવસે તમારી મુખત્યારીની વાત હતી છતાં ભરીસભામાં કરેલા હુકમને અભીમાનથી દર્શાવતાં હતાં તે સમય હજુ મારી નજરે દેખાય છે તેમ છતાં હું તમેને કંઈ કહેવા અગર કરવા માગતી નથી પણ જ્યારે તમારા બાપ આવે ત્યારે જેમ કહે તેમ કરજો માટે હાલ તમે તો જોલમાં મહેલ માની રહો. જવ લઈ જવ.

આ તરફ તીમીર યુદ્ધની ધમાયકડી ચાલી રહી છે અને પક્ષના હજારો યોદ્ધાઓ હજારો રસ્તામાં તેમનાં ધડ મસ્તકો રખડતાં ફરતાં હતાં રણજીત તથા કનકને હવે યુદ્ધમાં ઉતરવાનો સમય આવી પહોંચ્યો, કનક હાથી ઉપરથી નીચે ઉતરી રણજીતને સામે થવા માટે કહેવા લાગ્યો.

બીર સમ તું અરે રણજીત ત્રીજી વાર આજ આખો છે
જતાં ના તું કદી કાવીશ મુતેસો સીંહ જગાઓ છે.
પ્રપંચી જાગમાં ફસતો વિચારો દે તજ તારા
ભરી પાપો તથા પગલાં ઘસે નહિ હાથ તુજ સારા.

આ સાંભળી રણજીત બોલ્યો.

ધરી હીમત પુરી મળી આખો છું અહીં આજે
પીના માના ભગીનીના લેવા બેરને કાળે.
નહી છોડું હવે તમને યદને કેશરી ફરતા
પીંજરમાં આજ પુરાણો સદા મન ધાર્યું છે કરતા.

કહી તે તેના ઉપર તુડી પડ્યો પોતાની તલવારો ચમકાવના
બંને સામસામી થયા. એકએકના દાવ ચુકાવવા લાગ્યા. આમ
આલપું હવું ત્યાં રથગઢના રાજા રૂપસીંહનો પુત્ર વીરસીંહ લશ્કર
સાથે આવી પહોંચ્યો. તે પાછળથી કચરધાણ વાળતો જરાવારમાં
ઠેક કનક ને રણજીતની નજીક આવ્યો. વીરસીંહને જોઈ રણજીત
અભરાયો. કારણ કે વીરસીંહ આગળ રણજીત એક મચ્છર સમો
દનો કનક આટલો બહાદુર જતાં વીરસીંહ સામે ઝાઝો વખત ટકે
તેમ ન હતું. વીરસીંહ રણજીતને જોઈ બોલ્યો.

શીયાળ મન શું ધારતું સીંહ થઈ વનમાં રહું
પણ ના જરી મનમાં મહે, કે સીંહ શી રીતે કહું
રણજીત તારો દીન આજે, છે બરાબર ખુદીશો
કે જાણ મનથી તું અરે, કેવીરસીંહ આજે મળીશો.

કહી તેણે એકજ હથેય મારી તેને પકડી લીધો. પણ રણજીત
ત્યાંથી નાસી છુટ્યો. પોતાના સૈન્યનું શું થશે તે પણ વિચાર્યા
વિના નાહો. આથી સર્વ સૈન્ય લાગતું હતું ત્યાં કપટસીંહિ તેમને
ચેલાવી પોતે સ્થાને થયે. કપટસીંહ તથા વીરસીંહ બંને સામસામી
લડવા લાગ્યા. વીરસીંહને આ એક મચ્છર સમો લાગતો હતો. હાં
યુદ્ધ ચાલ્યું તેમાં વીરસીંહ જો કે પછાત પડે તેમ હતો પણ આ
વખતે તેણે પુર્ણઅંગ બનાવી પોતાના ઉપર ચઢી બેઠેલો કપટસીંહને
તાન મારી ઉચ્છાતી પાડ્યો. કનકસીંહિ તરતજ કપટસીંહને પકડી
લીધો. યુદ્ધની મમામ્મો થઇ સર્વ સૈન્ય કનકન. ચરણ સ્વીકારી
નાખે થયું. સર્વે જાણ્યાં થયાં તે. આપણે ચલો કે વીરસીંહની
મમાપ ન્યાય કેવો થાય.

પ્રકરણ ૨૩ મું.

રૂપવતીનું લગ્ન

વીજય બાણી દનકનો, મન મહીં સઉ મગન છે
આનંદ બીજો ઉપજે કે, રૂપવતીનું લગ્નન છે

આજે પ્રભાતના માંગલીક સવારમાં દરબાર બરાબો હતો. સર્વ અમલદારો તથા બાબાતો સર્વે બરાબા હતા. દરબારમાં સર્વ સ્થળે લગ્નને માટે તૈયારીઓ કરી રાખી હતી રૂપવતી અત્યારે પોતાની બાબી કામલતાની પાસે બેસી દીપમાળ શણગાર સજતી હતી તેણે કપાળે બંધી બાંધી હતી તેમાં ઉત્તમમાં ઉત્તમ કારીગર સોનીના હાથથી બનાવેલી બંધી કે જેના વચ્ચે સાચા હીરાની ટીલડી કપાળના મધ્ય ભાગમાં આવી આજુ બાજુ સાચા મોતીની સેરો આવેલી હતી. તો બંધી કરનાર સોનીની કીંમત બંધી જેનારની આખ જેમ હીરાને જેમ જવેરી ખુશ થાય તેમ દામીનાની પરખ કરનારને આનંદ આવ્યા શીવાય રહેતો નહિ હાથે હેમનાં કડાં તથા સાચા હીરામાણેકની બંગડીયો પહેરી પોતાના કામળ હસ્તને શોભાવ્યા હતા. પગમાં સોનાનાં સાંકળાં પહેર્યાં હતાં. તથા શરીર પર રેશમી સાડી, ને સાચા મોતીથી ભરેલી કંચુકી પહેરી હતી. અધરને દીપામમાન કરનાર ગળામાં નાખેલો હાર હીરા માણેકના તેજથી જેમ અંધારા આકાશમાં તારાઓ ચમકારો કરે તેવી રીતે

દીપાવી રહ્યા હતા. સર્વ પ્રકારના અલંકારો સજી સામેના આયનામાં જોઈ કોઈ જાતની ખામી ન રહે તે માટે પુરતી કાળજી રાખતી હતી.

આ તરફ ચંદ્રસીંહ પણ પોતાના ઉત્સાહમાં વધારો કરવા જાતજાતના ફેંટાઓ લાવી મનપસંદ કાઢી બાળુએ મુઠી દરેક વસ્ત્રો કાઢતો હતો. દરબાર ભરાયો એટલે બંનેને ત્યાં બોલાવવામાં આવ્યાં. રાજ્યગેરે વીધીપુર્વક લગ્ન કર્યા શરૂ કરી કન્યાદાન આપવાની વખત આવી. એટલે કન્યાના પીતા બહાદુરસીંહ ત્યાં હાજર નહિ હોવાથી તેના મામાએ કન્યાદાનમાં તેને રામપુરનું રાજ્ય આપ્યું. તે સાથે કેટલાક ઘોડા લાથી આપી આખા દરબારમાં કન્યાના ખાપની ખામી જણાવા દીધી ન હતી પણ આ વખતે એક અજાણ્યો માણસ આવી ત્યાં દરબારમાં ઉભો રહ્યો ને તેણે પોતાની પાસે છુપાવેલી પોટલી કાઢી રૂપવતીના હાથમાં આપી આમ અજાણ્યો માણસે શું આપ્યું હશે જાણી કનકમીંહે તે લઈ તેને બોલવા માઠી કેટલાક લુગડાના કકડા કાઢ્યા પછી તેમાંથી કેટલાક દાગીના નીકળ્યા કે જે દાગીના પોતાના રાજ્યમાં હોઈ પોતાની પ્રાણ પ્યારી સોબાગમવતી પહેરતી હતી. તે હતા આ સર્વ જોઈ કનક બોલ્યો, અરે બાઈ ! તમે ખરેખર સત્યજ્ઞ જણાવશો કે આ દાગીના તમોને કોણે આપ્યાં કારણ કે તમારા સાચા બોલવાથી અત્યારે મારા મનને અચાગ આનંદ થયા વીના રહેશે નહીં. માટે મને જરૂર જણાવશો. એટલે આવેલા માણસે કહ્યું કુમારશ્રી હું તમોને જે બીજી વાતો પૂછશે તે કહેવા માટે તૈયાર છું પણ તમે તે વીશે ગમે તેમ કહેશો તો હું જણાવી શકીશ નહિ એટલે કુંવરે પોતેજ પોતાની ચાલાકીથી જણાવવા માટે બાજુ રચી કે જ્યારે આ માણસ

અહીંથી રવાના થાય તે વખતે તેની પાછળ યુગ્મ રીતે માલે પોપટ મોકલું એટલે તે સર્વ વાત જાણી લાવશે એમ ધારી તે પોતાના ખંડમાં ગયો ને પોતાનો પોપટ જે ત્યાં બેઠો હતો તેને કહ્યું બેટા આજ સુધી તારાં કરેલાં કામોપરથી મને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે ને તેજ કારણથી આજે તને હું એક માણસ પાછળ મોકલવા પાડે છું ને મને ખાતરી છે કે તે તું પુર્ણ કરી આવશે, એટલે જે ખરો સ્વામી બક્ષત પોપટ કહેવા લાગ્યો. કુમારશ્રી જરૂર તમારું કામ કરી જશ્વે પાછો આવીશ કહી તે કુંવરની સાથે દરબારમાં આવ્યો. કુમારે તેને તે માણસ ઓળખાવ્યો. પછી પોપટ ત્યાંથી ઉડી ચાલેનો થયો ને તે દરવાજાની બહાર ઝાડ ઉપર આવી બેઠો. પેલા આવેલા માણસને કનકસીંહિ સારા સીરયાવ આપી વિદાય કર્યાં. તે લઇ આવેલો માણસ ચાલતો થયો. દરવાજા નજીક આવ્યો એટલે કનકસીંહિ પોપટને જણાવ્યા પ્રમાણે આવજો જજોના આવકારોથી વિદાયગીરી આપી આ અવાજ સાંભળી પોપટ પણ માણસની પાછળ ઉડેનો જંગલમાં ચાલવા લાગ્યો.

પોતાની પાછળ કોઇ છુપી રીતે આવે છે એમ પેલા માણસને ખબર ન હતી, એટલે તે નીડરતાથી ચાલ્યો જતો હતો તે તમાવ નજીક આવ્યો ને પર્ણકુટ્ટી પાસે ઉભો રહ્યો એટલામાં કુંવરનીમાંથી એક યોગીએ નીકળી તે માણસને કહ્યું કેમ બહાદુર તું કામ કરી આવ્યો. એટલે તેણે ત્યાં બનેલી સઘળી વાત કહી સંભળાવી. આ સઘળું પોપટ સાંભળતો હતો. તેણે બહાદુરસીંહને ઓળખ્યો. એટલે તે ઉડી કનકને ખબર આપવા માટે આવ્યો ગયો. કનક પોતાના

માણસો સાથે તે જગાએ આવ્યો, પછી યોગીને નમસ્કાર કરી
 કહ્યું યોગેશ્વર ! ખરેખર તમે કેાઇ રાજવંશી કુમાર હો તેમ જણાવ્યો
 છો. આ સાંભળી બહાદુરસીંહ આવ્યો કુમાર તમે જુલો છો હું
 રાજકુમાર નથી આમ વાત કરે છે એટલામાં યોગીની સ્વરૂપે
 મહાત્મા સમ જણાતાં દેવી આવ્યાં તેમને જોઇ કનકસીંહ કહ્યું
 યોગીની ! તમે શાને માટે આમ જંગલ નીવાસી બન્યા છો
 આપની મુખાકૃતિ ઉપરથી તમે પણ કેાઇ રાજકુમારી જેવાં
 જણાવો છો એટલે યોગીનીએ કહ્યું શું રાજકુમાર તમારી આંખ
 આમ વીકારથી બરેલી છે તે ક્યારે મટશે એટલામાં જેથી અવાજ
 આવ્યો કે તમે તમારી ખરી વાત હવે વધુ વખત ન છુપાવો તમારા
 માટે કનકસીંહના મનમાં જે લાગણી છે તે ઉપરથી હું સત્ય કહું
 છું કે તમારું નામ સૌન્દર્યવતી ને યોગીનું નામ બહાદુરસીંહ છે.
 આ સાંભળી બંને વિસ્મય થયાં અને પોતાની ખરી પીછાણ જણાવી.
 સર્વે સાથે ચાલી નીકળ્યાં ને રાજમહેલમાં આવ્યાં પોતાના પીતા
 આવ્યા છે જાણી રૂપવતી દોડતી બેટવા ચાલી પોતાની પુત્રીનાં
 શુભ લમ થયેલાં હોવાથી બહાદુરસીંહ તેને હર્ષથી મળ્યા ને
 આશીર્વાદ આપ્યો. પછી તેઓ આસન ઉપર બેઠા. સૌન્દર્યવતી
 મહેલમાં જઇ પોતાના વસ્ત્રો સજી આવી પહોંચી. આજનો દરબાર
 ખાસ આનંદમય લાગતો હતો કારણ કે વિપત્તિનાં ઘેરાયલાં વાદળ
 વિખરાઇ ગયાં હતાં અને આજે રાજકુમાર કનકસીંહ રાજકુમાર
 તરીકે નહિ પણ રાજ તરીકે સતી સૌન્દર્યવતીને સાથે રાખી આદી
 ઉપર વિરાજતાં હતાં જેમ તારાઓમાં ચંદ્ર શોભે છે. તેમ આજના
 આ જળ દરબારમાં કનક શોભતો હતો આ અપુર્વ દૃશ્ય જોઇ

૧૪૬. રાજમહેલનું રમખાણ.

પ્રજાજનો રાજ થતા હતા સર્વ દરબારમાં આજે જે કોઈ દીવસ
આનંદ નહી પામેલા કનકસોઈ હર્ષાનંદથી માન સીરપાવ આપવા
લાગ્યો. બ્રાહ્મણોને યોગ્ય દાન આપ્યું અને ખારોટો કવિત કરવા
લાગ્યા તેમને પણ શરપાવો આપ્યા દરબારીઓને યોગ્ય માન
આપ્યું—સર્વ સલા આનંદ પામતાં વિસર્જન થઈ તો વાંચક
આપણે આગળ ચાલોને તપાસીયે કે કનક બીજા કેદીઓને કેવો
ન્યાય આપી પોતાના આપનું વેર લે છે.

કવિ ચીત્રકાર કુલચંદ કૃત કાવ્ય કથા

ચંદ્રહાસ

ગોપીચંદ

હરીચંદ

ચાર આનાની ટીકીઃ મોકલનારને
પુરત મોકલી આપવામાં આવે છે.

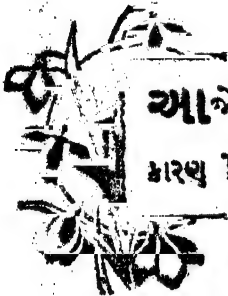
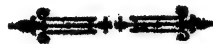
બુકસેલર જહુલાલ નારણદસ

પ્રકરણ ૨૪ મું.

ન્યાયી નરેશ

ન્યાયી તણા દરબારમાં સરખા રહે છે સર્વએ
પીતા હણાયે પાપથી ન્યાય તણા એ ગર્વ છે

આજે સવારના સહેરમાં કલાહોલ મચી રહી હતી
કારણ કે જે પુત્રીના પાપથી આખી વીલાસનગરની
પ્રજાને નહિ પણ આબુઆબુના રાજાએ
સંકટો સહન કરવાની તક આવી હતી. આવી

પાપાત્મા પુત્રીને દંડની શીક્ષા મશે તે કોઈ જાણતું ન હતું. દરબાર
બરાયે સર્વ હાજર થયા એટલે કપટસીંહ તથા કપટકળાને
રાજાદી સમક્ષ ઉભાં કરવામાં આવ્યાં. તેઓને સમક્ષ ઉભેલાં
જેમ કેશરી તરાપ મારી હરજીને ગળડાવે તેમ કનકસીંહ સીંહાસનથી
કૂદકો મારી કપટકળાને પકડી બેઠો. કેમ ઉદ્ધત છોકરી તું એક
વખત ભરી સભામાં ગર્વથી કુલાહ મારા સામું જોતી ન હતી તે
જેમ કે આજે તારો પણ વખત આવ્યો છે બેસ કેમ બેસતી

૧૪૮. રાજમહેલનું રમખાણ

નથી. તે દિવસે તો તારી જીભ જાણે કુલનો વરસાદ વરસાવતી હતી, કાળમુખી તને ખબર ન હતી કે સત્ય હંમેશાં તરે છે.

હે સત્યનો જય સદા અધર્મનો ક્ષય થાય છે
અંકટ સહે તો સત્યથી અધર્મી દુઃખમાં જાય છે
મદ્યથી પુલાઇ માંકરી ગર્વથી જકતી જતી
પણ ના સમજતી ઉર મહી કે દીન એક મારી આ સ્થિતી

બોલ હવે તને તારા શબ્દો યાદ આવે છે. તે દિવસે પીતાના સળ ઉપર રમ ચલાવતાં જરા વિચાર નહોતો આવતો. ખીચારા સત્યસીંહનાં બાળખર્યાંને રખડતાં કર્યાં. માતાપિતાને હણ્યાં. એટલાથી સંતોષ ન પામતાં બોળા રાજકુમાર બહાદુરસીંહને પણ હણ્યા. ને અધુરું હતું તે મને મારવા માટે દારૂગોળો ભર્યો. ઓ કુલટા તને શું કરું તને યાદ છે કે તે દિવસે તું હવામાં ચણાતા કીણા ઉપર બેસી “કોણ બાઇ કોની સગાઇ” આવા શબ્દો બોલી મલકાતી હતી. તારા તે હવાઇ કીલ્લાઓ ક્યાં ગયા વિષમલપટ જરા ન સમજી કે તું રાજની પુત્રી થઇ આ સામે જણાતા કદન વિનાના કપટસીંહને તારો પ્રેમ અર્પી સુવર્ણ પાત્ર તજી ઠીકરામાં જમવું ઉચીત ધાર્યું.

સુવર્ણ પાત્ર તેં તજી ઠીકરાને વળગી રહી
આખર કર્યો સંગ નીચનો તો જો દસા તુજ શી થઇ
ખુની બની ખુનો કર્યો નીજ માતને મારી ગઇ
પીતા હણી ઓ પાપણી હત્યારી તું આજે થઇ.

બોલ ! એક શબ્દ તો બોલ તારી મુક્તિને માટે હજુ જે
 ઠરાવ કર્યો હોય તો જણાવ. કપટકળાએ હવે પોતે નમી પડી
 કહેવા માંડ્યું. બાધ ? સર્વ મહેલાતો પવન વીખરાતાં વીખરાઇ
 ગયા અને હવે તું વધુ ન બાળ. ખરેખર ! હું પાપીણી, હતારી
 મધ ચુકી છું. માટે હવે મારા પાપકર્મનો બદલો આપવા ન્યાયી
 પ્રજાના દરબારમાં સદાને માટે ચાલી જઈ છું. કહી ખંજર પેટમાં
 મારવા જાય છે તેને તેમ કરતી ચટકાવી કનક બોલ્યો. ઓ
 અધર્મી હજુ મરવાને વાર છે એમ તારું મોત નથી તારું મોત
 કોણ જાણે કેવી રીતે થશે તે હું કહી શકતો નથી.

તને જે મારે એમ મારવી હોત તો ક્યારની યમપુરીમાં
 તને પીતાની પાછળ પહોંચાડી હોત પણ મારે તને એવી રીતથી
 મારવાની છે કે દુનિયાની બીજી બાળીકાઓ પણ તારા જેવા
 પરનર પ્યારમાં ફસાઇ આવા અનર્થ ન કરે.

શું મોત તારું એમ છે કે સ્હેલથી છુટી જશે;
 તુજ મર્ણ આજે સર્વને સ્હેલાઇથી જાહેર થશે,
 છો પ્રેમી સાચાં તમ હવે જે જગત સર્વ જાણશે;
 હશે ખરાં જે પ્રેમી જોડાં તે સર્વ સુખને માણશે.

● માટે ઓ પોતાના મોતની બારી શોધી વીના મુશ્કેલીએ
 મરનારી તું થોડો વખત જોયા કર કે તારા પ્રેમીના સા હાલ થાય
 છે કહી કપટસીંહને કહ્યું કેમ ? સરદાર ! રાજ્યનું સીંહાસન તમારા
 માટે ખાલી છે માટે જરા બેસો. ઓ બેઅદબી અધર્મી તે દીવસે

૧૫૦. રાજમહેલનું રમખાણ.

તને માદીની તીવ્ર ઇચ્છા ક્યાંથી થઇ કે તેં આટલા અનર્થો કર્યા તારામાં રાજ થવાના એક પણ ગુણ તો જોઇએ તેં તે દીવસે મને મોતની સજામાંથી બચાવ્યો તે તારો ઉપકાર મારા પર હતો પણ તે પાછળથી તારા હાથે તારા કરેલા દુરકર્મથી જુસાઇ મર્યો છે નાહક બીચારી સતી નારી જે તારી માતા સમાન તેને તેં વીના કારણ જંગલમાં રખડતી બનાવી આ તારો અધર્મ હું સહન કરી શકતો નથી તને હું પણ તારી પ્રેમીકાની સાથે મોતની સજાએ પહોંચાડીશ હાલ તમે બંને જોમા કરો કે તમારા મદદ કર્તા એલચીઓ કેવા સુખના બોક્તા થાય છે કહી એલચીઓને બોલાવ્યા એલચીઓ આવી હાજર થયા એટલે તેમને કહ્યું નરાધમે તમે રાજ્યના વીશ્વાસુ છતાં આવાં અધર્મી કામો કરતાં જરા ધરમાયા નહીં તમારા ઉપર તો આખા રાજ્યનો આધાર રહેલો હોય છે. તમેએ જરા પણ વિચાર ન કર્યો કે પાછળ રહેલાં બાળબચ્ચાં ખાશે શું તમે તમારા કુળમાં ખરેખર કુલાંગાર નીકળ્યા તમારા આ કૃત્યને જોઇ તમને મોતની સજા કરેં તો થોડી છે પણ તમારાં પુર્વનાં કામ જોઇ તમને દેશનીકાલની સજા ફરમાવું છું જાવ મારા રાજ્યની હલગદાર થાવ. કહી તેમને દેશનીકાલ કરવા મોકલી દીધા બાદ ચંદ્રરાયને તથા પ્રેમરાયને બોલાવી તેમને કપકો આપ્યો પુત્રો તમારાં આ કૃત્યો જો કે તમેએ લાલચથી લલચાઇ કર્યો હશે પણ હવે આવા કાર્યમાં ભાગ ન લેતા સદા ન્યાયને-સત્યને માર્ગે ચાલી પીતાની કીર્તિને કલંકીત ન કરતાં જિનવળ કરશો. કહી તેમને સીંહાસન નજીક ખુરશી પર બેસવા કહ્યું.

આમ ઘટના ચાલી રહી હતી એટલામાં કેશરીસીંહે કનક-
સીંહની પાસેથી રજા માગી કે હું જરા બે બોલ આ કપટસીંહને
જણાવું રજા મળતાં તે બોલ્યો કપટસીંહ તમોને હું જ્યારે મળવા
આવ્યો ત્યારે ગર્વથી છકી જઇ જવાળ આપતા ન હતા ઉલટા
મને પકડવાના રસ્તાઓ ગોઠવ્યા હતા એ તો હું સમજી ગયો હતો
એટલે ચાલ્યો ગયો હતો ક્યાં જઇ તમારી તે સર્વ ખુમારી કે
આમ અહીં આં શીઆળની માફક ઉભા રહી સાંભળ્યા કરો છો
બતાવો તમારા શૌચને ને કરો કનકસીંહને દુર ? ને બેસો રાજગાદી
ઉપર જરૂર તમે હવે ચીતા ગાદી પર બેસી સીધા સ્વર્ગને રસ્તે
તમારા પાપનો ન્યાય આપવા જવાના. એટલામાં કંટકસીંહ
બોલ્યો કેમ કપટકળા તમો તો તે દીવસે સાસુ સસરાના સમાચાર
માગતા હતા તમારે મુખ તમારા સાસુ સસરાને બતાવો તો ખરાં
શું બતાવો જે મુખ ચંદ્રને શોભાવે તેવું હતું તે આજે કાળરૂપી
કાળાશથી કાળું થયું છે. અમારા રાજકુમાર સ્મશાનમાં ગયા
કહેતાં શરમ ન આવી તો તમો હવે ક્યા સરદાર ગૃહમાં જનાર
છો. માટે કહેને છુટવાની ખારી હોય તો જણાવો.

અત્યાર સુધી સર્વ વાત સાંભળી કનકસીંહે કહ્યું બેન ! શું
આ શબ્દો અત્યારે તારાથી સહન કેમ થઇ શકે છે. તે દિવસે તો
તારી બાબીએ તને કહેલા શબ્દો ઉપર તેં લાત મારી ધિક્કારી
કાઢી હતી તો અત્યારે તારાં શામ મુખ લઇ કેમ ઉભી છું. જો ?
જો ? તારાં કૃત્યોથી તારાં તથા મારાં માતા પિતા ખીચારાં અધવચ
ઓળાની માફક અહીં તહીં ફરતા ફરે છે. ખીચારા આ મારા
પોપટને પણ તેં માતપિતા પાસે ભુટો પાડવા માટે બહુ બહુ

૧૫૨. રાજમહેશનું રમખાણ.

અચ્ચો ક્યાં પણ તેમાં તું ફાવી નહિ, ને તેની પાંખો તોડવા માટે તૈયાર થઇ હતી જો એ પોપટ તે વખતે ન હોત તો તું ગમે તેમ કરી તારી ધારણા જર લાવન પણ તેં તો ધાયું કયું. હવે તને હું શું કરું. તમારાં કૃત્યો અને અત્યારે ભયંકર આગમાં સળગાવી રહ્યાં છે આ તારી સાથે કપટસીંહ જે એક સરદારની માનવંતી જગાએ હોવા છતાં રાજા બની રાજસુખને પ્રાપ્ત કરવા માટે તારા કૃત્રીમ પ્રેમમાં ફસાઇ નાહક જનની ખુવારી કરી બેરી છોકરાંને રખડતાં કરી આજે જે સભામાં આવતાં આવો આવોના પોકારોથી વધાવતા તેમને આજે સર્વ કોઇ કાળની દ્રષ્ટિથી જોઇ રહ્યા છે તેમને બચાવવા માટે રસ્તો મારા સમજવામાં આવે છે કે કપટકળા જરૂર રસ્તો કરી આપશે.

હવાના ક્યાં ગયા કીણા, બનાવ્યા જે હતા ઉંચા
જતાં વીખરાઇ હવા તે, ગયા તમ નીકળી કુચા
હવે જો હેય મનમાં તો, ઉઠાવો તર્ક કંઇ ખીજો
હુટીને થાવ રાજા ને, કરો કંઇ માર્ગ તમ ત્રીજો

ઓ ! પાપાત્મા પુતળાં તમેને તો હું એવી શીક્ષા કરીશ કે જમતના લોકો તમારાં નામ સાંભળી તમારા નામ ઉપર થુંકે તમે એમ ન સમજશો કે તમેને આ કનક હવે છોડે જો કે અત્યારે વખત પુર્ણ થયો છે માટે જવ આજનો દીવસ તમેને આ દુનીયામાં તમેએ ભોગવેલાં સુખોના વિચાર કરવા માટે જીવતા રહેવા દેઉં હું એમ કહી દરબાર વિસર્જન થયો ને ખીજો દિવસે તે પાપાત્માને કેવી શીક્ષા કરે છે તે જોઇએ.

પ્રકરણ ૨૫ મું.

અદલ ઇન્સાફ

ઇન્સાફ સાથે છે થયો બે ન્યાય સાથે આપીઓ
સંધિતને મુખી કરી શત્રુ તણે બચ કાપીયો

આજ સવારમાં નગરના તમામ લોકો દરબારમાં જવા
તૈયાર થઇ જવાની તૈયારીઓ કરતા હતા. કારણ કે
આજે પાપીઓનો અદલ ઇન્સાફ હોવાથી તેમને કેવી
સજા થાય છે તે સાંભળવા લોકો ખુશી થતા હતા.
બરોબર દસ વાગવાનો સુમાર થવા આવ્યો. દરબારમાં માણસો ન
સમાવાથી રાજમહેલના એકમાં દરબાર ભરાયો હતો. સર્વ લોક
ભરાયા એટલે કનકસીંહ દીવાન ચતુરસીંહ સાથે આવી પહોંચ્યા.
સર્વેએ કુંવરને હર્ષનાદથી વધાવ્યા. પ્રછી બધા શાન્ત થઇ બેઠા.
કુંવરે કેદીઓને હાજર કરવા હુકમ કર્યો. કપટકળા તથા કપટસીંહને
રામસીંહ તથા રાજમાતા કુર્માવતીને હાજર કર્યા. કુંવરે પ્રથમ

૫૫૪. રાજમહેલનું રમખાણ.

કપટકળાનો ન્યાય કરવાનું હાથમાં લીધું ને તે આસનથી નીચે ઉતરી બોલ્યો.

બરાઇ મદ મહીં જાતી, કુચાઇ કામડી કામી
ઉભી થું શાન્તતા ધારી, ગયો શો શોક છે જામી
તમારૂં છે જીવન ખુટયું, જશો ના કે તમે કાવી
નથી કે સાંચક કે, બચાવે તે અહીં આવી

આમ બોલના કપટકળાને ધક્કો મારી બોલ્યો કેમ ? ઉદત
છોકરી હવે તને તારા કત્યોનું રમરણ થાય છે કે તહિ. જો ન
ચતું હોય તો થોડાજ વખતમાં થશે, તને તથા તારા આ પ્રેમીને
હું એવી શીક્ષા કરું કે તમારાં દુઃખોથી મારાં માતાપીતા ખુશી
અઘ સ્વર્ગે જાય પણ હજી વાર છે. એમ કહી રાજ રામસીંહ
તથા યશોધરાને લાવવામાં આવ્યાં.

રામસીંહજી જો કે તે દિવસે તમે મને જરૂર જાતી જાત
પણ એ નીમકહરામ નોકરની એવકુશીથી આપના દસ્તને નુકશાન
થયું હું તમારી વફાદારીથી બચ્યો ખુશ થયો છું. ને તમેને આટલું
દુઃખ દેનાર તમારી પુત્રી ચંદ્રકળા છે હવે તમેને તમારો મુલક
પાછો તો નહિ મળે કારણ કે તે કન્યાદાનમાં અપાયો છે પણ તે
શીવાય હું તમેને બીજો મુલક આપું છું ત્યાં સુખેથી રાજ્ય
ચલાવો કહી તેમને કેટલાક મુલક આપી વિદાય કર્યાં.

પાપ કેરાં પુતળાં ચઢતી મહીં કુલાય છે
જેમ જેમ ફળે નીજ વાસના તેમ મસ્તીમાં મલકાય છે
પણ જાણતા ના તે જરી કે કામની આ કાય છે
ફટ પુટયાં નહિ વાર લાગે પ્રભુ સત્યે સહાય છે

પછી તેણે પોતાની બેનને તથા કપટસીંહને હુકમ કર્યો કે
જવ સીપાઇઓ એ પાપાત્મા પુતળાને વિલાસનગરના દરવાજે લઇ
જઇ ઉધે મસ્તક લટકાવો ને આખા શહેરમાં ડાંડી પીટાવો કે
પગે ચાલતાં જોટલાં માણસો હોય તે સર્વે દરવાજે લટકાવેલાં
પાપી પુતળાંને એક એક પથ્થર મારી તેમનું માથું ધુંદો. જો
આમ કરવામાં જે કોઇ દયા દર્શાવશે તે રાજ્યનો મુન્હેગાર મળ્યાઇ
શીક્ષાને પાત્ર થશે આ પ્રમાણે હુકમ થવાથી સર્વ કામની
તૈયારીઓ થવા માંડી. જપોરના બે વાગતાં બંને પુતળાને ઉધે
મસ્તક લટકાવવામાં આવ્યાં. હુકમ પ્રમાણે દરેક નગરવાસી એક
એક પથ્થર મારતા આવવાં જવા લાગ્યા. પાપીઓની ભુમોથી
આખુ શહેર ઝાઝા ઉઠ્યું એવી કારમી ચીસો ને શરીરમાંથી નીકળતી
ભોહીની ધારાઓ બેનારને દયા ઉપજાવ્યા વિના રહે નહિ. પણ
સર્વ કોઇ તેમના કૃત્યોથી તેમને છોડાવવાની હીંમત કરી શક્યું
નહિ આ વાતની ખબર રાણીવાસમાં પડતાંજ સૌંદર્યવતી તેમજ
કામલતા અને રૂપવતી સર્વે ત્યાં આવ્યાં. પોતાની નજીવંતી આ
સ્થિતિ જોઇ સૌંદર્યવતીને દયા આવી તેથી તેણે કનકસીંહને મુક્ત

૧૫૬. રાજમહેલનું રમખાણ.

કરવા વિનંતી કરી પણ પોતાના પિતાનું વેર પુણું ન થાય ત્યાં સુધી તેમને મુકત ન કરવા માટે લીધેલી પ્રતિજ્ઞા કેમ તોડાય ? તેમ સમગ્રવ્યુ લાચારીથી સૌંદર્યવર્તી નીરપાય બની ચાલી ગઇ. આમ ચાલી રહ્યું હતું ત્યાં બીજી એક બીના બની.

રાજ અશોક તથા રાજમાતાના શયે ત્યાં દેખાવ દીધો ને પોતાના બંને હાથ ફેલાવી જણાવ્યું બેટા ? ધન્ય છે તારી વીરતાને તેં ખરેખર અમારા વેરનો બદલો લઇ દુરમનોને ઘટતી શીક્ષા કરી છે હવે તે પાપી પુતળાને મુક્ત કર. કારણ કે તેમના કૃત્યોની હવે તેમને પુરી શીક્ષા થઇ છે ને હવે તે જરૂર સમજી ગયાં હશે પોતાના માતપિતાની રૂખ જોઇ કનકસીંહ તથા બીજાં સર્વેએ પ્રણામ કર્યા સર્વેને આશીર્વાદ આપી રૂખો ચાલી ગઇ. બાદ બંનેને મુકત કર્યા સર્વેને લઇ દરબારમાં ગયા. ત્યાં દરબાર ભરવામાં આવ્યો. કપટકળા તથા કપટસીંહને સારી સારવાર કરવા માટે બંદોબસ્ત કર્યો. તેમને થોડા વખતમાં આરામ થયો પછી કપટકળા પોતાનાં સર્વે કૃત્યોની માફી માગીને પોતાના પતિ બહાદુરસીંહની ક્ષમા માગવા લાગી. બહાદુરસીંહે તેને નિખાલસ દીલથી માફી આપી તેમને કેટલાક ગામ ઇનામ આપી ત્યાંથી વીદાય કર્યા કપટકળા તથા બહાદુરસીંહ આનંદથી ત્યાં મોજશોખ મોગવી પ્રગળે મદદકર્તા થઇ પોતાનાં નામ દીપાવવા લાગ્યા. કપટસીંહને પણ રાજમાં

ઝોહાદારની જગાએ નીચે. તે પણ પોતે નીમકહલાલીથી રાજ્યની સેવા બજાવી પોતાનું નામ દીપાવવા લાગ્યો. બાદ ચંદ્રરાય તથા રૂપવતીને રામપુર વિદાય કરવામાં આવ્યાં. તેમજ રામસીંહને ને યજ્ઞોધરને પણ યોગ્ય બદલો આપ્યો ને દીવાન પુત્ર પ્રેમરાય હિમર લાયક હોવાને લીધે તેમને રાજ્યમાં સેનાપતિની જગ્યાએ મુક્યો. સર્વેએ મળી હર્ષનાદથી વધાવ્યા ને ખોલી ઉઠ્યા ધન્ય હો ! કનક-સીંહનો જય હો ! ના ખવનીથી વધાવી દરબાર વિસર્જન થયો તો વાંચક આપણે પણ આપણી વાર્તાને અડીંગ પુર્ણ કરી સર્વેને સુખસાગરમાં મસ્ત બની મહાલતાં જોઈ આપણે આપણા મનને શાંતી આપી પુર્ણ કરીશું.

સત્યનો જય પાપનો હાય ન્યાય એ નિર્માણ છે
પાપી પહેલા ફાવતા અંત સત્યનો જયકાર છે.

શાન્ત

શાન્ત

શાન્ત

માણસ પોતાની જુદીથી શું નથી કરી શકતો ?
 લાકડાના ઘોડાને ચાંપ દાળી કે ચરચરસટ આકાશમાં ઉડયો;
 એક રાજકુમાર રાજાની એ કન્યાઓ લઈ ગગન માર્ગે
 આવ્યો. પૈસાની લીડ પડે તો બસ (1) લોહાના માણસને
 ચાંપ દાળી કે મહાસાગરને તળીએથી સાચાં મોતીના ઢગલે
 ઢગલા લઈ આવ્યો. પણ....એ બધું બને ક્યારે ! માણસ
 પોતાની નીતિ બળવે ત્યારે, રાજકુમાર ઉપર સ્વર્ગની દેવી
 આશક પડી તેને સહયોગ આપી સતમાર્ગે ચલાવી. બદલામાં
 કેટલી દેવી ચમત્કારી ચીજો બક્ષીસ મળી તે દેવી ચીજોએ
 શું પરાક્રમ કર્યું, લાકડાનો ઘોડો, અને લોહાનું માણસ કેણે
 બનાવ્યું. એ બધું બાણવાની ઇચ્છા હોય તો તુરત મંગાવો,

આકાશમાં ઉડતો

ચમત્કારી ઘોડો.

દરેક શહેરમાં બધા જુકસેલરો વેચે છે

તમે વેચશો તો પૈસા કમાશો અને વાંચશો

તો જ્ઞાન સાથે ગમ્મત મળશે.

પવિત્ર પ્રેમનો આદર્શ ચિતાર—સદગુણનો સાગર

વરઘેલી વીણા—

—: યાને :—

—પ્રેમી કે પાગલ

પૈસાના સ્વાર્થી માતાપિતાએ વાળેલું પુત્રનું નખખોદ, લક્ષ્મી કરતાં સદગુણ એ સૃષ્ટિનો ઉત્તમ ખજાનો છે. એમ માનનાર કુંદનલાલની અનેક દુઃખો વચ્ચે ઈશ્વરે કરેલી કસોટી વીણાનો આપઘાત પ્રેમમાં દીવાનો કુંદનલાલ, ડોકટરની દીકરી, લેદી જોગણ, સજીવન વીણા, જુદમી જેલર, છુપા વેશમાં મહારાજ, રાજકુંવરીની કમ્પેનીયન વીણા, સ્ત્રીમરમાં અકસ્માત, કુંદનલાલનું સાહસ, મહારાજની મહેરબાની સ્વપ્નમાં ભયંકર નર્કના દરખાસ, વીણા—કુંદનનો અકસ્માત મેળાપ, પસ્તાયલો પીતા વગેરે ઉત્તમ ખાગતનો ખાસ સમાવેશ કરેલો છે, આ પુસ્તકમાં અનીતિનો એક શબ્દ પણ લખવામાં આવેલો ન હોવાથી બાળ—બાળકીઓ, યુવક યુવતિઓ સર્વ કોઈ સહેલાઈથી વાંચી શકે છે. કી. દશ અના.

મળવાનું ઠેકાણું—

જુકસેલર જહુલાલ નારણદાસ-સુ. નડીઆદ.

તથા દરેક સહેરવા પ્રખ્યાત વેપારી પાસેથી મળશે.

તેવાર છે

અદ્ભુત વાર્તા

તેવાર છે

જપાની જુદુગર

—: ચા ને :—

ઉડતો મહેલ

જેમાં ચમત્કારી શુક્રમાં હીરા માણેકનાં ઝાડો
રાક્ષસનાં પરાક્રમ—રાધુ બહારવટીઆ સામે પ્રતાપનું પરાક્રમ
દિલ્હીમાંથી ઉડતા મહેલમાં જવું. સતી સ્નેહલતાની શુકિત
મહેલનું પાછા આવવું, મહાંતનું ખુન, પ્રતાપનો રાજ્યાભિષેક
વીગેરે રસમય લેટાથી સંપુર્ણ વાર્તા કી. બાર આના.

લખે—

બુકસેલર—જહુલાલ નારાયણભાઈ

સુ. નદીબાઈ.

ગમે તેવા દુખી માણસને તેનું દુખ બુઢાવી ઘણા
આનંદ આપનાર, બુધ્ધી વધારનાર ઉત્તમ પુસ્તકો,

સાત સુંઢનો હાથી

સ્વર્ગ, મૃત્યુ, અને પાતાળના લેહોનું ઘણીજ રસ
વાણીમાં વર્ણન કરેલું છે, એકજ લાગમાં સંપૂર્ણ વારત

કી. રૂ. ૧-૮-૦

વિદ્યા અને લક્ષ્મીના મદમાં ભાન બુઢેલા પામર માનવીનાં
કાળાં ધોળાં કર્મોના સચોટ ચીતાર આપનાર,

પૈસાદારની પુત્રી

યાને

ઈજ્જતનું લીલામ.

જરૂર પાંચો એકજ લાગમાં સંપૂર્ણ વારતા,

કી. રૂ. ૧-૮-૦

દરેક ગામમાં બધાજ બુકસેલરોને ત્યાં વેચાય છે.

